

17073

T.C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Kütüphanecilik Anabilim Dalı

BİLGİAĞLARI - AVRUPA TOPLULUĞU

ve

TÜRKİYE

Yüksek Lisans Tezi

Asuman Nesibe ÖZDİL

Danışman

Prof.Dr.Mustafa AKBULUT

Ankara, 1991

ÖN S Ö Z

Yaşadığımız çağda bireysel olarak başarabileceğimiz gelişmeler çok az düzeydedir. Bu durum kişilerin özellikle ortak faaliyetlerde birlikte gelişmeleri zorunluluğunu getirmiştir.

Birey ve toplumlar arası ortak gelişme, artan bilgi birikimi ve teknolojik gelişmeler sonucu paylaşmanın önemini kavrayan kurum ve kuruluşlarca da benimsenmiştir.

Ortak gelişme ve paylaşmanın getirdiği avantajları anlayabilen kurumlar arasında bilgi ve belge bilim merkezleri de yer almışlardır. Artan doküman ve bilgi sayısıyla, bilginin niteliğindeki değişiklikler bu merkezlerin fiziki ve maddi koşullarıyla beraber insangücü kaynaklarını da zorlamaya başlamıştır. Bu koşullar işbirliği konusunu gündeme getirmiştir.

Çalışmamızda AT'na üyelik hazırlıklarını sürdüren ülkemizin bu alanda yapması gereken gelişmeleri, Topluluğun almış olduğu kararları, yaptığı planları gözönünde bulundurarak belirlemeye çalıştık. Amacımız, AT'na girme çabasında olan ülkemizin kütüphanecilik ve enformasyon bilimleri alanlarında yapması gereken hazırlıkları belirlemek, meslektaşlarımızı ve yetkilileri aydınlatmaktır.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ

KISALTMALAR

I. GİRİŞ

1.1. Amaç	1
1.2. Kapsam	2
1.3. Yöntem	3
1.4. Kaynaklar	4
Bölüm Notları	5

II. AVRUPA TOPLULUĞU

2.1. Tarihçe	
2.1.1. Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT)	9
2.1.2. Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET)	10
2.1.3. Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (EURATOM)	12
2.2. Avrupa Topluluğu Kuramsal Yapısı	15
2.2.1. Komisyon	16
2.2.2. Konsey	17
2.2.3. Avrupa Parlamentosu	19
2.2.4. Sayıştay	21
2.2.5. Avrupa Yatırım Bankası	21
2.2.6. Danışma Komiteleri	22
2.3. Türkiye ve AT	25
2.3.1. Türkiye-AT Toplulukları Organları	28
2.3.2. Topluluğa Üyelik Süreci	29
Bölüm Notları	31

III. AT ve Türkiye'de Kütüphanecilik	
3.1. AT'da Kütüphanecilik	
3.1.1. AT Kararları	34
3.1.2. AT ve Kütüphanelerarası İşbirliği	56
3.2. Türkiye'de Kütüphanecilik	
3.2.1. Alınan Kararlar	63
3.2.2. Türkiye'de Kütüphanelerarası İşbirliği	68
Bölüm Notları	76
IV. BİLGİAĞLARI	
4.1. Bilgiği Tanım Amaç ve Yapıları	83
4.1.1. Tanımlar	86
4.1.2. Amaçlar	87
4.2. Türkiye	89
4.2.1. Uygulamalar	93
4.3. AT	101
4.3.1. Uygulamalar	102
Bölüm Notları	106
V. SONUÇ VE ÖNERİLER	109
EKLER	
EK-A	118
EK-B	127
EK-C	130
BİBLİYOGRAFYA	

KISALTMALAR

A + G	ARAŞTIRMA GELİŞTİRME
agb	adı geçen broşür
age	adı geçen eser
agm	adı geçen makale
agt	adı geçen tez
ACP	AFRİKA KARAYIP-PASİFİK ÜLKELERİ
AGREP	AGRICULTURAL RESEARCH PROJECTS
AGRIS	INTERNATIONAL INFORMATION SYSTEM FOR THE AGRICULTURAL SCIENCES AND TECHNOLOGY
ALDOC	LEAGUE OF ARAB STATES DOCUMENTATION AND INFORMATION CENTER
AT	AVRUPA TOPLULUĞU
CAG	COOPERATIVE AUTOMATION GROUP
CD-ROM	COMPACT DISK-READ ONLY MEMORY
CDIST	COMMITTEE FOR INFORMATION AND DOCUMENTATION ON SCIENCE AND TECHNOLOGY
CELEX	EUROPEAN COMMUNITY LAW
CJUS	COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN COMMUNITIES
CREST	SCIENTIFIC AND TECHNICAL RESEARCH COMMITTEE
CRU	COMMODITIES RESEARCH UNIT LTD.
DDB	DORTMUND DATA BANK
DIANE	DIRECT INFORMATION ACCESS NETWORK FOR EUROPE
ECDIN	ENVIRONMENTAL CHEMICALS DATA AND INFORMATION NETWORK
ECHO	EUROPEAN COMMISSION HOST ORGANIZATION
EDC	EUROPEAN DOCUMENTATION CENTRE
EEC	EUROPEAN ECONOMIC COMMUNITY

ENDOC ENVIRONMENTAL INFORMATION AND DOCUMENTATION
 CENTERS
 ENREP ENVIRONMENTAL RESEARCH PROJECTS
 EUDISED EUROPEAN DOCUMENTATION AND INFORMATION SYSTEM FOR
 EDUCATION
 EUROLEX EUROPEAN LAW CENTRE
 EURYDICE EDUCATION INFORMATION NETWORK IN THE EUROPEAN
 COMMUNITY
 EURONET EUROPEAN ON-LINE INFORMATION NETWORK
 FAO FOOD AND AGRICULTURE ORGANIZATION
 FSTA FOOD SCIENCE AND TECHNOLOGY ABSTRACTS
 HTM-DB HIGH TEMPERATURE MATERIALS DATA BANK
 IFIS INTERNATIONAL FOOD INFORMATION SERVICE
 IPPS INTERNATIONAL PACKET SWITCHED SERVICE
 ISO INTERNATIONAL STANDARD ORGANIZATION
 MEF MIDEAST FILE
 PSTA PACKAGING SCIENCE AND TECHNOLOGY ABSTRACTS
 SDC SYSTEM DEVELOPMENT CORPORATION
 SFS SUOMEN STANDARDISOIMISLIITTO
 SGB SOCIETE GENERALE DE BANQUE
 SIGLE SYSTEM FOR INFORMATION ON GREY LITERATURE IN
 EUROPE
 SITC STANDARD INTERNATIONAL TRADE CLASSIFICATION
 SYSTEL SISTEMI TELEMATICI SRL
 TUBES TURDOK BILGI ERISIM SISTEMI
 TUBITAK-TURDOK TURKIYE BILIMSEL VE TEKNİK ARAŞTIRMA KURUMU
 DOKUMANTASYON MERKEZİ

I. BÖLÜM

I. GİRİŞ

1.1. Amaç

İçinde yaşadığımız çağ, toplumu bütün kurumlarıyla birlikte dinamik olmaya zorlamaktadır. Bu dinamiklik ise gelişen şartlara uyum sağlamayı ve bunlara katkıda bulunmayı gerektirmektedir.

Bilgi ve belgelerin toplandığı, belli bir düzende organize edildiği ve en etkin ve yaygın şekilde hizmete sunulduğu bilgi-belge merkezleri (kütüphane, dokümantasyon ve enformasyon merkezleri) de dinamik olmak zorundadırlar. Bu kuruluşlar insanların ihtiyaç duydukları bilgilere ulaşmada birer araçtır ve bu işlevlerini yitirdikleri zaman anlam ve önemlerini de kaybedeceklerdir. Bu durum, bilgi-belge bilim alanında çalışanlara da yansıtacaktır.

Avrupa Topluluğu'na üyelik başvurusunu 14.4.1987'de yapan Türkiye bütün sektörleriyle topluluğa girmek zorundadır. Bu sektörlerden biri de kütüphane ve enformasyon hizmetleri sektörüdür. Kanımızca bu sektörde bulunan ilgili kuruluşların Toplulukta, konuyla ilgili yapılmış çalışmalarını incelemesi, gerekli teknik ve idari hazırlıkları tamamlaması, hiç değilse girişimlerde bulunması gerekmektedir. Avrupa ülkeleri arasında yer alan Türkiye, üyelik başvurusu kabul edilmese bile, gerekli hazırlıkları yaptığı takdirde var olan

sistemlere katılabilecektir.

Çalışmamızdaki amaç:

- AT'na tam üyelik başvurusunu yapmış olan Türkiye'nin bilgi ve belge bilim alanındaki etkinliklerini ortaya çıkarmak,

- AT'nun amacı, kurumsal yapısı, çalışma şekli hakkında bilgi vermek,

- AT ve Türkiye arasındaki ilişkileri sergilemek,

- AT ve Türkiye'nin bilgi ve belge bilim alanında aldığı kararları, ulaşmak istediği hedefleri belirlemek, AT ve Türkiye'nin bağlı olduğu bilgi ağları ve bankalarını saptamak, bunlarla ilgili bilgiler vermek ve genelde bilgi ağları kuruluş amaçları, yapısal özelliklerine kısaca değinmek,

- Bu konuyla ilgili günümüze kadar yapılmış çalışmalarını değerlendirmek görüş belirtmek ve önerilerde bulunmaktır.

Çalışmayla ilgili hipotez, "Ülkemizde bilgi ve belge bilimi konusunda yapılan çalışmalar, AT'da mevcut sistemlere katılma ve karşılıklı bilgi alışverişi için yeterli değildir"

1.2. Kapsam

Konumuzun sınırlarını AT ve Türkiye'nin bağlı bulunduğu sistemler, bu sistemlerin yapıları, içerikleri, çalışma şekilleri oluşturmuştur.

Çalışmamızda bilgi ve belge merkezleri genelde ele alınmış bunların değişik türleri (Milli Kütüphane, dokümantasyon merkezi, üniversite kütüphanesi vb.) ve yapıları gereken hazırlıklar üzerinde durulmamıştır.

Çalışmada, genelde AT, özelde ise AT ve Türkiye'nin bilgi ve belge merkezleri konusuna verdikleri önem alınan kararlar ve bağlı bulunulan sistemler üzerinde durulmuştur.

1.3. Yöntem.

Araştırmamızda birçok türdeki doküman ve kayıtlardan verileri yerleştirmek ve analiz ederek bir hipotezi deneme yöntemi olan belgesel tarama yönteminden yararlandık. Varolan kayıt ve belgeleri inceleyerek veri toplama olarak adlandırılan belgesel tarama, belli bir amaca dönük kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsar.¹

Bu yöntem, tüm araştırma alanlarında fakat özellikle tarih, dilbilgisi, literatür, felsefe ve ilgili alanlarda kullanılmaktadır.

Belgesel Tarama Yönteminin yetersiz kaldığı durumlarda Gözlem Tekniği uygulanmıştır. Sözlü iletişim yoluyla veri toplama (soruşturma) tekniği olan Görüşme, bireylerin çeşitli konulardaki bilgi düşünce tutum ve davranışları ile bunların olası nedenlerinin öğrenilmesinde en kestirme yol olarak kullanılagelmiştir.²

AT'nun Kütüphane ve enformasyon hizmetleriyle ilgili çalışmalarını tam olarak elde etmede güçlüklerle karşılaştığımızdan, mektup, anket, yazılı test gibi araçların kullanıldığı yazılı iletişim yoluyla veri toplama tekniği Yazışma'dan yararlanılmıştır.³

1.4. Kaynaklar.

Çalışmamızın konusu ve içeriği gereği yerli ve yabancı kaynakları taranarak bilgi ve belgelere ulaşılmıştır. Bu amaçla Türkçe kaynaklar için, Türkiye Bibliyografyası⁴, Türkiye Makaleler Bibliyografyası⁵, Türk Kütüphaneciliği⁶, Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni⁷, Türk Kütüphanecilik Bibliyografyası⁸, Lisans Tezleri Bibliyografyası⁹, Yabancı kaynaklar için ise Library and Information Science Abstracts¹⁰, Dissertation Abstracts International¹¹, Information Science Abstracts¹², Library Literature¹³, ABARD Publication Index¹⁴, gibi kütüphanecilik ve enformasyon hizmetleriyle ilgili yayınlar taranmıştır.

YÖK Dokümantasyon ve Bilgi Tarama Merkezi aracılığı ile DIALOG bilgi bankasından da kaynak taraması yaptırılmıştır.

Konumuzla yakından ilgili DPT AT Dokümantasyon Merkezi ve AT Ankara Temsilciliği Bürosu, Dokümantasyon Merkezi ile Amerikan ve İngiliz Kültür Heyeti Kütüphanelerinde de incelemeler yapılmıştır.

Tezin metin bölümlerinin numaralanmasında "Yazılı Belgelerde Bölümlerin ve Alt Bölümlerin Numaralanması"¹⁵ adlı Türk Standardından, bölüm notları ve bibliyografyada yer alan kaynakların verilmiş biçiminde Prof.Dr.Niyazi Karasar¹⁶'ın eserinden yararlanılmıştır.

BÖLÜM NOTLARI

1. Niyazi Karasar Bilimsel Araştırma Yöntemi 2.bs (Ankara: Hacettepe-Taş Kitapçılık, 1984) 193
2. age.174
3. age.184
4. Türkiye Bibliyografyası (Ankara: Milli Kütüphane, 1928-
5. Türkiye Makaleler Bibliyografyası (Ankara: Milli Kütüphane, 1952-)
6. Türk Kütüphaneciliği (Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği, 1987-)
7. Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni (Ankara:Türk Kütüphaneciler Derneği, 1987-)
8. Abdullah Savaşçı ve Nurten Eke Türk Kütüphanecilik Bibliyografyası (Ankara: Güven Matbaası, 1976)
9. Orhan Doğan vd. Lisans Tezleri Bibliyografyası (Ankara: 1974)
10. Library and Information Science Abstracts (Londra: The Library Association, 1969-)
11. Dissertation Abstracts International: The Humanities and Social Sciences (Michigan:University Microfilms International, 1938-)
12. Information Science Abstracts (New York: Plenum Publishing (1975-)
13. Library Literature (New York: H.W.Wilson, 1933-)
14. AGARD Publication Index (Loughton:AGARD, 1956-)
15. Türk Standardları Enstitüsü, TS 1212 Yazılı Belgelerde Bölümlerin ve Alt Bölümlerin Numaralanması (Ankara: 1974)

Bölümlerin ve Alt Bölümlerin Numaralanması (Ankara: 1974)

16. Niyazi Karasar Araştırmalarda Rapor Hazırlama Yöntemi:
Kavramlar İlkeler Teknikler 3.bs (Ankara:Torunoğlu Ofset
1981)

II.BÖLÜM

AVRUPA TOPLULUĞU

2.1. TARİHÇE

İkinci Dünya savaşından sonra, öteden beri devam eden Avrupa içi çatışmalara son vermek amacıyla Avrupa Topluluğu oluşturulmuştur. Bu girişim, savaş sonrası ekonomik ve politik birleşmeye doğru giden hızlı gelişim, işçilik, sermaye ve mal hareketleri kadar küçük çaptaki kaynakların birleştirilmesi yoluyla, büyük çapta bir pazar kurulması gereğinden doğmuştur.

Savaşın verdiği hasarlardan ekonomik kalkınma ile kısa sürede kurtulma arzusu Avrupa ülkeleri arasındaki işbirliğini güçlendirmiştir. ABD'nin MARSHALL PLANI çerçevesinde Avrupa'nın kalkınması için sağladığı yardımın ortak çıkarlar doğrultusunda etkin bir biçimde kullanılması ise, bu işbirliğinin ilk somut uygulama alanını teşkil etmiştir.¹

Bu çalışmaların sonucu 1948'de Avrupa Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (OECD), MARSHALL yardımının kullanımını yönetmek üzere ve 1949'da Avrupa Konseyi, Avrupa ülkeleri arasında ilişki ve işbirliğini geliştirmek, üyelerin ekonomik ve sosyal gelişmelerine yardımcı olmak ve parlamenter demokrasinin ilkelerini savunmak amacıyla kurulmuştur. Avrupa Savunma Topluluğu (1952) ve Avrupa Politik Birliği (1953) gibi başarısızlıkla sonuçlanan girişimlerde de bulunulmuştur.²

Sonuçta altı Avrupa ülkesi aralarındaki tarihsel rekabeti bir yana bırakarak temel çıkarılarda birleşme kararı aldılar. Bu amaçla bir ekonomik örgüt kurarak, uzun süreden beri birbirinden ayrılmış halklar arasında daha geniş ve köklü ilişkiler kurmak yoluyla birleşik bir toplum meydana getirmek ve kendilerini ortak geleceğe ulaştıracak sağlam kuruluşların temelini atmak üzere harekete geçtiler.³

Zamanın Fransa Dışişleri Bakanı Robert SCHUMAN'ın Avrupa'da bir birlik kurulması yolunda 9.5.1950 yılında yaptığı çağrı üzerine Topluluğu kurma düşüncesi doğdu.⁴ Çağrı, savaş sanayiinin ana maddeleri olan kömür ve çeliğin üretim ve kullanımının uluslararası bir organın sorumluluğunda yürütülmesini öngörüyordu.⁵ SCHUMAN, iki savaşa neden olan ve Fransa ile Almanya arasındaki anlaşmazlıkların özünü oluşturan kömür ve çelik sanayilerini, bütün Avrupa ülkelerine açık olan bir örgüt altında birleştirmek üzere bir plan önermişti.⁶

~~Bu tür bir işbirliği için bütün Avrupa ülkelerinin aynı isteği gösterdiği söylenemez. Doğu bloku (Polonya, Bulgaristan, Macaristan ve Çekoslovakya) ülkelerinde yaşanan rejim değişiklikleri kıtanın doğusuyla batısını birbirinden ayırmıştı. Gerek İngiltere, gerekse tarafsız kalmak isteyen İsveç, İsviçre ve bunlarla ekonomik ilişkileri olan Danimarka, MARSHALL yardımının dağıtım ve kullanımını yöneten Avrupa Ekonomik İşleri Teşkilatı (OECD)'nda örgütlenmeyi yeterli görüyorlardı.⁷ Bu nedenlerden dolayı yapılan birleşme çağrısına altı Avrupa ülkesi (Federal Almanya, İtalya,~~

Belçika, Hollanda, Lüksemburg ve Fransa) olumlu yanıt vermişlerdir.

2.1.1. AVRUPA KÖMÜR VE ÇELİK TOPLULUĞU (AKÇT)

18 NİSAN 1951'de imzalanan Paris Antlaşmasıyla Topluluğu oluşturan ilk kurum Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (ECSC=European Coal and Steel Community) kuruldu.⁹ 10 AĞUSTOS 1952'de yürürlüğe giren Topluluğun amacı, başta Fransa ve Federal Almanya olmak üzere üye ülkelerin kömür ve çelik kaynaklarını ulusal ticaret sınırlarından arınmış ortak bir pazar içinde bir araya getirmek ve bu yolla Avrupa'nın ekonomik birliğini sağlayacak pilot bir proje ortaya koyma biçiminde saptanmıştır.

Ekonomik büyüme, istihdamın gelişmesi, yaşam düzeyinin yükseltilmesi ve üretimin en makul biçimde dağılımı, Antlaşmanın ilk bölümünde belirlenen hedeflerdendir.⁹

Antlaşmada, kömür ve çelikle ilgili gümrük vergisi ve miktar kısıtlamaları, üreticiler ve tüketiciler arasında ayırım gözetici işlem ve pazarların bölüşülmesini öngören kısıtlayıcı uygulamalar, üye Devletler arasında yasaklanmıştır.

Topluluğun görevlerinden biri, kömür madenlerinde ve demir çelik sanayiinde yatırımları kolaylaştırmaktır. Ayrıca, bu sanayi kolunda çalışan işçilerin konut ihtiyaçlarını karşılamak için bir konut programı da bulunmaktadır.¹⁰

Bunların yanında kömür ve çeliğin Avrupa içinde üretimi ve denetimine yönelik uluslararası bir Avrupa otoritesi

oluşturulmuştur. Paris Antlaşması, AKÇT hakkındaki uygulamalara yönelik dört önemli kurumu da beraberinde getirmiştir.

1. Yüksek Otorite
2. Bakanlık Konseyi
3. Ortak Asemble
4. Adalet Divanı

AKÇT'nin kurulmasıyla Altılar'ın (Federal Almanya, İtalya, Belçika, Hollanda, Lüksemburg ve Fransa) kömür ve çelik ticareti ilk beş yılda %29 oranında artmıştır.¹² Böylece istenilen amaca ulaşılmış, ülkeler arasındaki rekabet yerine ortak çıkarlarda birleşme gerçekleştirilmiştir.

2.1.2. AVRUPA EKONOMİK TOPLULUĞU (AET)

Paris Antlaşmasıyla kömür ve çelik alanında sağladıkları başarıyı diğer alanlara da uygulamak isteyen 6 ülke, savunma ve dış politika konularında girişimde bulundular. Fakat başarı sağlayamadılar ve hazırlanan tasarılar onaylanmadı. Bunun üzerine ekonomik bütünleşme üzerinde daha çok durulmaya başlandı. Messina (Sicilya)'da 1-2 HAZİRAN 1955'de düzenlenen bir konferansta iki yeni Avrupa Topluluğu kurulması kararlaştırılmıştır.¹³

25 MART 1957'de Roma'da imzalanan "Roma Antlaşması" ile AET ve EURATOM kuruldu.¹⁴

1 OCAK 1958'de yürürlüğe giren bu antlaşma ile Avrupa Ekonomik Topluluğu (EEC=European Economic Community) kurulmuştur.¹⁵

Antlaşmanın 2.maddesinde Topluluğun görevi, "bir Ortak Pazarın kurulması ve üye devletlerin ekonomi politikalarının birbirine giderek yaklaştırılması yoluyla, Topluluğun tümü içinde ekonomik faaliyetlerin uyumlu bir biçimde geliştirilmesini, dengeli ve sürekli bir gelişmeyi, daha ileri bir istikrarı, yaşama düzeylerinin hızla yükselmesini ve biraraya getirdiği devletler arasında daha sıkı ilişkilerin kurulmasını sağlamak" olarak belirlenmiştir.

Topluluğun etkinlikte bulunacağı alanlar ise antlaşmanın 3.maddesinde şöyle belirtilmiştir:

a) Üye devletler arasında, malların giriş çıkışında gümrük vergileri ve miktar kısıtlamalarıyla eş etkili öteki tedbirlerin kaldırılması,

b) Üçüncü devletlere karşı ortak bir gümrük tarifesi ve ortak bir ticaret politikası oluşturulması,

c) Üye devletler arasında, kişiler, hizmetler ve sermayelerin serbest dolaşımına ilişkin engellerin kaldırılması,

d) Tarım alanında ortak bir politikanın oluşturulması,

e) Taşıma alanında ortak bir politikanın oluşturulması,

f) Ortak Pazar içinde rekabetin bozulmamasını sağlayacak bir rejimin kurulması,

g) Üye Devletlerin ekonomi politikalarının koordinasyonunu sağlayacak ve ödemeler bilançolarındaki dengesizlikleri önleyecek usullerin uygulanması,

h) Ulusal mevzuatların, Ortak Pazarın işleyişinin gerektirdiği ölçüde, birbirlerine yaklaştırılması,

i) İşçilerin istihdam olanaklarını iyileştirmek ve

yaşama düzeylerinin yükselmesine katkıda bulunmak amacıyla bir Avrupa Sosyal Fonu'nun kurulması,

k) Alışverişleri arttırmak ve ekonomik ve sosyal kalkınma çabasını birlikte sürdürmek amacıyla denizaşırı ülke ve topraklarla bir ortaklık kurulması.

Anlaşmanın diğer maddelerinde Topluluğun temelleri; malların, kişilerin, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımı, tarım politikası; Topluluk politikası; rekabet kuralları, ekonomi, ticaret ve sosyal politika'ya ilişkin açıklamalarla Topluluğun Kurumları hakkında bilgiler verilmiştir.¹⁷

AET, altı ülke arasında başlatılan bütünleşme hareketini ekonominin tüm kesimlerine yaymayı amaçlaması nedeniyle Avrupa Topluluğunu oluşturan üç kurumun (AKŞT, AET, EURATOM) en geniş kapsamlısıdır.

2.1.3. AVRUPA ATOM ENERJİSİ TOPLULUĞU (EURATOM)

EURATOM (European Atomic Energy Community), 25 MART 1957 de imzalanan antlaşma çerçevesinde 1 OCAK 1958'de kurulmuştur.¹⁸

Amacı, nükleer enerjinin barışçıl amaçlarla kullanımı ve geliştirilmesi için üye ülke kaynaklarının bir araya getirilmesidir.¹⁹ Antlaşma, buna ek olarak nükleer enerjinin Topluluk içinde ve dışında dağıtımına ilişkin düzenlemelerle de ilgilenmiştir.

Bu topluluk, AET ile aynı örgütsel yapıya sahiptir. Kurumsal yapısını oluşturan öğeler şunlardır:

1. Komisyon
2. Bakanlar Konseyi
3. Avrupa Parlamentosu
4. Adalet Divanı

1967 yılının Temmuz ayında kadar üç topluluğun ayrı komisyonlara sahip olmalarının yanında herbirinin ayrı birer Bakanlar Konseyi de bulunmaktaydı. Buna karşılık Avrupa Parlamentosu ve Adalet Divanı her üç topluluğun ayrı birer organı niteliğindedir. 8 Nisan 1965 tarihinde imzalanan ve 1 Temmuz 1967'de yürürlüğe giren Füzyon Anlaşması ile organlar birleştirilmiş ve Avrupa Toplulukları için tek Komisyon ve tek Konsey oluşturulmuştur.²⁰ Konsey ve Komisyon, bu üç topluluğu kuran Antlaşmalarla belirlenen koşul ve kurallara uygun olarak daha önce eski organlara tanınmış tüm yetki ve görevleri üstlenmişlerdir. Bu antlaşmalar, Topluluk çalışmalarının kapsamını belirtmekte ve yasal temelleri oluşturmaktadır.²¹

Organların birleştirilmesi, aslında Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğunu kuran Paris Antlaşması ve Avrupa Ekonomik Topluluğu ile Avrupa Atom Enerjisi Topluluğunu kuran Roma Antlaşmalarının yerine geçecek tek bir antlaşmayla kurulacak bir Avrupa Topluluğu'nun oluşturulması doğrultusunda atılmış ilk adımdır.

Avrupa Parlamentosu, Siyasi İşler Komitesi raporuna dayalı olarak topluluğun tanımlanması konusunda 16.1.1978'de bir karar almıştır. Karar, söz konusu üç topluluğu kuran Antlaşmalar arasında karşılıklı bağımsızlığın olduğu;

Topluluk vatandaşlarının bir bütün olarak kabul edildiği ve bu nedenlerden dolayı da "Avrupa Topluluğu"nun uygun ortak bir tanımlama olduğu doğrultusunda.²²

"AT'nin temel hedefi üye ülkeler arasında ekonomik bir birlik oluşturmak olarak ifade edilebilir. Bu yolda, malların hizmetlerin, kişilerin ve sermayenin Topluluk içinde serbest dolaşımı, tarım, ulaştırma, dış ticaret ve rekabet gibi alanlarda ortak politikalar izlenmesi, ulusal mevzuatların yaklaştırılması ve ekonomik politikaların uyumlu hale getirilmesi temel ilkeler olarak belirlenmiş ve uygulamada da önemli mesafeler kaydedilmiştir. Bununla birlikte, malların, hizmetlerin, kişilerin ve sermayenin serbest dolaşımını engelleyen bir takım fiziki, teknik ve mali engeller henüz tam kaldırılamamıştır. Bu tür engellerin kaldırılmasına yönelik olarak alınması gereken tedbirler Topluluk Komisyonunca yayınlanan Haziran 1985 tarihli Beyaz Kitap'ta belirlenmiş ve 1992'ye kadar süren bir takvime bağlanmıştır. İç Pazar ya da Tek Pazar olarak bilinen bu hedef, 1 Temmuz 1987 tarihinde yürürlüğe giren Tek Avrupa Senedi ile yasal bir düzenlemeye kavuşturulmuştur. Avrupa'nın entegrasyonunu güçlendirmeye yönelik olan Tek Senet, Topluluğun kurumsal yapısına ve AT'nin temellerine ve politikasına ilişkin değişiklikler de getirmekte; ayrıca, ortaklaşa dış politika oluşturma ve uygulamaya yönelik hükümlere yer vermektedir.²³

2.2. AVRUPA TOPLULUĞU KURUMSAL YAPISI

Tarihgede olduğu gibi Topluluğun kurumsal yapısı hakkında da sadece tanıtıcı bilgiler verilecektir. Topluluk organları, görevleri ve işleyiş biçimleriyle kısaca tanıtılacaktır.

Avrupa Topluluğu'nun kurumsal yapısı parlamenter demokrasiyle yönetilen bir ülkenin kurumsal yapısının benzeridir. 1967 yılında organların birleştirilmesi ve daha sonraki gelişmelerle şu kurumlar oluşmuştur:

Konsey (The Council): Yasama ve Karar Organı. Bakanlık Konseyi (The Council of Ministers) olarak da anılır.

Avrupa Parlamentosu (The Assembly the European Parliament) Danışma ve Demokratik Denetim Organı.

Adalet Divanı (The Court of Justice) Yargı Organı.

Avrupa Sayıştay (The Court of Auditors) Bütçe Denetim Organı.

Avrupa Yatırım Bankası (The European Investment Bank) Yatırım Organı.

Danışma Komiteleri

Topluluklar içinde ekonomik birleşmenin kurallarını ortak çıkarılara göre saptayacak ve uygulatacak dışa dönük olarak Toplulukların tek görüşünü ortaya koyup savunacak, bilinen uluslararası kuruluşlarda görülenin dışında ve daha çok olağan demokratik bir devletin kurumsal yapısına benzeyen bir düzen getirilmiştir. Bu düzende yargı, yürütme ve

demokratik denetim yetkileri bulunmaktadır.²⁴

2.2.1. Komisyon

Komisyon, Avrupa Topluluğunun yürütme organıdır. Her üye ülkeden en az bir kişinin katılımı ile oluşturulur, bu sayı ikiye çıkabilir. Komisyon üyeleri yenilenebilecek biçimde dört yıllık bir süre için atanırlar. Başkan ve başkan yardımcılarının görev süresi iki yıl olmakla beraber yeniden seçilme olasılığı bulunmaktadır. Görevlerini yürütürken hiç bir hükümet veya kuruluş etkisi altına girmezler. Üyelerinin farklı ulusal kimliklere sahip olmasına karşın Komisyonun, devletlerden bağımsız ve tarafsız işler görme konusunda duyarlı hareket etmesi kabul edilir. Komisyon üyeleri, bağımsız niteliklerinden şüphe duyulmayanlar arasından seçilir.²⁵

Komisyonunda kararlar oybirliği ile alınır. Komisyon, bir kurul olarak hareket eder ve alınan kararlardan tüm üyeler sorumludur.

Komisyon, antlaşmaların uygulanmasını gözetir, aynı zamanda Toplulukların yürütme organıdır. Topluluk politikası için önlemler alır ve Bakanlar Konseyi'nde topluluğun çıkarlarını temsil eder. Ayrıca Komisyonun denetleme yetkisi de bulunmaktadır. Toplulukta rekabet kurallarını bozan şirket ya da kişilere ceza verilebilir.

Roma Antlaşması'nın 155.maddesinde Komisyon, Ortak Pazar'ın işleyişini ve gelişmesini sağlamak amacıyla;

- Antlaşma hükümlerinin uygulanmasını ve topluluk

kurumlarının verdikleri kararların uygulanmasını sağlar,

- Antlaşmada açıkça öngörülmiş ise veya kendisince gerekli görülüyorsa, antlaşmanın kapsadığı konular hakkında fikir ve görüşlerini açıklar,

- Kendi başına karar yetkisine sahiptir ve antlaşmada öngörülen koşullar altında Konsey ve Meclis kararlarının hazırlanmasına katılır,

- Konsey'in koyduğu kuralların uygulanması için, Konseyce kendisine tanınan yetkileri kullanır.

Komisyonun Brüksel'de 22 genel müdürlükten oluşan bir sekreteryası bulunur.²⁶ Topluluğun fonlarını ve ortak politikalarını yürüten Komisyon, Topluluğu bir kısım dış ilişkilerde temsil etmektedir (GATT, OECD vb.).²⁷

2.2.2. Konsey

Konsey, Topluluğun yasama ve karar organıdır. Bakanlar Konseyi olarak da anılır.

Genel olarak Dışişleri Bakanları Konsey'de ülkelerini temsil ederler. Üye ülke hükümetlerindeki bir bakanın üyeliği de söz konusudur. Toplantıların konusuna göre temsilci gönderilir. (Tarım Bakanı, Ekonomi Bakanı vb.)²⁸ Belirli aralıklarla toplanmak zorunlu olmadığından sıkça toplanılır.

Kararlar oy çokluğu ile alınır. Konsey'in önemli konularda vereceği bazı kararlar için (yeni üyelerin Topluluğa katılması, Komisyon üyelerinin seçimi vb.) oybirliği gerekmektedir.

Konsey bir başkan tarafından yönetilir. Bu görev altı ayda bir ve ülkelerin alfabetik sıralamasıyla dönüşümlü olarak üstlenilir.

Konsey, Antlaşmalardan doğan hemen tüm önemli sorunların karar organıdır. Bir kaç istisna dışında, tüm konuların Konsey'de ele alınması yalnızca Komisyon'un önerisi ile mümkündür.

Konsey'in karar verme yetkileri Topluluğun bütçe sorunlarını ve uluslararası anlaşmaları da içeren geniş bir alana dağıtılmıştır. Uluslararası anlaşmalar Komisyon tarafından görüşülür ve Konsey'ce sonuçlandırılır.

Roma Antlaşmasının 145.maddesine göre Konsey üye devletlerin genel ekonomi politikalarının eşgüdümünü sağlamakla da yükümlüdür.

Bazı durumlarda kararlar ağırlıklı oya dayanan özel çoğunlukla alınır. Bu usulün nedeni, daha fazla oya sahip ülkelerin birlikte hareket ederek diğer ülkeleri azınlıkta bırakmalarını önlemektir.

Daimi Temsilciler Komitesi: Birleşme antlaşmasının 4.maddesi gereği Daimi Komitenin, üye ülkelerin temsilcilerinden oluşacağı, Konsey'in çalışmalarına temel hazırlamak ve Konsey'ce kendine verilen görevleri yerine getirmekle sorumlu olduğu belirtilmiştir.

Konsey, Üye devletlerin Avrupa Toplulukları nezdindeki büyükelçilerinden oluşur. Konsey görüşmelerinin ön

hazırlıklarını yapar ve çalışmalarını düzenler.²⁹

Konsey uygun görmezse Komite tek başına karar veremez. Yalnızca Komitenin karar vereceği sorunlara ilişkin hazırlıklar yapar ve açıklamalarda bulunur. Komite, Topluluk işlerini günlük olarak takip eder ve uygulamada Topluluk karar verme sürecinde kabul edilir bir etkiye sahiptir.

2.2.3. Avrupa Parlamentosu

Avrupa Parlamentosu, Avrupa Topluluklarının 4 temel kurumundan biridir. Bir ulusal meclis gibi çalışır. Topluluklar içinde Komisyon ve Konsey arasında paylaşılmış yasama ve yürütme yetkilerinin kullanılmasının demokratik biçimde denetlenmesini sağlamak amacıyla kurulmuştur.³⁰ Parlamentoda Avrupa düzeyinde örgütlenmiş politik gruplar bulunur, böylece üyeler milliyet esasına göre değil, siyasal görüşlerine göre kurdukları gruplara katılırlar. Temsilciler, beş yıllık süreler için seçilirler. Birer hafta süreyle ayda bir ve yılda en fazla 14 toplantı yapılır. Görevi bir ulusal meclis gibi çalışmaktadır. Bundan başka:

1. Komisyonun önerilerini inceler ve görüşünü Konseye ulaştırır,

2. Bakanlar Konseyi ile birlikte Topluluğun bütçesini saptar,

3. Konsey ve Komisyon üzerinde sınırlı bir siyasal kontrol kurar³¹.

Topluluk antlaşmalarına göre parlamento, yalnızca tavsiye ve denetim işlevi görmektedir.

Antlaşmalarda belirtilen alanlarda (tarım, elemeği, ulaşım vb.) hazırlanan ortak mevzuat tasarıları üzerinde, Konseyce henüz karar alınmadan görüşlerini açıklamak parlamentonun temel görevidir. Ancak görüşü kararları kapsayıcı değildir.

Bunun yanında Parlamentonun sınırlı bir denetim yetkisi de vardır. Gerçekten Parlamento üyeleri yürütme organları olan Komisyon ve Konseye sözlü ve yazılı sorular yöneltebilirler. Verecekleri bir gensoru ve güvensizlik oyu ile Komisyonu düşürebilirler.

Avrupa Parlamentosunda altı politik grup bulunmaktadır.

Adalet Divanı: Topluluğun Anayasa Mahkemesi konumundadır ve bağımsız yargı organı niteliğindedir. Tüm antlaşmaların kapsadığı alanlarda yargı yetkisi vardır. Yetki alanına giren işlerin başlıcaları şunlardır:

- Üye bir ülkenin bir diğerine yönelttiği Roma Antlaşması hükümlerine uymama iddiası,

- Komisyonun bir üye-ülke hakkındaki aynı yöndeki iddiası,

- Konsey ve Komisyonun ve diğer Topluluk Kuruluşlarının işlemlerinin hukuksal geçersizliği ile ilgili iddia, başvuru ve şikayetler,

- Roma antlaşmasının yorumu,

- Toplulukla çalışanları arasında çıkan yönetsel anlaşmazlık ve Avrupa Yatırım Bankası ile ilgili konularda karar almak.³²

Adalet Divanı'nın kararı temyiz edilemez. Bütün üye ülkeler için bağlayıcıdır ve kararların uygulanması zorunludur. Kararlar oy çokluğu ile alınır, azınlıktaki görüşler ilan edilmez. Adalet Divanı'ndaki hakim ve savcılar 6 yıl için 3 yılda bir yapılan seçimlerle atanırlar.³³

2.2.4. Sayıştay

Sayıştay, Avrupa Parlamentosunun girişimiyle gittikçe büyüyen Topluluk bütçesinin kontrolünü sağlamak amacıyla oluşturulmuştur. Üyeler Parlamentonun görüşü alınarak Bakanlar Konseyi tarafından 6 yıl için seçilirler.

Sayıştay, Topluluğun iç ve dış harcamalarının denetlenmesi, giriş ve ödemelerin topluluk kurallarına uygunluğunu ve bütçe uygulamasının ekonomik ölçülerde alınmasının denetlenmesi görevini üstlenmiştir.³⁴ Görev ve yetkilerini Topluluk hesabına geçitli işlemlerde bulunan üye devlet sınırları içinde de kullanabilir. Kurumlara kendi girişimiyle ilgili konular hakkında gözlemlerini bildirir veya onların isteği üzerine görüş sunabilir. Parlamento ve Konsey'e bütçeye ilişkin yetkilerinin kullanılmasında yardım etmekle yükümlüdür. Her bütçe yılı sonunda bir rapor hazırlayıp sunmakla görevlidir.

2.2.5. Avrupa Yatırım Bankası

Avrupa Yatırım Bankası, 1 Ocak 1958'de imzalanan Roma Antlaşmasıyla kurulmuştur. özerk kişiliği bulunan mali bir kurum olarak ortaya çıkmıştır.

Amacı, sermaye piyasalarına ve özkaynaklarına başvurma yoluyla Topluluğun yararına Ortak Pazar'ın dengeli bir biçimde ve aksaksız kalkınmasına yardım etmektir (Roma Antlaşması Madde 130).

Tüzel bir kişiliği bulunan Banka kazanç amacı gütmeyen, borçlar vererek, garantiler sağlayarak, ekonominin bütün kesimlerine aşağıdaki tasarıların finansmanını kolaylaştırır (Roma Antlaşması Madde 130).

a) Daha az kalkınmış bölgelerin kalkınmasına yönelik projeler,

b) Ortak Pazar'ın gerçekleşmesinin gerekli kıldığı işletmelerin modernleştirilmesini, faaliyet alanlarının değiştirilmesini, yeni faaliyetlerin kurulmasına yönelik ve boyutları ya da nitelikleri dolayısıyla her üye devlette varolan finansman kaynaklarıyla tam olarak karşılanması mümkün olmayan projeler.

c) Birçok üye devletin ortak çıkarına uygun olmakla birlikte boyutları ve nitelikleri dolayısıyla her üye devlette varolan finansman kaynaklarıyla tam olarak karşılanması mümkün olmayan tasarılar.

Bankanın üyeleri üye devletlerdir. Banka önceleri yalnız üye ülkelerin yatırım projelerine yardım sağlarken sonraları Topluluğun imzaladığı özel antlaşmalarla Topluluğa ortak olan ülkelerin projelerini de finanse etmeğe başlamıştır.

2.2.6. Danışma Komiteleri

Topluluk, uzmanlaşmış komitelere belli konularda araştırma yapılması ve görüşte bulunması amacıyla

danışabilir. Bu danışma organlarının sayısı 70'i aşkındır. Bunlardan başvurulması zorunlu olanlar AKÇT Danışma Komitesi ile Ekonomik ve Sosyal Komitedir.³⁶

AKÇT Danışma Komitesi: AKÇT'nin 18.maddesine bağlı olarak kurulan bir komite AKÇT konusunda Konsey ve Komisyona yardımcı olur. Ekonomik ve Sosyal Komite benzeri bir örgütsel yapıya ve işleve sahiptir. Üyeleri Konsey tarafından atanır.³⁶

Ekonomik ve Sosyal Komite: AET Antlaşmasının 193.ve EURATOM Antlaşmasının 165.maddeleri uyarınca kurulmuştur.

Komite, ekonomik ve sosyal yaşamın genişli kesimlerinin ve özellikle üreticiler, çiftçiler, taşıma işleri yapanlar, işçiler, esnaf ve sanatkarlar, serbest meslek sahipleri ve toplum çıkarının temsilcilerinden oluşur. Bu yüzden Komitenin görüşleri bağlayıcı olmamakla beraber ekonominin her alanında çalışan insanların görüşlerini yansıttığı için çoğu kez etkili olmaktadır.

Komite üyeleri, Konseyin oybirliğiyle vereceği karar ile 4 yıl için atanırlar, görev süreleri yenilenebilir.

Ortak Tarım Politikası, işçilerin serbest dolaşımı, ulaştırma politikası ve ulusal yasaların uyumlaştırılması konularında Konsey ve Komisyonca zorunlu olarak, danışılması gereken bir organdır. Danışma yanında Komite kendisini ilgilendiren konularda görüş bildirebilir.³⁷

Bilim ve Teknoloji Komitesi: EURATOM Antlaşmasının 134.maddesi gereği kurulmuştur. Üye ülkelerin ulusal politikalarının bu konudaki işbirliği ve ortak çıkar taşıyan eylemlerin belirlenmesiyle ilgili olarak kurulmuştur.

Görevleri :

1. Bilimsel ve teknik araştırma konusunda ve özellikle de potansiyel olanakları, amaçları, program tasarıları, bütçeleri önlem ve yöntemleriyle ilgili olarak ulusal politikaların incelenmesi ve karşılaştırılması,
2. Ortak hedeflerin belirlenmesi amacıyla üye devletlerin hedeflerinin tanınması, incelenmesi ve karşılaştırılması,
3. Üye devletlerin ulusal politikalarının koordine edilmesi,
4. Ortak çıkar taşıyan eylemlerin belirlenmesi,
5. Bu eylemlerin gerçekleştirilmesi için yöntemlerin ve araçların seçilmesi,
6. Üye devletlerle üçüncü ülkeler ya da uluslararası örgütler arasında veya bu örgütler çerçevesinde işbirliği konusunda birlikte hareket edilmesi. Araştırma politikasının dört noktadaki programını gerçekleştirmek amacıyla her evlemi CREST adıyla daha iyi tanınan bu komite ele alır.³⁰

Yönetim Komiteleri: Bunlar genelde Topluluğun tarım gelişmelerine ilişkin olarak örgütlenmiş uzmanlık organlarıdır. Her bir ana ürün kategorisi için bir komite bulunmaktadır. Komiteler, Komisyona bağlıdırlar ve hükümet

temsilcilerinden oluşurlar.

Bunlardan başka Para Komitesi, Ekonomik Politika Komitesi, Göçmen İşçilerin Sosyal Sigortası için AET Yönetim Komitesi, Nükleer Araştırma Danışma Komitesi, Enerji Komitesi vb. gibi Danışma Komiteleri de bulunur.

2.3. TÜRKİYE VE AT

Türkiye Avrupa Topluluğu'na katılmakla bir takım amaç ve hedeflere ulaşmak istiyordu.

Türkiye'nin Avrupa Topluluğu'ndan beklentileri:

1. Avrupalı bir yaşam tarzını tam olarak benimsemek,
2. Orta Doğu Arap ülke pazarının altı misli ve alım gücü yüksek, zengin ve istikrarlı büyük bir pazara girmek,
3. AT Üyeliği ile ihraç ürünlerimize uygulanan anti dumping ve kotaların kalkmasını sağlamak,
4. Tarım ürünlerimizi gümrük engellerini aşarak pazarlamak,
5. Yunanistan, İspanya, Portekiz gibi benzer ekonomik yapıdaki Akdeniz ülkelerinin Topluluğa üye bulunması,
6. Sanayileşmesini çağdaşlaştırıp gelişmesini hızlandırmak,
7. Topluluk içinde ve dışında gerek siyasi, gerekse ekonomik açıdan aleyhine olacak durumları önlemek,
8. Avrupa tekniği ve sermayesinden yararlanmak.⁴⁰

Türkiye'nin Yükümlülükleri:

1. Topluluk muktesebatının kabulü;

- Bazı egemenlik yetkilerinin AT organlarına

bırakılması,

- Bazı yetkilerin hiç kullanılmaması,

- İhtilafların gözümünde Avrupa Adalet Divanına yetkilerin bırakılması ve kararların tanınması,

- Mevzuatımızın Topluluk mevzuatına uyumu,

2. Batı Demokrasilerinin normlarına uygun çoğulcu temsile dayanan demokratik düzen kurulması. Demokrasiye bağlı insan haklarına saygılı olunması,

3. Gümrük birliğinin sağlanması, malların serbest dolaşımı. Avrupa Topluluğu üyelerine karşı gümrük vergisi ve engelleri kaldırmak ve AET dışına tek bir "Ortak Gümrük" tarifesi uygulamak.

4. Topluluğun ortak politikalarını uygulamak,

5. Topluluk iç rekabet ve iç piyasa kurallarına uyum tekellerinin kaldırılması,

6. AT Dış Ticaret rejimine uyum, AT'nun üçüncü ülkelere verdiği tavizlerin tanınması,

7. Kişilerin serbest dolaşımının temini için;

- Kişilerin yerleşme olmadan serbest dolaşımı,

- İşgücünün dolaşımı,

- Serbest meslek erbabının serbestçe yerleşme ve iş kurması,

8. Sermayenin serbest dolaşımının temini için;

- Ortak Para Politikası ve diğer parasal önlemlerin alınması,

- Avrupa Para Sistemine dahil olma (zorunlu değil)

9. Ekonomik politikalarda uyum, vergi sistemlerinin (mevzuatının) uyumlu hale getirilmesi,

10. Topluluk bütçesine katkı için,

- KDV matrahının %1.65 ile 2 kadarının,

- Topluluk dışı ülkelerden yapılacak ithalattan

alınan DGT'ne uygun gümrük vergisinin,

- Tarım ürünleri ithalatından alınan prelevmanlar ve fark giderici vergilerin,

- Şeker üretiminden alınacak özel verginin Avrupa Topluluğu bütçesine aktarılması.⁴¹

Bu yükümlülükleri kabul eden Türkiye 1959 yılında AT'a katılma kararı almıştır. 12.9.1963'de Roma Antlaşmasının 238.maddesine dayanarak Türkiye Ankara Antlaşmasını imzalamıştır. Antlaşma Aralık 1964'de yürürlüğe girmiştir.⁴² Bu antlaşma ile tam üyeliği öngören ortaklık kurulmuş 14.4.1987'de tam üyelik başvurusunu yapmıştır.

Antlaşmanın amacı, 2.maddede şu şekilde belirtilmiştir:

"Antlaşmanın amacı Türkiye Ekonomisinin hızlandırılmış kalkınmasını ve Türk halkının geliştirilme seviyesinin ve yaşama şartlarının yükseltilmesini sağlama gereğini tümü ile gözönünde bulundurarak, taraflar arasındaki ticari ve ekonomik ilişkileri aralıksız ve dengeli olarak güçlendirmeyi teşvik etmektir."

Ortaklık Antlaşması 33 maddeden oluşmaktadır. Buna ek olarak bir Geçici ve Mali Protokol Son Senet ve üç niyet ve yorum bildirisi bulunmaktadır. Türkiye'nin geçiş dönemine girmesini sağlayan Katma Protokol ve buna ek Mali Protokol 1970'de imzalanmış, 1 Ocak 1973'de yürürlüğe girmiştir. Ortaklık ön üyelik anlamını taşımaktaydı.

2.3.1. Türkiye AT Topluluk Organları

Toplulukla ilişkilerin düzenli bir şekilde işlemesi amacıyla Ankara Antlaşmasıyla Türkiye ve Topluluk temsilcilerinden oluşan organlar kurulmuştur. Bunlar:

1. Ortaklık Konseyi,
2. Ortaklık Komitesi,
3. Karma Parlamento Komisyonu,

1. Ortaklık Konseyi: Konsey ortaklık rejiminin uygulanmasını ve gittikçe gelişmesini sağlamakla görevlidir ve ortaklığın karar organıdır.⁴³ Konseyde Türk Hükümetinin, Topluluk ülke hükümetleri ve Topluluk Konseyi ile Komisyonun temsilcileri bulunur. Bu konseyde Türkiye ile Topluluğun birer oyları bulunur ve kararlar oy birliği ile alınır.

Başkanlık altışar aylık sürelerle Türkiye ve Topluluk Temsilcilerince sıra ile yapılır. Konsey, bir danışma organı olarak tanımlanabilir. Aynı zamanda tavsiye ve karar yetkisi bulunmaktadır.

2. Ortaklık Komitesi : Ortaklığın en sık toplanan organı olan Ortaklık Komitesi, Konsey'in çalışmalarını hazırlamak ve öneriler sunmakla görevlidir. Ankara Antlaşmasınının 24.maddesi gereğince kurulmuştur.⁴⁴ Teknisyenlerden oluşan Komite, bütün teknik hazırlıkları yapar. Hazırladığı rapor ve kararlar teksir edilerek Konsey toplantısında fazla değişiklik yapılmadan kabul edilir.

3. Karma Parlamento Komisyonu : Ortaklık antlaşmasınının 23.maddesinde hazırlık döneminde Avrupa Parlamenterler

Asamblesi ile TBMM arasında işbirliği bulunması gerektiği bildirilmiştir.

Ortaklığın demokratik denetim organı olan Karma Parlamento Komisyonu, bu madde uyarınca ve Ortaklık Konseyi'nin 27.7.1965 tarihli kararıyla kurulmuştur. TBMM ve Avrupa Parlamentosunun 18'er üyesinden oluşmakta ve yılda en az iki kez toplanmaktadır.

Karar Yetkisi bulunmayan Komisyon, Ortaklık çerçevesinde de belirtilen tüm sorunlara eğilmekte ve Ortaklık Konseyince kendisine sunulan raporları ve yıllık faaliyet raporlarını inceleyerek yalnızca tavsiye kararları almaktadır.

2.3.2. Topluluğa Üyelik Süresi

Ankara Antlaşmasının hedeflerine ulaşması için Türkiye'nin hazırlık, geçiş ve son dönem olarak adlandırılan dönemlerden geçmesi gerektiği 2.maddede belirtilmiştir.

Hazırlık Dönemi : 11 yıla kadar uzatılma esnekliği tanınan bu dönemin normal süresi 5 yıldır. Topluluğun da yardımıyla Türkiye yükümlülüklerini üstlenebilecek duruma gelmek için ekonomisini güçlendirmeye çalışacaktı. Türkiye'nin hazırlık döneminin uzatılmasını talep etmemesine rağmen Katma Protokolun görüşmeleri ve onay sürelerinin uzaması bu dönemin 9 yıl sürmesine neden olmuştur (1964-1970).

Geçici Dönem : Gümrük birliğinin gerçekleştirilmesi ve tarafların ekonomik politikalarının yaklaştırılması öngörülmüştür.

1 Ocak 1973'de bu döneme geçiş için Katma Protokol yapılmıştır. Türkiye ile ortaklığın Topluluğun genişlemesi ile yeni üye ülkelere (İngiltere, Danimarka, İrlanda) yayılabilmesine olanak sağlayacak olan Tamamlayıcı Protokol 30 Haziran 1973'de imzalanmıştır.⁴⁵

Tamamlayıcı protokolde yer alan hükümler Geçici Tedbirler, Uyum Tedbirleri ve Esneklik Tedbirleri olmak üzere üç geçittir.⁴⁶ Bu dönemde taraflar karşılıklı ve dengeli yükümlülükler esası üzerinden gittikçe gelişen bir şekilde sanayi ürünleri ticaretinde Gümrük Birliğinin yerleşmesini üstlenmişlerdir.

Son Dönem : Bu son dönem, Türkiye ile Topluluk arasında gümrük birliğinin tam anlamıyla gerçekleştirileceği, ekonomik ve sosyal politikaların uyumlaştırılacağı ve serbest dolaşım işlemlerinin sonuçlandırılacağı kısaca Topluluğa katılma başvurusunun yapıldığı dönemdir.

BÖLÜM NOTLARI

1. Avrupa Topluluğu Nedir? 2bs (Ankara: Avrupa Topluluğu Komisyonu Enformasyon Temsilciliği, 1979) 8
2. Nevzat Güran Türkiye-Avrupa Topluluğu ilişkileri (Ankara:DPT, 1990) 2
3. Türkiye-AET ilişkileri (Ankara:Avrupa Topluluğu, 1976) 7-8
4. Avrupa Topluluğu ve Türkiye-AT ilişkileri (İstanbul: İktisadi Kalkınma Vakfı, 1987) 1
5. Avrupa Topluluğu Nedir? ... age. 8
6. Avrupa Topluluğu ve Türkiye ...age. 1
7. Avrupa Topluluğu Nedir? ...age.8
8. Avrupa Topluluğu Sözlüğü (Ankara:Türkiye Avrupa Milli Topluluğu, 1984) 13,81.
9. Avrupa Topluluğu Sözlüğü ...age.81-82.
10. age. 14
11. Avrupa Topluluğu ve Türkiye-AET ilişkileri Haz.Hilmi Dursun (Ankara:TBMM Kütüphane Dokümantasyon ve Tercüme Müd.1984) 14
12. Avrupa Topluluğu ve Türkiye...age. 3
13. age.1
14. Avrupa Topluluğu Sözlüğü...age. 9
15. age. 85
16. Emile Noel Avrupa Topluluğu Organları Nasıl Çalışır: AET Antlaşmasının Temel Maddeleri. 3bs. (Ankara:AT Komisyonu Enformasyon Bürosu, 1980) 40-41
17. Emile Noel... age.38-103
18. Avrupa Topluluğu Sözlüğü ...age.6

19. Avrupa Topluluğu ve Türkiye AET ...age.14
20. Nevzat GURAN ...age.3
21. age.13
22. Avrupa Topluluğu Sözlüğü...age.13
23. Nevzat GURAN ...age.4
24. Avrupa Topluluğu Nedir? ...age.20
25. Emile Noel...age.89
26. Avrupa Topluluğu ve Türkiye ...age.89
27. Avrupa Topluluğu ve Türkiye'nin Tam Üyeligi Sorunu:Makro Bir Değerlendirme. Haz.Ahmet ERTÜRK vd.(İstanbul:TÜSiAD, 1987) 9
28. Avrupa Topluluğu ve Türkiye AET...age.21
29. Avrupa Topluluğu Sözlüğü...age.33
30. Avrupa Topluluğu Nedir? ...age.25
31. Avrupa Topluluğu ve Türkiye-AET ...age.20
32. Avrupa Topluluğu ve Türkiye...age.16
33. Avrupa Topluluğu Nedir?...age.33
34. Avrupa Topluluğu ve Türkiye-AET ...age.34
35. Avrupa Topluluğu Sözlüğü ...age.33
36. Avrupa Topluluğu ve Türkiye-AET ...age.31
37. Avrupa Topluluğu Sözlüğü...age.37
38. age.28-29
39. age.30
40. Avrupa Topluluğu ve Türkiye...age.29
41. age.30
42. Türkiye-AET...age.17
43. Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu Arasında Bir Ortaklık Yaratan Antlaşma:Ankara Antlaşması. (Ankara:DPT

AET Başkanlığı), 1987 .16

44. age.15

45. Avrupa Topluluğu Nedir?...age.146-147

46. Türkiye ile Avrupa...age.177-208.

III.BÖLÜM

AT VE TÜRKİYE'DE KÜTÜPHANECİLİK

III.1.AT'da Kütüphanecilik

1.1. AT Kararları

AT, kütüphanelerin gerek kültürel, gerekse bilimsel, teknik ve ekonomik açıdan bir hazine olduğu görüşünü benimsemiştir.¹ Kütüphanelerdeki bu potansiyelin değerlendirilmesi, buradaki bilgilere ulaşılması, bilginin işlenmesi ve yayımı için yeni teknolojilerin kütüphanelere uygulanması gerektiğini de kabul etmiştir.

Bilgi evrensel bir niteliğe sahiptir. Gerek politik, gerekse ticari yaşamda, karar verme aşamasında, bilimsel ve teknik gelişmelerde, mesleki, kültürel, sosyal ve ekonomik yaşamda gittikçe artan ve kompleks bir yapı kazanan bilgiye her zaman ihtiyaç duyulur.

Bilginin, ekonomik gelişmenin ve ekonomik gelişmelerin esas unsurlarından biri olduğu, evrensel bir niteliği bulunduğu kabul edilmiştir.² Avrupa'nın entegrasyonunda da bilgiye gittikçe artan ölçüde bağımlı olduğu bilinmektedir.

27.9.1985 tarihinde AT Kültür Bakanları toplantısında "Bilgi İşlem Alanında Kütüphanelerarası İşbirliği" adlı kararlar, kütüphanecilik sektöründe, Topluluk düzeyindeki gelişmeler için temel bir yapı oluşturulmuş, amaçlar belirlenmiş, kütüphanelerarası işbirliğinin ve bilgi alışverişinin ileri teknolojilerle yapılması gerektiği sonucuna varılmıştır.³

Komisyonun, Bakanlar Konseyi'ni bu alanda yaptığı çalışmalarından, alınan sonuçlardan ve bu etkinlikteki yeniliklerden haberdar etmesi istenmiştir.

Bakanlar Konseyi'nin bu kararı, 1984-1988 yıllarını içeren Uzmanlaşmış Enformasyon Sistemi için beş yıllık programla gerçekleştirilen başlangıç çalışmalarının yapısı içindedir.

Bu kararlar kütüphanelerin önemi, kültürel düzeyde ve enformasyon pazarında büyük bir güç oluşturdukları kabul edilmiştir. 23.10.1985 tarihli belgede kütüphanecilik sektöründeki çalışmaların üye ülkeler ve Topluluk düzeyinde ele alınması gerektiği belirtilmiştir. Bu belgede:

Üye ülkeler düzeyinde, AT'daki kütüphanelerde başlangıç çalışmaları için her açıdan uyumlarının sağlanması ve bu yeni çalışmalarla bütçe imkanları zayıflatılmaksızın yeni yönetim teknikleri gerektiği,

Topluluk düzeyinde, işbirliğini arttırmak için bir program düzenlenmesi; kütüphanelere yardım için çalışmaların hızlandırılması; bunun Avrupa enformasyon pazarı yapısında ve kaynaklarıyla gerçekleştirilmesi⁴ gerektiği bildirilmiştir.

Komisyon, kullanıcılar için kütüphanelerin tüm potansiyel değerini geliştirmek, özellikle yeniliklerle kütüphaneleri güçlü bir konuma getirmek ve uygun yeni teknolojilerin kullanımıyla kütüphanelerarası işbirliğini ileri düzeye çıkarmak için hızlandırılmış bir çalışma önermiştir.

Böylesi bir çalışma aşağıda açıklandığı gibi olmalıdır:

a) AT'daki önemli kütüphanelerin yakın işbirliği içinde çalışmaya başlaması ve bunları tanımlanmak; var olan sistemlerle ve işbirliği ile bilgisayara dayalı bir sistem oluşturmak,

b) Üye kütüphanelerinin sorumluluğunda, işbirliği çalışmaları için kütüphane işlemlerinin gelişmesini hızlandırmak amacıyla uygulanabilir bir iş programı düzenlemek.^e

Böylesi başlangıç çalışması CIDST tavsiye komitesinin desteği ile bu beş yıllık programın 7 öncelikli alanı en geç 1985 yılına kadar başlatılacaktı.^e

27.11.1984⁷ tarihli kararda Avrupa'da Uzmanlaşmış Enformasyon Pazarının Geliştirilmesi için 1984-88 yıllarını içeren 5 yıllık bir plan hazırlanmıştır. Bu enformasyon pazarı içinde kütüphanelerin de yerinin bulunması doğaldır.

Avrupa'nın bütünleşmesinde ve ekonomik gelişmede bilginin önemli unsurlardan biri olduğu, bilginin giderek çoşaldığı ve bu bilgiler içinden aranılana ulaşmanın zor olduğu ortaya çıkmıştır.

Avrupa'da uzmanlaşmış enformasyon pazarının gelişimi, hedefleri belirlenmiş, ekonomik, Avrupa'ya uygun, Topluluğun desteğini almış uygun bir programla mümkündür. Bu pazarla ilgili tüm alanlarda üye ülkeler arasında ve uluslararası çapta işbirliğinin gelişimi, uzmanlaşmış enformasyon

pazarındaki rekabetin kuvvetlenmesinde gittikçe artan bir öneme sahip olmaktadır.®

Bu kararlar, uzmanlaşmış enformasyon pazarının gelişmesi için, bir Topluluk programı hazırlanmıştır. Programın uygulanması için 25 milyon ECU ayrılmıştır, kararlardan ve programın yaptırımından tümüyle sorumlu tutulan Komisyona STIDC'de, tavsiye mahiyetinde, önerilerde bulunabilecekti. STIDC yapılan çalışmalardan düzenli olarak bilgili kılınacaktı.

İlk Beş Yıllık Programın Hedeflerine baktığımızda şunları görmekteyiz:

1. Pazar ve enformasyon koşullarının daha iyi hale getirilmesi için ana amaç, Avrupa kaynaklı hizmetlerin (mümkün olduğu kadar ekonomik geçerliliğini sağlamak için) ve enformasyon ürünlerinin kullanımını daha iyi düzeye getirmektir.

Flanda, pazar ve enformasyon koşullarını düzeltmek için ulaşılmak istenen amaçlar aşağıdaki gibi belirtilmiştir.

Teknik Açıdan:

- EURONET-DIANE kavramının yayılması,
- Enformasyon kullanımı yayımı ve işlenmesi için ileri düzeyde enformasyon teknolojilerinin uygulanması,
- İlerletilmiş enformasyon hizmetleri için ekipman, yazılım ve işlemlerin uygunluğunun sağlanması,
- Yeni üye ülkelerin bağlanmalarıyla bilgi ağlarının gelişmesi ve genişlemesi,

- Uzmanlaşmış Enformasyon Alanında farklı üye ülkeler arasındaki düzey farklılıklarının ortadan kaldırılması.

Dil Açısından:

- Çok dilde rehberler ve thesauri,
- Müracaat hizmetleri, bilgiye ulaşım işlemleri ve çok dilde el kitapları hazırlanması,
- Makineye dayalı tercüme işlemleriyle ilgili hizmetlerin geliştirilmesi.

Yönetim Açısından:

- Mukavelelerin uyumu,
- Ödeme sistemlerinin gelişimi,
- Ulaşım işlemlerinin standardizasyonu

Ekonomik Açısından:

- Vergilerin dikkate alınması,
- Enformasyon üretim ve hizmetlerinin elde edilmesinde var olan ve gelişen pazar ihtiyaçlarını belirlemek için pazar araştırması yapılması,
- Enformasyon ihracına önem verilmesi.

Yasal Açısından:

- Uzmanlaşmış enformasyon alanında doküman sağlama ve elektronik yayıncılıkla ilgili telif haklarının,
- Devletin haklarıyla yazara kitabının yayınlanmasından dolayı uygulanan kısıtlamaların düzenlemelesi.

Politik Açıdan:

- Uzmanlaşmış enformasyon pazarında kamu ve özel sektördeki girişimler arasında karşılıklı ilişkilerin,
- Uzmanlaşmış enformasyon hizmetlerindeki tekelin politik ve ekonomik görünüşünün,
- Uluslararası Kuruluşlarla ilişkilerin (UNESCO-OECD)
- Gelişmekte olan ülkelerle ilişkilerin (ACP-Lome) düzenlenmesi.

Haberleşme ve Eğitim Açısından:

- Uzmanlaşmış enformasyon kullanıcıları için programlar ve kolaylıkların sağlanması,
- Reklam, ilerleme ve haberleşme ölçülerinin dikkate alınması,
- özellikle bölgesel ihtiyaçlar konusunda eğitim programları hazırlanması gerekmektedir.

2. Başka bir madde ile Avrupa hizmet ve ürünlerinin kalitesi ve temininin daha iyi olması için hedef Avrupa kaynaklı enformasyon ürün ve hizmetleri oluşturmak veya geliştirmektir. Bunları sağlamak için;

a) Farklı Sektördeki Enformasyon Projeleri Konusunda Su Kararlar Alınmıştır.

- Var olan üretim ve hizmetlerin ekonomik geçerliliğinin, uzman olmayan kullanıcılar için kolaylıkların, kalitenin daha iyi hale getirilmesi,
- Uzmanlaşmış enformasyonun az gelişmiş sektöründe enformasyon, hizmetine ulaşmanın ve

sistemlerinin kullanımının daha iyi hale getirilmesi.

- özel kullanıcı grupları ve/veya halkın uzmanlaşmış enformasyon konusunda ihtiyaçlarının belirlenmesi ve enformasyon metodlarının tanıtılması,
- Uzmanlaşmış enformasyonun bölgesel yayımının ve mevcut durumunun daha iyi hale getirilmesi için uygun teşvikleri desteklemek ve incelemeler yapılması gerekmektedir.

b. Enformasyon hizmetlerinin daha iyi sunulması için aşağıdaki çalışmaların yapılması gerekmektedir:

- Uzmanlaşmış enformasyon alanında elektronik yayıncılık ve doküman sağlama hizmetleri sağlamak,
- özel kullanıcı gruplarına daha iyi enformasyon hizmetleri sağlamak için danışmanlık ve yeni ara hizmetleri desteklemek,
- Uzmanlaşmış enformasyona doğrudan ihtiyacı olan az eğitilmiş büyük gruplara konu alanlarıyla ilgili Videoteks uygulamalarını geliştirmek,
- Uzmanlaşmış enformasyonun kullanımı, yayımı ve işlenmesi için yeni metodolojilerin, araştırma çalışmalarının yapılması gerekmektedir.*

Konseyn uzmanlaşmış enformasyon konusuyla ilgili bu kararında STIDC'in görevlerine de açıklık getirilmiştir. Bu program kapsamında;

- Topluluk içinde uzmanlaşmış enformasyon pazarının gelişiminden,
- Özellikle EURONET-DIANE gibi enformasyon hizmetlerinin gelişimiyle bunların methodoloji ve teknolojilerin geliştirilmesinden,
- Bu alanda gelecekle ilgili çalışmaların hazırlanmasından,
- Programla ilgili çok dilde hazırlanmış ilgili programların uyumundan STIDC sorumludur,
- Topluluğa üye olmayan üçüncü dünya ülkelerinin kuruluşlarıyla görüşmeler yapılması ve enformasyon hizmetleri alanında methodoloji ve teknolojilerin geliştirilmesi konularında Komisyon, STIDC'in görüşlerini alacaktır.

STIDC;

- Detaylandırılmış önceliklerin ve politikaların başarısından,
- Bütçelerin yıllık olarak hazırlanması ve uygun yerlere tahsisinden,
- Proje hedeflerinin ve bütçelerinin belirlenmesinden,
- Mukavele yapanların seçimi için kriterlerin belirlenmesi ve yapılan çalışmaların özelleştirilmesinden,
- Projelerin idaresi konularından da sorumludur.

STIDC ayrıca Komite'nin onayı için sekretarya tarafından hazırlanmış görüşleri alır. Bu komite, üye ülkelerin iki temsilcisinden oluşur ve bunlar üç yıl görev yaparlar. Asıl

temsilcilerin yanısıra yine her ülke iki yedek üye belirler.¹⁰

1987 yılına gelindiğinde Topluluğun enformasyon hizmetlerinin gelişimi için öncelikli hareketlerin plan ve politikasını çizen bir çalışma hazırlanmış ve bu planda da kütüphaneler konusuna değinmiştir.¹¹ 27.7.1987 tarihli bu çalışmada Toplulukta toplam kamu harcamalarının %5'nin kütüphaneler için yapıldığı ve kütüphanelerin kültürel açıdan yerlerinin doldurulamayacağı belirtilmektedir. Kütüphanelerin gittikçe artan ölçüde bilimsel teknik ve ticari bilginin sağlanmasında kaynakları ve veri tabanlarıyla geniş bir alanda ulaşım aracı olarak önemli rol oynadıkları da vurgulanmaktadır.¹²

Bunlara ek olarak Komisyonun yeni enformasyon teknolojilerinin kullanımı ve kütüphaneleri birbirine bağlama konusunda, Avrupa Topluluğundaki kütüphanelerin yararına özel çalışmalar yapılacağı da bildirilmektedir.

Avrupa Topluluğu içinde enformasyona, enformasyon teknolojisine neden önem verilmiştir? Çünkü ekonomik ve sosyal hareketlilik için gerekli enformasyon gittikçe artmıştır. Bunu yakalamak ise ancak hızla gelişen enformasyon teknolojisiyle mümkündür.

Enformasyon, ülkeler arasında, toplumda, iş hayatında önemli bir güç oluşturmaktadır. Özellikle ekonomik açıdan bilginin tartışılmaz önemi vardır. Teknik, resmi, ticari ve mali konularla ilgili bilgiler yüksek ücretlerle alıcı

bulmaktadırlar. Teknolojik işlemlerle beraber enformasyon ve iletişim endüstrisiye ilgili politikalar ekonomide büyük bir etkiye sahiptir.¹³

Bu enformasyon zinciri içinde kütüphaneler yerlerini alabildiler mi? Gelişen teknoloji kütüphanecilik alanına yeterince uygulanabildi mi? AT'da bilgiye ve kültürel mirasa ulaşmadaki aracı rolleri ve bu konuda yerlerinin doldurulamayacağı kabul edilen kütüphaneler otomasyonda diğer sektörler kadar gelişmemiş, Enformasyon zinciri içinde de gerçek rolünü üstlenememiştir.¹⁴ Bunda, değişik türde kütüphanelerin bulunması, yasal dayanaklarının ve tarihsel gelişmelerinin her ülkede farklı olması, bunlardan dolayı kompleks ve parçalanmış yapı göstermeleri de etkindir.

AT'da kütüphanelerin kompleks yapısını ortaya çıkarmak için aşağıda belirtilen çalışmalar yapılmıştır:

- Yeni teknolojilerin kütüphanelere etkisini ve kütüphanecilik sektörünün önemi ve büyüklüğünü belirlemek,
- Enformasyon toplumunun yeni şartlara uyumundaki güçlükleri kütüphanecilik alanında belirlemek,
- Kaynakların daha iyi kullanımına yardımcı uluslararası yaklaşım alanları belirlemek,
- Konseye sunulmak için başlangıç noktası oluşturacak etkinlikleri içeren temel bir yapı tayin etmek.¹⁵

Bu çalışmaların yapılabilmesi için geriye dönük incelemelerle, üye ülkeler ve uzman kuruluşlarla kütüphane ve bağlantılı diğer sektörlerle iki taraflı resmi olmayan

görüşmeler yapılması ve ŞUBAT 1987'de bu konuyla ilgili toplantı düzenlenmesi kabul edildi.¹⁶

İncelemeler,¹⁷ yeni enformasyon uygulamaları için bazı sorunların kapsamını ve kütüphane pazarının büyüklüğünü saptamada anahtar verilerin toplanmasında öncülük etmiştir. Bu incelemelerde şu sonuçlar alınmıştır:

- AT'da 1.2 milyar kitap içeren ve halkın yetkisinde gelişen 75.000 kütüphane bulunmaktadır. 20.000'nin üzerinde ise orta büyüklükte kütüphane mevcuttur.
- Her yıl bu kütüphaneler için 5 milyar ECU harcanmaktadır. özel sektördeki kütüphaneler de gözönüne alındığında bu harcama 10 milyar ECU olabilmektedir.
- AT'da yıllık kişi başına ortalama 14.8 ECU kütüphane hizmeti olarak harcanmaktadır.
- Kütüphane sektöründe 250.000'nin üzerinde kişi çalışmaktadır.
- AT'da toplam nüfusun yaklaşık %23'ü düzenli kütüphane kullanıcısıdır.¹⁸

Bu inceleme aynı zamanda kütüphane koşullarındaki ve kuzey (ABD) ve güney (Avrupa) arasındaki gelişmelerin derin zıtlığını ortaya koymaktadır. Bunların yanı sıra kütüphane türlerinin (ulusal, halk, çocuk vb. kütüphaneler) işlevlerinin ve üstlendikleri sorumlulukların da farklı olduğu tespit edilmiştir.

Diğer bir inceleme yeni teknolojilerin kütüphanelere girmesinin gerçek yarar ve maliyetinin tam anlamıyla

anlaşılmadığını ve bu yeni teknolojiler için kütüphanelerce temsil edilen pazarın da çok önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Kütüphanelere yeni teknolojileri uygulamak için az bütçe ayrılmaktadır.

11-12 ŞUBAT 1987'de yapılan toplantıya ekonomik, kültürel ve sosyal konularda yapılacak işbirliğinde görüşlerini bildirmek üzere üye ülkelerden ulusal ve dünya çapında otorite kütüphanelerden yüksek düzeyde temsilciler katılmışlardır. Burada Komisyon'un potansiyel etkinliği için öncelikler ve komisyonun rolü belirlenmiştir.

Bu çok önemli bir çalışma olmuştur. önemli bir etkinlik olarak değerlendirdiğimiz bu çalışmada yalnızca ulusal görüşler ortaya konmamış, Topluluk düzeyinde bir etkinlik için istekler açıkça ortaya konmuştur. İncelemeler ve toplantı yeni teknolojilerin kütüphanelere uygulanması konusunda önemli ilerlemeler kaydedilmesine olanak sağlamıştır.

Çalışma programının ilk taslağı "Tartışma Dokümanı"¹⁹ dur. Directorate-General XIII-B'nin hazırladığı bu doküman yerlere dağıtılmış ve olumlu tepkiler alınmıştır.²⁰

Dokümanda belirlenen etkinlik planı modüler bir yaklaşımla ele alınmış, etkinlik ve tekliflerin hedefleri saptanmıştır. Bu yaklaşım, beş etkinlik alanına yayılmış, uygulanması için beş yıllık bir süre belirlenmiş ve paylaşılmış sermaye formülüne dayandırılmıştır.

Etkinlik Planının Genel Hedefleri:

Plan, aşağıda belirtilen konularda kütüphaneleri destekler:

a) Kullanıcıların ilgili olduğu konularda kütüphaneleri destekler,

b) Hizmetlerin ekonomik olarak sağlanabilmesi için kaynakların kullanımını en yararlı hale getirir.²¹

Yani başarıya ulaşmak için öncelikle hizmetlerin yönlendirilmesi gerekmektedir.

Şubat 1987 toplantısı ve 27.9.1985 tarihli karar ışığında Topluluk etkinliğini aşağıdaki konularda sürdürmelidir:

- Kütüphane kuşalllarında ve genelde kullanıcılara daha iyi hizmet sunmada var olan coğrafik farklılıkları dikkate alarak modern kütüphane hizmetlerine ulaşma ve bunları sağlama,
- Yeni teknolojilerin kütüphanelere güncel ve düzenli olarak uygulanması,
- Ekonomik etkisinden ve pratik sonuçlarından dolayı standardizasyon çalışmaları,
- Kütüphaneler için ulusal politikaların birbirine uyumu.²²

Etkinlik Planında Komisyonun Rolü:

Topluluk düzeyinde etkinlikler ulusal, bölgesel veya yerel politikalarla belirlenmelidir. Bu politikaların ekonomik boyutları da ele alınmalıdır. Komisyon, işbirliği

için doğru bir yapı oluşturmalı ve katalizör görevini üstlenmelidir.²³

Toplantıda, Topluluk düzeyinde yapılacak faaliyetlerin, süregelen problemlere karşı esnek olması, kısa ve orta dönemlerde karşılaşılabilecek sonuçları ve tesadüfi etkileri gözönüne alması; ayrıca öğretici, yol gösterici ve Topluluk çapında etkili olması gerektiği sonucuna varılmıştır. Maliyetler var olan hizmetlere değer katmalı; kütüphane hizmetleri az gelişmiş ülkelerde kolaylık sağlamalı ve hizmetlerin gelişmesine olanak sağlamalıdır.²⁴

Etkinlik Planının Yapısı:

Konsey kararları kütüphanelerin tiplerine bakılmaksızın Avrupa'da kütüphaneler için mümkün yardımların yapılmasına olanak sağlamış ve bu 11-12 Şubat 1987'de yapılan toplantıda da kabul edilmiştir.

Topluluğun bu etkinliğine öncelikle ileri düzeydeki kütüphaneler, işbirliği çalışmalarını yapan kuruluşlar vb. muhtemelen katılacaklardır. Bunlar uluslararası işbirliğine katılabilecekleri gibi bağımsız olarak da çalışabileceklerdi. AT'na üye olmayan ülkeler de ihtiyaç duydukları, ilgili oldukları konularda ortaklığa ve masraflara katılabileceklerdi. Ayrıca bu toplantıda genel ve keyfi yaklaşımlar değil, özel problemlerin çözümünde odaklanan projeler hazırlanması öngörülmüştür.²⁵

Tartışmalarda;

- Ülkeler arasında teknik gelişmelerde ve mesleki eğitimde büyük farklılıklar olduğu,
- Çok dilde katalog veri tabanlarına ulaşım, kütüphane materyallerinin korunmasında yeni teknolojilerin uygulanması vb. konularda birlikte çalışmak için kütüphane bilgi ağlarının birbirine bağlanması gibi çeşitli problemler ortaya çıkmıştır.

Etkinlik Planının Kapsadığı Alan

Birbiriyle bağlantılı dört anahtar problem alanı belirlenmiştir.

a) Uluslararası değişim için temel kaynak olarak makinece okunabilir formdaki bibliyografik/katalog kayıtlarının hazır ve kolay bulunabilirliği,

b) İleri düzeydeki teknolojileri kullanarak otomatik kütüphane sistemlerinin birbirine bağlanması, (ör.OSI-Open Systems Interconnection Model)

c) Kütüphanelerarası ödünç verme mekanizmasıyla Avrupa Kütüphanelerindeki dokümanlara daha iyi ulaşım,

d) Kütüphane çalışanlarının bilgilerinin modernize edilmesi.²⁶

Etkinlik Planı içinde bu dört problem alanıyla ilgili gözümler yer almıştır. Bu yapı içinde uygulamada değişik yaklaşımlar veya etkinlik tipleri aşağıda belirtilen konularda gerçekleştirilebilir.

- İletişim standartlarının testi ve gelişmelerin desteklenmesi,

- Prototipler, uygulamalı projeler, pilot tecrübeler için fonlar (örneğin iki ya da daha fazla otomasyona geçmiş kütüphane sistemini birbirine bağlamak; uluslararası ödünç verme sisteminde elektronik posta hizmetlerini kullanmak, optik teknolojileri içeren pilot projeler vb).
- Bazı alanlarda (ör. orjinal doküman yerine geçen mikroform kayıtların alınması, Avrupa'daki kütüphanelerin ve hizmetlerin envanterini çıkartmak) özel amaçlı katalog veri tabanları veya dosyalarının gelişimi ve/veya problemlerin analiz edilmesi için yardımlar.
- Rehberlik, metodoloji, kütüphane standart/kural ve uygulamalarının geliştirilmesi (ör. çok dilde yetkili listeler, kataloglar için veri elemanları katalog oluşturulması; ulusal kütüphane istatistikleri tutulması gibi).
- özel alanlarda (ör. optik disklerin ömrü, çevrim içi kataloglara çok dilde ulaşım; problemlerin çözümü için uzman sistemler kullanmak vb) araştırma yapılması,
- Uluslararası çalışmalarını teşvik etmek, özellikle bilginin uluslararası alanda kolayca değişimi için düzenlenmesi (ör. CIP, UNIMARC).²⁷

Yukarıda belirtilen konuları içeren beş etkinlik alanında kütüphaneler için ulusal politikalarla birlikte, bağımsız projelerin de başarılabilceği bir strateji ve temel yapı oluşturulmak istenmiştir. Bu etkinlik alanları

şunlardır;

- I. Kütüphane Bilgi Kaynakları Projeleri; öncelikle ulusal bibliyografların ve uluslararası önemi bulunan dermeleri içeren toplu katalogların makinece okunabilir hale getirilmesi.
- II. özel kütüphane işlemleri için veri kaynaklarını içeren sistemlerin uluslararası bilgi ağları ile birleştirilmesi projeleri,
- III. Yeni enformasyon teknolojilerini kullanarak kütüphane hizmetlerini yenileştirmek için yönlendirici projeler,
- IV. Kütüphaneler ve bunların yönetiminde etkili olan yeni teknolojilere dayalı ürünler, hizmetler ve araçların üretimi ve gelişimini destekleyici projeler,
- V. Üye ülkelerde kütüphanelerden sorumlu kişiler arasında bilginin yayımı ve tecrübelerin değişimini yönlendirici projeler.²⁸

Bu Etkinlik Planı için beş yıllık bir süreye yayılan toplam 33 milyon'luk bütçe ayrılmıştır.²⁹

1988 Temmuz'unda bu müzakere dokümanı esas alınarak Komisyonun hizmetleriyle resmi olmayan bir danışmanlık başlatılmıştır. Resmi olmayan danışmanlık hizmeti 8 aylık bir sürenin üstünde sonuçlanmıştır.

Doküman Üye ülkelerde bağımsız kütüphanelere, ilgili ulusal ve uluslararası kütüphane organizasyonlarına, kütüphanelerden sorumlu değişik bakanlıklara, SOAC (Senior Officials Advisory Committee for the setting up of an

Information Services Market) ve CIDST gibi komitelere dağıtılmıştır.³⁰

Bu dokümanı incelemek üzere ulusal düzeyde toplantılar düzenlenmiş ve Topluluk, bu toplantılarda soruları cevaplamak ve açıklamalar getirmek amacıyla temsil edilmiştir.

Sonuçta etkinlik hazırlıklarını tartışmak ve ulusal görüşleri ve yorumları değerlendirmek amacıyla 1989 Mart ayında bir FORUM düzenlenmiştir.³¹ 1987 toplantısında olduğu gibi bu FORUM'a da ulusal ve dünya çapında yetkili kütüphanelerden olduğu kadar uluslararası kuruluş ve derneklerden de yüksek düzeyde temsilciler katılmıştır.

Resmi nitelik taşımayan bu görüşmelerde olumlu sonuçlar alınmış, eksiklikler belirlenmiş, değişiklikler yapılmıştır. FORUM'da ayrıca Konsey tarafından bu etkinlik planının uygulanabilmesi için ulusal ve topluluk düzeyinde ihtiyaç duyulan uygun hazırlıkların yapılması da dikkate alınmıştır.

1988'de başlayan ve 1989'da da devam eden ön hazırlık çalışmalarıyla bir Temel Yapı Programı hazırlanacak, bu program üye ülkelerdeki kullanıcılar, yöntemler vb. arasında veri geçişini sağlayacak teknolojilerin gelişmesine ve Avrupa'nın sosyal ve ekonomik oluşumuna önemli katkılarda bulunacaktır.³² Komisyon, bu teklifi sonuçlandırarak ve bir program dahilinde hazırlık çalışmalarını ilerletecektir.³³ Kütüphaneler için düzenlenecek etkinlikler, Konsey'in 26.7.1988³⁴ tarihli Enformasyon Hizmetleri Pazarını konu alan kararın kapsamını daha da genişletmiştir.

Enformasyon hizmetleri pazarını kurmak için etkinlik planını içeren bu Konsey kararı 1989-1992 yılları arasında kalan dönemi içermektedir.

Bu etkinlik planının hedefleri:

- 1985 yılında hazırlanan Beyaz Kitap uyarında 1992 sonuna kadar enformasyon hizmetleri iç pazarı oluşturmak,
- Avrupalı enformasyon hizmetleri sağlayan kuruluşlara destek vermek, yönlendirmek,
- Dünya pazarında Topluluktaki ileri düzeydeki enformasyon hizmetlerinin kullanımını sağlamak,
- Enformasyon hizmet politikaları konusunda Topluluğun başarıya ulaşması için toplu olarak çaba harcamak.

Bu hedeflere ulaşmak için:

- Enformasyon hizmetleri pazarının kurulmasında AT'daki güçlü ve zayıf sektörleri belirlemek, saptanan politikalardan Komisyonu haberdar etmek ve konuyla ilgili tüm istatistikleri sağlamak,
- Bu pazarın kurulmasıyla ilgili kanuni teknik ve yönetimle ilgili engelleri ortadan kaldıracak teklifleri Konseye sunmak,
- Enformasyon hizmetlerine ulaşım ve geçiş için koşulları özellikle standartları daha iyi hale getirmek,
- Enformasyon pazarında kamu sektörünün oynayacağı rolle ilgili başlangıç çalışmalarının hazırlanması ve özel sektörle, bu sektörün birlikte çalışma koşullarını üst düzeye çıkartmak,

- Avrupa Pazarınınin gelişimi için başlatıcı görev üstelencek tanıtıcı ve pilot projeleri başlatmak,
- Kütüphanelerin yararı için özel etkinlikler hazırlamak,
- Bu pazarda Avrupalı enformasyon hizmetlerinin gelişimi ve kullanımını ileri düzeylere getirmektir.³⁴

Komisyon, bu alanda ulusal veya Topluluk programlarının uygulanması için mümkün olan tüm arağları ve işlemlerin düzgün yürütülmesini sağlayacaktır.

Bu plan için 1989 yılı için 15 milyon ECU ve 1990 için 21 milyon ECU ayrılmıştır.

AVRUPA'da tek pazar oluşturma ve Avrupa Birliğini ileri düzeye getirme amacıyla ekonomik ve politik olduğu kadar kültür alanına da önem verilmesi gerektiğini bildiren 1988-1992 yıllarını içeren Kültür Programı hazırlanmıştır.³⁷

Ana program Avrupa kültür alanınının yaratılması, Avrupa gör işit endüstrisininin geliştirilmesi, kültür kaynaklarına erişim, bu sektörde eğitim ve Topluluk dışı ülkelerle diyalog kurulması alanlarınıı içermektedir.

Avrupa kültür alanı yaratılmasında kültürel çalışmaların teknolojik gelişmelere paralel gelişimi, kültürle bilgilerin düzenli ve güvenilir alınabilmesi gelişmeler yapılması, Sanatı Geliştirme Vakfı kurulması konularına değinilmiştir. 27.9.1985 kaarıyla Kataloqlama ve indekslemeye üye ülkelerde standardizasyona gidilmesi dereği de vurgulanmıştır.³⁸ Kültür sektöründe çalışanların (yöneticiler, görüntü ve ses uzmanı gazeteciler vb.) eğitimi için programlar hazırlanmıştır³⁹.

1989 yılında daha önce söz ettiğimiz gibi uzun görüşmeler sonucu, Topluluğa üye ülkelerin görüşlerini içeren Taslak Karar, hazırlanmıştır.

Bu, yeni enformasyon teknolojilerine dayanan, kütüphanelerde işbirliğini hedefleyen Topluluk düzeyinde uygulanması düşünülen planın etkin hale getirilmesine yönelik bir taslaktır.

Taslakta sunulan görüşler aşağıda özetlenmiştir:

1. 27.9.1985 ve 26.7.1988 tarihli kararların feshedilmesi,
2. Avrupa'daki kütüphanelerde bulunan enformasyon kaynaklarının daha iyi kullanımını sağlamak ve bunun uluslararası düzeyde rekabete dayalı olması amacıyla Avrupa endüstrisinin teknolojik ve bilimsel temellerini desteklemek ve güçlendirmek için kütüphanelere yardımcı olunması,
3. Kütüphanelere, etkili işbirliği konusunda Topluluğun ekonomik ve sosyal birleşmesine yardım edilmesi,
4. Enformasyon ve iletişim teknoloji uygulamalarına yönelik kütüphanecilik alanındaki Topluluk etkinliğini hızlandırmak ve böylece materyallerin bulunduğu yerlere kullanıcıların rahat erişimi için etkin işbirliği çalışmalarının yapılması,
5. Desteklerin sağlanması;
 - 5.1. Topluluktaki kütüphaneler için etkinlik planının Komisyon tarafından hazırlanmalı ve destekler teşvik edici olmalı.

5.2. Arttırılması düşünölen başlangıç çalışmalarının alan ve hedeflerinin belirlenmesi:

- Kütöphane şartlarındaki var olan coğrafik ayrılıkları gözönüne alarak, Topluluğun her tarafından modern kütöphane hizmetlerine ulaşımın kolay olması ve bunların hazır bulunması,
- Kütöphanelere yeni enformasyon teknolojilerinin hızlı fakat düzenli uygulanması,
- Standardizasyonun sağlanması,
- Kütöphaneler için ulusal politikaların uyumlu hale getirilmesi.

Birbiriyle ilgili problem alanlarında ilerleme sağlanabilen etkinliklerin içeriği aşağıda belirtilmiştir:

- Uluslararası değişim için temel kaynak olarak makine ile okunabilir formdaki bibliyografik/katalog kayıtlarının hazır ve kolay bulunabilirliği,
- Otomatik kütöphane sistemlerinin birbirine bağlanma kabiliyeti,
- Hızlı bir kütöphanelerarası ödünç verme mekanizmasıyla Avrupa Kütöphanelerindeki dokümanlara daha iyi ulaşım,
- Kütöphane çalışanlarının bilgilerinin modernize edilmesi.⁴⁰

Henüz bu taslak çalışma resmi bir karar olarak onaylanmamıştır.

3.1.2 AT'da KÜTÜPHANELERARASI İŞBİRLİĞİ

Avrupa ülkelerinin aralarındaki rekabeti bir yana bırakarak temel çıkarılarda birleşme kararı almaları 1950'li yıllarda başlarken, Avrupa'da kütüphaneler arasındaki işbirliğinin gelişmesi 1880-1930 yılları arasında gelişmeye başlamıştır.⁴¹ Geçen 100 yılda tecrübeler artmış ve iyi sonuçlar alınmıştır.

İşbirliği çalışmalarını toplu katalog hazırlamakla başlamıştır. İkinci Dünya Savaşı, her alanda olduğu gibi, bu alanda da yapılan çalışmaların durmasına neden olmuştur. Daha sonraki hızlı ekonomik gelişmeler üniversiteler üzerinde büyük ölçüde etkili olmuş; yeni buluşlar geliştirilmiş; ekonomik açıdan gelişmiş ülkeler büyük ölçüde araştırma ve eğitime önem vermiş ve bunların sonucu bilgiye olan ihtiyaç artmıştır.

Daha önce de belirttiğimiz gibi çalışmalar toplu kataloglarla başlamış, bir ülkenin veya dilin edebiyatıyla ilgili toplu kataloglar hazırlanmıştır. Öncelikle tarihi niteliği olan materyaller kataloglanmış, bunu ulusal bibliyografyalar izlemiştir. Sonra bütün Avrupa ülkelerindeki kütüphaneciler depozit kopye hizmetlerini düzenlemiş, böylece büyük kütüphanelerde ve yayınların kütüphanelerarası değişimde stokların genişletilmesi için bir temel oluşturulmuştur. İlk kütüphanelerarası ödünç verme çalışmaları üniversite kütüphaneleri arasında gerçekleştirilmiş, bunu özel kütüphaneler ve sonra halk kütüphaneleri izlemiştir.⁴²

AT'nu oluşturan ülkeler değişik hükümet yapılarına ve politikalarına sahiptir. Yine her ülkenin kendine has kültürü ve dili vardır. Bu değişik hükümet yapı ve kültür farklılıklarına değişik türde kütüphaneler ve bunların bağlı olduğu farklı bakanlıklar da eklendiğinde ortaya oldukça kompleks bir yapı çıkmaktadır. Bu yapı altında kütüphanelerin işbirliği yapmaları gerçekten çok zordur.

Genel olarak AT'daki kütüphanelere baktığımızda aşağıdaki tablo karşımıza çıkar.

- AT'da 1.2 milyar kitap içeren ve halkın yetkisinde bulunan 75.000 (93.000)⁴³ kütüphane bulunmaktadır. Bunun 20.000'i büyük ve orta büyüklüktedir.

- Her yıl kütüphaneler için 5 milyar ECU harcanmaktadır. özel sektör kütüphaneleri de dikkate alındığında bu harcama 10 milyar ECU olmaktadır.

- AT kişi başına kütüphaneler için ortalama yıllık 14.8 ECU harcanmaktadır.

- Kütüphane sektöründe yaklaşık 250.000 kişi çalışmaktadır.

- Topluluk nüfusunun %23'ü düzenli kütüphane kullanıcısıdır.⁴⁴

- AT'daki kütüphaneler homojen olmayan bir yapı gösterirler. Buna ek olarak otomasyona geçmemiş, geçmiş fakat eksiklikleri, yetersizlikleri bulunan kütüphaneler bulunmaktadır.⁴⁵

- AT'daki ülkeler arasında teknik açıdan eşitsizlikler bulunmakta, mesleki eğitim, çok dilde katalog veri tabanlarına erişim, kütüphane materyallerinin korunması, en

yeni teknolojilerin uygulanması ve kütüphane bilgi ağları konusunda pek çok problemler bulunmaktadır.

Avrupa'da teknolojik gelişmelerin kütüphanelere uygulanması ABD'ne göre geç olmuştur. Bu sebeple ABD'deki gelişmeler Avrupa için örnek teşkil etmiştir. Doğaldır ki ABD için söz konusu olan çözümler Avrupa kütüphanelerine doğrudan uygulanamaz. Bu konuda İngiltere'nin ise ayrı bir konumu vardır. Çünkü öncelikle ABD ile olan dil birliği kütüphane dermelerini de etkilemektedir.⁴⁶

Ancak çoğu Avrupa ülkesi İngiltere'den bazı açılardan farklılık gösterir. Kütüphanelerin işlevlerini en iyi biçimde yerine getirebilmeleri, kullanılan araç, gereç ve tekniklerin bazı özelliklere sahip olmasını gerektirmektedir. Avrupa Kütüphaneleri söz konusu olduğunda karşımıza bir takım engeller çıkmaktadır. Konuşulan dillerin farklı olması bunlardan biridir. Ülkelerin değişik bibliyografik formatlar kullanmaları diğer bir sorundur. Eğer o ülkede standardizasyona önem verildiyse bunun için MARC kayıtları kullanılır. Yine ülkelerde değişik kataloglama kuralları ve sınıflama sistemleri bulunmaktadır. Standardlar, iletişim ve ekipman problemleri bunlara eklenmektedir.⁴⁷

Avrupa'da kütüphanelerarası işbirliğini ve bilgi ağlarını engelleyen bazı problemler aşağıda belirtilmiştir:

- Dil-Bilgiye ulaşımında kataloglara çevrimiçi ulaşım söz konusu olduğunda değişik dillerle araştırma yapılmak zorunda kalınacaktır. Batı Avrupa akademik kütüphanelerinin çoğunda İngilizce literatür hakimdir. Ör. Danimarka Akademik

Kütüphanesinde;

% 50 İngilizce

% 20 İskandinav dilleri

% 10 Almanca

% 8 Romence

% 8 Doğu Avrupa dilleri

% 4 Diğer diller⁴⁰ de kaynaklar bulunmaktadır.

Bu bilgilere örneğin dokümanın başlığındaki bilgilerden yararlanarak ulaşılmak istendiğinde zorluk ortaya çıkacaktır. Bilgi ağlarında her ülke kendi dilini kullanmak isteyecektir.⁴⁷

- Kütüphanelerin Yapısı: Çoğu Avrupa ülkesi Anglo Amerikan ülkelerinden farklı görünüm sergilerler. Kataloglama ödünç verme sistemleri vb. rutin kütüphane işlemlerinin düzenlenmesi kullanıcı grubunun büyüklüğüne, kullanım sıklığına, kütüphane yapısına vb. ne göre yapılacaktır. Avrupa'daki bu koşullar Anglo Amerikan ülkelerinde farklı olacaktır. Ayrıca Avrupa'daki pek çok büyük ve eski kütüphanenin ihtiyacı da gözönüne alınmak zorundadır.⁵⁰

- Standardlar: IFLA ve ISO tarafından kütüphanecilik, enformasyon değişimi ve kütüphaneler konularında pek çok çalışma yapılmıştır. Ancak bu standartların eski katalog ve bibliyografyalara uygulanması zordur. Avrupa kütüphaneleri Amerikan kütüphanelerinin uyguladığı yöntemleri kullanmaya çalıştığında Amerikan bibliyografik kayıtlarında bulunmayan pek çok yerel unsur ve değişik sınıflama kodlarıyla uğraşacaktır. Ayrıca kataloglama konusunda pek çok kütüphane değişik sistemler kullanagelmiştir.⁵¹

- İletişim: Avrupa ülkelerin de iletişim ve posta hizmetleri arasında işbirliği kolay olmamıştır. Halen de ülkeler arasında birçok problem bulunmaktadır.²²

- İşbirliğine katılanların eşit koşullarda olması gerekir. Ancak bunu gerçekleştirmek zordur. Materyal, personel ve teknolojik koşullar bu işbirliğine katılan kütüphanelerde birbirine benzemez.

- Avrupa'da pek çok farklı ve bağımsız ülke, bunların kendi hükümetleri, hükümet politikaları, ulusal endüstrileri vardır.²³

- Uluslararası coğrafik farklılıklar bulunmaktadır.

- Kültür: Her ulusun kendine ait bir kültürü vardır. Doğaldır ki bunlar arasında da farklılık olacaktır. - Ülkelerdeki kütüphanecilik düzeyleri farklıdır. - Her ulusun kendine ait bir PTT'si vardır ve bunların statüleri ile yükledikleri görevler farklıdır.

- Avrupa'da ulusal kütüphanelerin yapısı her ülkede aynı değildir. Amerika'da LC (Library of Congress)'in üstlendiği ve yerine getirdiği görevi Avrupa'daki tüm ülkelerde görememekteyiz. Bu sebeple ulusal kütüphaneler arasında işbirliği de zordur.²⁴

- Standart kataloglama kuralları Avrupa'da oluşmamıştır. Bazı ülkeler AAKK (Anglo-Amerikan Kataloglama Kuralları) II'yi adapte etmişler fakat diğer ülkeler kendi sistemlerini kullanmakta devam etmektedirler. Aynı ülke içinde bile kataloglama kurallarının bir örnek hale getirilmesi zordur. Buna ek olarak raflama sistemleri, konu kataloglaması ve diğer kütüphanecilik işlemleri birbirine uymaz. Ancak,

sonuçta aynı formdaki ulusal kataloglama kurallarının, bibliyografik bilgi ağlarına uygulanması standardize etkilerinden dolayı yavaştır fakat başarı kazanılır.⁶⁶

- Avrupa'da kütüphane bilgi ağları genellikle bir hükümet hareketi veya en azından ulusal hükümetçe kuvvetlice desteklenen bir çalışmadır.⁶⁶

- Avrupa'daki kütüphane bilgi ağı, bağımsız Avrupa uluslarının bir arada oluşturduğu çevrim içi kataloglar, bağımsız kütüphane sistemleri ve bilgi ağlarının toplamından oluşur. Bunlar uluslararası bir kütüphane bilgi ağı özelliği gösterirler. Dolayısıyla bu yapı çok karmaşıktır.⁶⁷

Geçen zaman içinde kütüphanelerarası işbirliği nitelik ve nicelik açısından değişiklik göstermiştir. Ekonomik rekabet artmış, bilim ve bilgi üretken bir unsur olarak gelişmiştir. Bilgiyi sağlamak ilerlemenin ve gücün bir unsuru olmuştur.

Bütün bu karmaşıklık Avrupa'da kütüphanelerarası işbirliği gelişmelerini engellememiştir. 1968 yılında LIBER adlı bir organizasyon oluşturulmuştur.⁶⁸ Bu kuruluşta 150 büyük araştırma kütüphanesi bir araya gelmiştir. Bu programa, Avusturya, Belçika, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Almanya, İzlanda, İrlanda, İtalya, Lüksemburg, Malta, Monako, Hollanda, Norveç, Portekiz, İspanya, İsveç, İsviçre ve İngiltere katılmıştır. Bunun yanı sıra üniversite ve bazı ulusal kütüphaneler ve özel kütüphaneler yer almışlardır.

LIBER'in amacı yayınlarla, inceleme ve araştırmalarla, diğer kuruluşlarla işbirliği yaparak uzman toplantı ve

konferanslarıyla üye kütüphane hizmetlerini, işbirliği ile daha iyi hale getirmektedir. LIBER paylaşılmış kataloglama, yayınların bibliyografik kontrolü ve değişimi, binalar, kütüphanelerarası ödünç verme, konu kataloglamasında otomasyon, telif hakları, bilgiye çevrimiçi ulaşım, elektronik yayıncılık vb, konularda toplantılar düzenlemiştir.⁶⁹

1984 yılında Avrupa Parlamentosu'na bir Avrupa Kütüphanesi oluşturulması önerisi verilmiştir. Bireylerin kültürel açıdan kaynaşmaları için etkin bir kütüphane politikası izlenmeli; Avrupa Konseyi tarafından geliştirilen işbirliği ve kullanıcı eğitim, araştırma ve dokümantasyon konularındaki gereksinimler, Avrupa konusunda uzmanlaşmış kütüphaneler ve dokümantasyon merkezleriyle, enformasyon teknolojileri dikkate alınarak bir Avrupa Kütüphanesi oluşturulmalıydı. Bundaki amaç Avrupa konusunda tüm bibliyografik bilgilerini içeren, teknolojik olanaklara sahip ve AT'nun her yerinden bilgiye ulaşımı sağlayacak enformasyon sistemi oluşturmaktır.⁶⁰ Toplulukta kütüphane problemleri konusunda atılmış ilk adım olan bu kararda⁶¹ LIBER'in kaldırılması, Euronet'in Avrupa Kütüphanesi kapsamına alınması ve bunun EURYDICE ile birleştirilmesi önerilmiştir.

Avrupa kütüphanesi işbirliği çalışmalarında bulunacak, ayrıca AKP ülkeleri de ileride bu sistemde yer alabilecektir. Bu konuyla ilgili olarak kütüphanecilerin standard eğitimi, telif haklarının uyumu, ödünç verme problemlerinin çözümü ve uygun sınıflandırmanın seçiminin yapılması gerekmektedir.⁶²

Bu vb. konuları içeren öneri Konsey'e, Komisyona üye ülke hükümetlerine ve Avrupa Konseyi'ne iletilmiştir.

3.2. TÜRKİYE'DE KÜTÜPHANECİLİK

3.2.1. Alınan Kararlar:

"Türkiye'de kütüphane hizmetleri genel anlamda yasal güvence altında değildir. Kütüphane türlerinin tanımı, ulusal bir kütüphane hizmetleri sistemi içindeki yeri, kütüphane hizmetlerinin örgütlenme biçimi, yönetsel yapısı, üst yönetsel otoritelerle ilişkiler, parasal durum, personel atamaları, kütüphanelerarası işbirliği ve uyum (koordinasyon), kütüphane personeli ve kütüphane hizmetleri standartları gibi konuları belirleyen genel bir yasa veya geçitli kütüphane türlerini kapsamına alan (Milli Kütüphane ve TBMM Kitaplığı dışında) yasalar çıkmamıştır. Bununla birlikte kütüphane hizmetleri ile doğrudan doğruya ilişkili birkaç yasa ve bazı yönetmelikler vardır. Ayrıca kütüphane hizmetlerini dolaylı olarak etkileyen yasa ve yönetmeliklerden de söz edilebilir. Bununla birlikte sözü geçen bu yasa ve yönetmeliklerin Türkiye'deki kütüphane hizmetlerini yapıcı bir yolda etkilediği söylenemez."⁴³

Yukarıda yapılan alıntıda açık ve net olarak belirtildiği üzere halen ülkemiz kütüphane hizmetleriyle doğrudan ilgili bir yasa yoktur. Buradaki amacımız, günümüze kadar hazırlanmış çalışmalarını değerlendirmek değil

belirtmektedir. Bu başka bir çalışma konusu olarak ayrıntısıyla incelenmelidir.

Kütüphaneler Kanunu tasarılarının ilki 1961 yılı "Kütüphaneler Komitesi Raporu"nda yer almıştır.⁴⁴ Taslak çalışmada halk kütüphaneleriyle, Beyazıt Devlet Kütüphanesi ve Süleymaniye Kütüphanesinin tanımları yapılmış, amaçları, yönetim biçimleri belirlenmiştir. Müşterek hükümlerde de personel ve hizmetler üzerinde durulmuştur.

1973-1975 yılları arasında, Kültür Müsteşarlığının çağrısı üzerine, bir uzmanlar grubu tarafından⁴⁵ hazırlanan ikinci tasarıda, öncelikle hizmet ve meslekle ilgili tanımlar verilmiş görev ve yükümlülüklerle özlük hakları konularına değinilmiştir.⁴⁶

Ülke çapında bilgi ve belge hizmetlerinin örgütlenmesine baktığımızda da planlanan çalışmaların tam anlamıyla uygulanamadığını görürüz. Ülkemizde kalkınma planlarını yapma sorumluluğu 91 sayılı Kanunla oluşturulan⁴⁷ ve 223 sayılı Kanun Hükmünde Kararname⁴⁸ ile yeniden düzenlenen Devlet Planlama Teşkilatı (DPT)'na verilmiştir.

Planlı kalkınma dönemine girişimizden itibaren DPT'nin hazırladığı Beş Yıllık Kalkınma Planları, Yıllık ve İcra Planlarında, bilgi ve belge hizmetleri, eğitim ve kültür sektörlerinde kütüphane hizmetleri olarak ele alınmış, yeni kütüphaneler yapılması, okuma alışkanlığının arttırılması gibi kalıplaşmış tümcelerle ve dar bakış açılarıyla değerlendirilmiştir. Hazırlanan planlardaki ilke ve

tedbirleri inceleyen bir araştırmada aşağıda özetlenen sonuçlar ortaya çıkarılmıştır:

1) Planlarda kütüphane hizmetleri ilk önce eğitim, sonra kültür hizmeti olarak yorumlanmış, bu ise sakıncalar doğurmuştur.

2) Plan ve programların kapsamına bütün kütüphane türlerine ilişkin ilke ve tedbirler alınmamıştır.

3) Beş Yıllık Planlarda yer alan kütüphane hizmetlerine ilişkin ilkeler ile Yıllık Programlarda belirlenmiş o konuyla ilgili tedbirler uyum içerisinde değildir.

4) Program tedbirlerinin hangi yollarla gerçekleştirileceği, ne kadar parasal kaynak ve insangücü gerektireceği üzerinde ayrıntılı olarak durulmamıştır. Yıllık icra planlarında tedbirleri hangi kurumun, ne kadar sürede gerçekleştireceğinin gösterilmesi ise, yeterli olmamıştır.

5) Değişik yıllar programlarında aynı konu ile ilgili tedbirlere farklı yaklaşımlar sağlandığı görülmektedir.

6) Plan ve programlarda kütüphanelerin yönetsel yapısı, kütüphane hizmetlerine ilişkin yasa ve yönetmelikler, kütüphane hizmetleri ile ilgili niceliksel ve niteliksel standartlar, kütüphane hizmetleri alanında gereksinim duyulan insangücü konularına ya hiç ya da yeterince değinilmemiştir.

7) Plan ve programlarda Türkiye'de kütüphane hizmetlerinin ne biçimde geliştirileceği ve örgütleneceği konusunda ayrıntılı, açık ve eksiksiz hükümler ortaya konmamıştır.

8) Plan ve programlarda yer alan ilke ve tedbirlerin gerçekleştirilme maliyetleri ve bu maliyetlerin nasıl

karşılanacağı konusunda ayrıntılı bilgi yoktur. 47

Çalışma konumuzu oluşturan bilgi ağları konusunda da aynı yargılara varmaktayız. Bilgi ve/veya bilgisayar ağları oluşturulması, enformasyon akışının bu yolla sağlanması özellikle sanayi alanında bunun ihtiyaç olduğu plan ve programlarda vurgulanmışsa da detaylandırılmış çalışmalar bulunmadığı ve düzenli örgütlenme sağlanamadığından şimdiye değin amaçlara ulaşılamamıştır.

Bilgi ağlarına katılım ve enformasyon toplumu oluşturma Bilim-Teknoloji ve Bilgi Teknolojisi başlıkları altında incelenmiştir.

1991 Yılı İcra Planını incelediğimizde⁷⁰ Milli Kütüphane merkez olacak biçimde araştırma kurumları ve üniversite kütüphaneleri arasında bilgi ağı oluşturulacağına ve yine Milli Kütüphane'de enformasyon merkezi kurulacağına ilişkin bilgilere Kültür başlığı altında yer verildiğini görmekteyiz. Kütüphaneler ve araştırma kuruluşları arasında yurt dışı bağlantıları da kapsayan bilgisayar ağı kurulması çalışmalarının başlayacağı bilgileri ise Bilim Araştırma Geliştirme Teknoloji konusunda incelenmiştir.

Ülkemizde bir Enformasyon sistemi oluşturulması konusu Beşinci Beş Yıllık Kalkınma döneminde yer alan 1985⁷¹ yılı programında yer verilmiştir. Teknoloji alanında sanayicileri desteklemek amacıyla endüstriyel istihbaratı izleyecek, duyuracak, teknoloji seçiminde sanayiciye yardımcı olacak bir teknoloji enformasyon sistemi geliştirilmesi ve uygulamaya

konulması planlamaya alınmıştır. Endüstriyel enformasyon sisteminin oluşturulmasıyla ilgili olarak T.O.B.B, ETİBANK, Sanayi Bakanlığı vb. kuruluşlar başta olmak üzere çalışmalar başlatılmış geçen zaman içinde kimi kuruluşlarda veri tabanları oluşturulmuştur. Ancak gerek kuruluşlar arasında, gerekse aynı kuruluşun değişik birimleri arasında bilgisayar bağlantıları kurulamamıştır. PTT hatlarındaki yetersizlik ülke dışından buralara erişimi güçleştirmekte, iletişim kurulamamaktadır.

1988² yılı planında enformasyon teknolojisinin ülke çapında gelişmesi için başta kütüphane ağlarının, bilgi erişim sistemlerinin nitelik ve nicelik olarak uygun yapıya kavuşmaları için gerekli organizasyonlarının yapılacağı bildirilmiştir. Benzer ifadeler diğer yıllık ve icra planlarında da yer almış ancak uygulamaya konulamamıştır.

DPT'nin hazırladığı kalkınma planlarında kütüphanecilik ve enformasyon hizmetleri konusunda alınan tedbirler, genelde uygulamaya yönelik olmamış ve bu hizmetlerin ana içerikleri düşünülmeden dar kapsamda ele alınmıştır. Yıllık ve icra planlarında ise alınan kararlar birbirinin tekrarı biçimindedir.

Kütüphane ve bilgi hizmetleri planlarda bir bütün olarak ele alınmamıştır. Bu durum kütüphanelerin aleyhine durum ortaya çıkarmıştır. 1960'lı yıllardan beri hazırlanan planların kütüphanecilik ve bilgi hizmetlerine nitelik açısından olumlu katkıları olduğunu söylemek zordur.

3.2.2. Türkiye'de Kütüphanelerarası İşbirliği

Konumuzu oluşturan bilgi ağları gelişmeleri bilindiği gibi kütüphanelerarası işbirliği uygulamalarının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Burada, tarihe yanında işbirliğine neden ihtiyaç duyulduğu, bu ortamı yaratan koşulları, yapılan gelişmeleri ve nasıl bir gelişme izleyerek günümüze ulaştığını belirlemeye çalıştık.

Ülkemizde kütüphanelerarası işbirliği konusunda yapılan girişimler fazla olmamıştır. İşbirliği konusundaki bu durumu gözler önüne sermek, geçmişte yaptığımız veya yapamadığımız işlerden ders almak, bugünkü ve gelecekteki durumumuzu belirtmek amacıyla ülkemizde yapılan girişimleri ve uygulamaları bu bölümde vereceğiz.

Kütüphanelerarası işbirliği alanında ülkemizde yapılan ilk çalışma, İstanbul kütüphanelerindeki yazma eserlere ait toplu katalog niteliğindeki taşbasması "Umumi Firhist"⁷³ tir. Aynı kaynaktan edindiğimiz bilgiye göre, Türk Kütüphaneleri arasında tam bir işbirliğine rastlamak mümkün değildir; geçmiş yıllarda da bu konuya gereken önem verilmemiştir. 1961 yılında hazırlanan bu kaynak, İstanbul Kütüphaneleri Tarih Coğrafya Yazmaları Kataloğunu, İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğunu, Eski Harfli Türkçe Basma Eserler Kataloğunu, Yabancı Dilde Eserler ve Periyodiklerin Kataloğu ile Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu'nun 62 sayı ve 9.IV.1957 tarihli kararına dayanan "Kütüphanelerdeki yazma eserlerin mikrofilm ve fotokopilerinin hangi esaslar dahilinde verileceğine dair

talimatname"yi kütüphanelerarası işbirliğinin belgeleri olarak göstermektedir.⁷⁴

Ülkemizde, işbirliği konusunda yapılan çalışmaların yoğunluğunu bibliyografik kontrol araçları oluşturmaktadır. Bunların hazırlanması bakımından en parlak dönem 1960 ve 1970'li yıllar olmuştur.

Toplu katalog çalışmaları ülkemizde Cumhuriyet öncesi döneme kadar gider. Saptayabildiğimiz kadarıyla bu tür çalışmaların ilki 1850-1854 tarihleri arasında hazırlanan "El Asar ül-aliyye fi hazâ'in il kutüb il Osmaniyye" adlı kaynaktır.⁷⁵ Bu dönemde hazırlanmış başka eserler de bulunmaktadır.⁷⁶

Cumhuriyet döneminde ise toplu katalog girişimleri bazı kuruluşlar tarafından yapılmıştır. Bunlardan MEB Kütüphaneler Tasnif Komisyonu İstanbul kütüphanelerini hedefleyen çalışmalarda bulunmuştur.⁷⁷

Bunu takip eden yıllarda Milli Kütüphanenin öncülüğünde başlayan bir takım çalışmalar yapılmıştır. Bunlardan biri geriye dönük genel kapsamlı bir süreli yayın bibliyografyası niteliğinde olan 1960 basımı bir toplu katalogdur.⁷⁸ Kaynak sayesinde Ankara ve İstanbul'da bulunan kütüphanelerle Paris'deki bir kuruluşun yayınları bir araya getirilmiş oluyordu. Milli Kütüphanenin eski harfli Türkçe eserlerle ilgili geriye dönük biçimde hazırladığı bu kaynakların yanında Türkiye Kütüphanelerine giren yabancı dildeki

eserlerin de bir toplu katalogunu sürdürmekteydi.⁷⁷

Milli Kütüphane'de ayrı olarak bilimsel ve teknik alandaki süreli yayınları saptamak üzere TURDOK'ça Ankara, İstanbul ve İzmir'deki kütüphaneleri kapsayan çalışmalar yapıldı.⁸⁰

Yakın zamanda ise kimi halk kütüphanelerimizin önderliğinde bölgesel ve yerel düzeyde bazı çalışmalar yapılmıştır.⁸¹

Türkiye'de başlatılan bibliyografik çalışmaların en süreklisi halen çıkmakta olan Türkiye Makaleler Bibliyografyası ile Türkiye Bibliyografyası olmuştur. Milli Kütüphane Bibliyografya Enstitüsü tarafından hazırlanan bu kaynaklar üç ayda bir yayımlanmaktadır. Ancak eserler, yaptırım gücü bulunmayan 2527 sayılı Basma Yazı ve Resimleri Derleme Kanunu'na göre derlendiğinden sağlıklı bir bibliyografik denetim gerçekleştirilememektedir. Bibliyografyaların dağıtım işinin de oldukça önemli olduğunu vurgulayan Aybaş bu konuda şunları söylemektedir:

"Hazırlanan bibliyografyaların dağıtım işi de oldukça önemlidir. İşbirliğinin iyi örgütlendiği ülkelerde neşriyat hazırlanıp matbaadan çıktığı anda dağıtım yapılar. Hatta bazı yerlerde tastikten geçen formlar dahi gönderilmektedir. Örgütlenmenin düzensiz olduğu ülkelerde ise neşriyat toplanır ve senede bir veya iki defa olmak üzere dağıtılır."⁸²

Bu çalışmalar dışında ülkemizde işbirliğine örnek bir çalışmadan söz edebiliriz. Bunlar kütüphanecilerin aralarında toplanarak bazı konularda işbirliği yapma esasına dayanıyordu.

Çalışmalardan ilki Üniversite Tıp Kütüphanecileri tarafından 3-4 EKİM 1962'de yapılmıştır.⁸³ Dört kütüphaneyi temsilen yedi kütüphanecinin katıldığı bu toplantıda kütüphaneler arasında ödünç verme konusunda uzmanlaşma, değişim, toplu katalog oluşturma ve ortaya çıkabilecek sorunları gözlemek için bu tip toplantıların sürdürülmesiyle Tıp Kütüphanecileri Derneği'nin kurulmasına karar verilmişti.

Saptayabildiğimiz ikinci çalışma, Türk Kütüphaneciler Derneği'nin çeşitli konularda çalışmak ve ortaya çıkacak meseleleri gözmede yardımcı olmak üzere⁸⁴ kurduğu ihtisas komisyonlarıdır. Bu amaçla onaltı komisyon kurularak bunlarda çalışacak kütüphaneciler belirlenmiştir.

Önceki çalışmalardan farklı olarak 1964 tarihinde düzenlenen başka bir toplantıda Üniversite binalarının planlanması ile ilgili olarak kütüphanecilerle diğer ilgililer ve mimarlar bir araya gelmişlerdir.⁸⁵

1978 yılında yine Türk Kütüphaneciler Derneği tarafından çeşitli kütüphanecilik meselelerini görüşmek, tartışmak ve bunlara çözüm yolları aramak amacıyla içinde kütüphanelerarası işbirliği komisyonunun da bulunduğu on komisyon kurulmuştur.⁸⁶

Günümüzde kütüphanelerarası işbirliği gelişmeleri özellikle üniversite kütüphanelerimiz tarafından sürdürülmektedir. Dağınık yerleşimli kütüphaneler merkezi hale getirilmeye başlanmış, ayrıca üniversite kütüphane ve dokümantasyon daire başkanları toplanarak kütüphanelerarası işbirliği konusunda yönetmelik taslağı hazırlamışlardır.

1988 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü'nün yaptığı bir girişimle kütüphanecilik alanında kanun ve standartlar hazırlanmıştır.

"Ülkemizin imkanlarıyla mütenasip milli ölçülerin tayin ve tesbiti amacıyla Yasal Düzenlemeler ve Standardlaşma"⁸⁷ komiteleri oluşturulmuştur. İlk defa ülkemizde kütüphanecilik otoriteleri ve diğer ilgililerin katılımıyla kütüphaneciliğin önemli sorunlarına geçitli açılardan köklü gözüm yolları getirilmeye çalışılmıştır.⁸⁸ 8 ayrı komite oluşturulmuş, gelişmelerin sonucunda:

"Buldukları çevrenin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasına yardımcı olan halk kütüphanelerinin kuruluş ve kuruluş ve çalışma esaslarını belirlemek amacıyla "Halk Kütüphaneleri Kanunu Taslağı", yurdumuz bilgi ihtiyacının daha planlı ve verimli kullanılmasına yönelik idari, teknik ve okuyucu hizmetlerinde işbirliği ve ihtisaslaşmayı sağlamak için "Kütüphanelerarası İşbirliği Kanunu Taslağı", gerekçeleriyle birlikte hazırlanmıştır.

Halk kütüphanelerinde bulunacak kitapların, kütüphanenin temel amacını yansıtması ve ilgi alanları

geşitli her yaşta ve seviyedeki vatandaşlarımıza bilgi aktarımının sağlanması amacıyla "Kitap (koleksiyon)" standardı belirlenmiştir.

Halk kütüphanelerinde mesleki eğitim görmüş kütüphaneciler, mesleğe dışardan katılmış personel ile yardımcı personel sayısını belirlemek üzere "Personel ve İnsan Gücü Planlaması" konusunda standartların tespiti yapılmıştır.

Okuyucu ve araştırmacılara hizmet amacıyla kurulan kütüphaneler, türlerine göre değişik malzemeler kullanmaktadırlar. Bu malzemelerde birlik sağlamak için gerek basılı malzeme ve gerekse tefriş ve donanım açısından "Kütüphane Malzemesi" standartları tespit edilmiştir.

Halk kütüphanelerinin planlı bir şekilde yurt sathına dağılımını sağlamak, sabit kütüphane yanında gezici kütüphanelerle verilecek hizmetleri belirlemek ve kütüphane binalarında, yapılacak yerin özelliğine göre (nüfus, iklim, arsanın durumu vb.) standarda gidilmesi amacıyla "Bina ve Kütüphane Planlaması" yapılmıştır.

Kaynakların yerinde kullanılarak, hizmette etkinliğin ve verimliliğin sağlanması için "Bütçe standartları belirlenmiştir."

Henüz kütüphanelerimizde ve diğer bilgi merkezlerimizdeki dermelere ilişkin kataloglar bulunmadığından mevcut bilgilerin varlığından haberdar olamamaktayız. Bu merkezler arasında bilgi ağları

oluşturulmadığından aranılan bilgilere anında ulaşım veya bilgiyi belirleme şansımız bulunmamaktadır. Ülkemizde aranılan bilgi ve belgelere ulaşmada zorlukla karşılaşırken yurt dışında üretilen bilgileri saptamak ve sağlamak daha kolay olmaktadır.

Bilindiği gibi TÜBİTAK-TURDOK ve YÖK Uluslararası Bilgi Tarama ve Dokümantasyon Merkezi aracılığı ile ABD'de bulunan DIALOG bilgi merkezine telefon hattı ve uydu kanalıyla bağlıdırlar.⁷⁰

YÖK Dokümantasyon Merkezi araştırmacılarının konularıyla ilgili taramaları yaptıktan sonra, elde ettiği literatür listesini dermeyle karşılaştırmakta, Merkez'de bulunan yayınlarla hizmet sunmaktadır. Merkez Avrupa ve Amerika'daki diğer bilgi merkezlerine de bağlanmayı planlamaktadır.⁷¹

1984 yılında TÜBİTAK-TURDOK dış ülkelerdeki bilgi merkezlerine bağlanarak bilgiye anında erişim olanağı sağlamıştır.⁷² TÜBES olarak adlandırılan "TURDOK-BİLGİ ERİŞİM SİSTEMİ" ilk olarak YÖK Dokümantasyon Merkezi gibi DIALOG Bilgi Hizmetleri Merkezine bağlanmıştır. Sonraları ABD ve Avrupa'daki bazı bilgi merkezleriyle de iletişim kuran TÜBES halen 8 bilgi merkezine bağlı bulunmaktadır.⁷³

YÖK Dokümantasyon Merkezi'nin araştırmacılara ve daha çok üniversitelere ücretsiz hizmet sunmasına karşılık, TÜBES her kesimden kullanıcıya açıktır. Üniversite kesimindeki kullanıcıların akademik çalışmalarıyla ilgili istekleri ücretsiz karşılanmakta, diğer kesimlerden gelen tüm

başvurular ücretli olarak karşılanmaktadır. TÜBES'ten sürekli olarak yararlanmak isteyenler için kamu ve özel sektörler için A ve B türü "Sürekli Kullanıcı Sözleşmesi" yapılmaktadır.⁷⁴

Tarama sonuçları isteğe bağlı olarak çevrim içi veya çevrim dışı alınabilmektedir. Çevrimci alınan çıktılar hemen alınmasına karşılık pahalı, çevrimdışı çıktılar 10-12 gün içinde fakat daha ucuz sağlanmaktadır.⁷⁵

Bilgi bankalarını kullanarak hizmet sunan kuruluş arasına Haziran 1990'da⁷⁶ Milli Kütüphane de katılmıştır. önceleri masa üstü yayıncılık, kelime işlem, veri tabanı yönetimi, spreadsheet, bilgisayar dilleri, muhasebe, işletmecilik, grafik hakkında bilgiler içeren CD-ROM kullanarak hizmet sunulmaya başlanmıştır. Ayrıca ERIC ve BOOKBANK disketleriyle bibliyografik güncel verilere de ulaşılmaktadır.⁷⁷

Geçen zaman içinde TÜBİTAK ve YÖK ile yapılan görüşmeler sonucu yedi bilgi bankasına müracaat edilmiştir. Halen bunların üçü kullanılarak çevrimci taramalar yapılmakta ve çoğunluğunu gazetecilerin oluşturduğu kullanıcı grubuna ücretsiz hizmet sunulmaktadır.⁷⁸

1986 yılında ülkemiz EARN (Avrupa Akademik ve Araştırma Ağı)'na üye olmuştur. Ülkemizde 20 üniversite YÖK ve TÜBİTAK'ın⁷⁹ da katıldığı bu bilgi ağının amacı Avrupa Akademik topluluğunun kendi global bilgisayar ağını yaratması ve bu yolla Amerika'daki BITNET'e bağlanmaktır.⁸⁰

BÖLÜM NOTLARI

1. "Resolution. Council and the Ministers with responsibility for cultural affairs, meeting within the council of 27.9.1985 on collaboration between libraries in the field of data processing" OJ C 271.23.20.1985.¹
2. Commission of the European Communities. Communication from the Commission Together With a Draft Decision Concerning: The Establishment at Community Level of a Policy and a Plan of Priority Actions for the Development of an Information Services Market COM (87) 360 Final Brüksel 24.7.1987 2 ve COM (87) Final 2 Brüksel 2.9.1987 2.
3. "Resolution Council and the Ministers with responsibility...age.1
4. age.1
5. age.1
6. "Council Decision of, 27.11.1984 adapting a Community Programmeing for the development of the specialized information Market in Europe" OJ L314, 27.11.1984.
7. age.
8. Council Decision of 27.11.1984....age.19.
9. age.19
10. age.21-22
11. age.23
12. COM (87) 360 Final 1-2
13. age.13
14. age.3

15. Communication from the Commission to the Council and draft resolution on the bringing into effect of a plan of action at Community level aimed at library cooperation based on the application of new information technologies.
16.5.1989 2.
16. age.2
17. incelemeleer sonucu EUR 11546 EN, EUR 1103611-12 ve EUR 11092 numaralı rapor hazırlanmıştır.
18. First Draft for Discussion...age.1
19. First Draft for Discussion..age.4
20. A.11Jon ... 3.10.1989 tarihli mektubu.
21. First Draft for Discussion...age.4
22. age..4; COM (89) 234 Final...age.4 5
23. First Draft for Discussion...age.5-6
24. age. 5
25. age.7
26. age 8
27. age 8-9
28. age. 6; COM (89) 234 Final...age.5-6 Ayrıntı için EK-A'ya bkz.
29. First Draft for Discussion...age. 6
30. COM (89) 234 (Final) ...age.6
31. age. 7
32. age.8
33. age.8
34. Concerning the Establishment ...age 40
35. age.40
36. age.40

37. "A Fresh Boost for Cultures" Bulletin of the European Communities Supplement '4/87 Luxemburg 1989 9.
38. age. 9-13
39. age. 21-24
40. COM (89) 234 Final age.EK 1 2
41. Franz Kroller "LIBER and Research Library Cooperation in " Advanced Research Workshop on the Impact of New Information Technologies on Library Management, Resources and Cooperation in Europe and North America (1984:Luxembourg) Ed.H.Liebaers v.d.(Dordrecht:NATO, 1985) 70.
42. Kroller,...age 71
43. COM (87) 360 Final 1 2 age.2
44. First Draft...age 1
45. age..7
46. Olga Poronikoff "Surveys of New Technologies for European Libraries" Advanced Research Workshop...age 236
47. Ingeborg, Solvberg "An Intelligent Gateway to Library Systems" Advanced Research Workshop age 171; Poronikoff... age.236-239
48. Poronikoff...age 236.
49. L.Costers-A.Bossers "Library Networking in Europe" Advanced Research Workshop...age 149.
50. Poronikoff...age 237-238
51. age 238
52. age 238
53. Kroller...age 75; Costers...age 150-151
54. Costers...age 150

55. age 150
56. age 150-151
57. age 149
58. Kroller...age 75
59. age 76
60. Resolution and the Creation of a European Library OJ
C117 30.4.1984 161-164.
61. E.Gaskell "The Creation of a European Library" Advanced
Research Workshop...age 51.
62. Gaskell...age 52.
63. Bengü Çapar "Planlı Kalkınma Döneminde Kütüphane
Hizmetlerine Yasalar Açısından Genel Bir Bakış" TKDB XXX,
1 (1981) 25
64. Kütüphaneler Komitesi Raporu (Ankara: Milli Eğitim
Basımevi, 1961) 30-36
65. Çapar, Bengü...agm.26
66. Kütüphaneler Kanunu Tasarısı (Taslak) (Ankara, 1975)
teksir.
67. "Devlet Planlama Teşkilatı Kuruluş ve Görevleri Hakkında
Kanun Hükmünde Kararname. KHK 223" TC.Resmi Gazete 18
Haziran 1984
68. "Devlet Planlama Teşkilatı Kuruluş ve Görevleri Hakkında
Kanun, Kanun No.91" TC.Resmi Gazete, 5 Ekim 1960
69. Bengü Çapar "Türkiye'de Kütüphane Hizmetlerinin
Planlamasına Genel Bir Bakış" A.Ü.DTCF Kütüphanecilik
Bölümü XXV.Yıl Anı Kitabı (Ankara: A.Ü.DTCF.1981)25
70. TC.Başbakanlık DPT 1991 Yılı Programı (Ankara:1991) 143-
148

71. TC.Başbakanlık DPT 1985 Yılı Programı (Ankara:1985) 117
72. TC.Başbakanlık DPT 1988 Yılı Programı (Ankara:1988) 381
73. Kütüphanelerde Yasal Düzenlemeler ve Standardlaşma: Komite Toplantıları 23-25 ŞUBAT 1988(Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı) 25
74. Kütüphaneler Komitesi... age.54; Aybaş. Toplu Kataloglar...age.54
75. Kütüphaneler Komitesi....age. 54-55
76. Aybaş... age.35
77. Aybaş... age.37-39
78. İstanbul Kütüphaneleri Tarih Coğrafya Yazmaları Katalogları.Haz.Maarif Vekilligi, Kütüphaneler Müdürlüğü Tasnif Komisyonu (İstanbul:Milli Eğitim Basımevi, 1943-1962)
- İstanbul Kitaplıkları Türkçe Yazma Divanlar Katalogu. Haz.M.E.B.Kitaplıklar Müdürlüğü Tasnif Komisyonu İstanbul:Milli Eğitim Basımevi, 1947-1949 İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Hamseler Katalogu:Haz.Nail Tuman (İstanbul:Milli Eğitim Basımevi, 1961).
79. Eski Harfli Türkçe Süreli Yayınlar Toplu Katalogu Milli Kütüphane ile Ankara ve İstanbul Kütüphanelerinde Bulunan Eski Harfli Türkçe Gazete ve Dergilerin Ayrıca Diğer Periyodiklerin Bibliyografik Künyeleri Muvakkat Basım (Ankara:Milli Kütüphane, 1963)
80. D.Tekin Aybaş. "Kütüphane Hizmetlerinde Merkezileşme" TKDB.XX.4 (1971) 225.
81. Ankara Bilimsel ve Teknik Süreli Yayınlar Toplu Katalogu. 1968 (Ankara:TÜBİTAK/TURDOK, 1971) Ankara

Bilimsel ve Teknik Süreli Yayınlar Toplu Kataloğu. 1971
(Ankara:TÜBİTOK/TÜRDOK, 1973) Ankara Süreli Yayınlar
Toplu Kataloğu, 1977 (Gen.3.bs. Ankara:TÜBİTAK/TÜRDOK,
1977) İstanbul Bilimsel ve Teknik Süreli Yayınlar Toplu
Kataloğu 1971 (Ankara:TÜBİTAK/TÜRDOK, 1972) İzmir Süreli
Yayınlar Toplu Kataloğu 1979 (Ankara:TÜBİTAK/TÜRDOK,
1981).

82. Aybaş... age.15

83. "Üniversite Kütüphaneleri I.Toplantısı:"Kütüphaneciliğin
Sesi. 1, 2-3 (KASIM 1962) 31.

84. "Türk Kütüphaneciler Derneği "Kütüphaneciliğin Sesi I, 4
(KASIM 1963) 13.

85. "Ankara'da Üniversite Kütüphane Binaları Sempozyumu" TKDB
XIII, 3-4 (1964) 94.

86. "Türk Kütüphaneciler Derneği Genel Merkezince Kurulan
Komisyonlar" TKDB XXVII, 3-4(1978)265-266.

87. Kütüphanelerde Yasal Düzenlemeler ve Standardlaşma:Komite
Toplantıları 23-25 ŞUBAT 1988 (Ankara:Kütüphaneler ve
Yayımlar Genel Müdürlüğü, 1988) 3.

88. Kütüphanelerde Yasal Düzenlemeler...age.12

89. age.4

90. Nilüfer Tuncer "Belge Sağlayan Kuruluşlar:Yök
Dokümantasyon Merkezi ve BLDSC" Türk Kütüphaneciliği II,2
(1988) 57.

91. Tuncer agm.58

92. İmre, Yıldız "TÜBES Bilgi Erişim Sistemi ve Bilgi
Bankaları" Bakış Dergisi 3

93. TÜBES (Broşür) (Ankara:TÜBİTAK-TÜRDOK,19..) agb.

94. agb.
95. agb.
96. Şebnem Özdenle yapılan 20.2.1991 tarihli görüşme
97. Milli Kütüphane Bilgi Bankası (Nedir,Nasıl Çalışır)
Haz.Altınay Sernikli (Ankara:Milli Kütüphane
Başkanlığı, 1990) 7
98. Milli Kütüphane Bilgi Bankası...age 8-10; Şebnem Özden
agg.
99. Ufuk Özlü TÜBİTAK Bilgisayar Mühendisi ile yapılan
25.2.1991 tarihli görüşme.
100. Oğuz Manas-Sıtkı Avtaç "Üniversitelerarası Bilgisayar
Ağı" 2.Türkiye Bilgisayar Kongresi 15-18 MAYIS 1985
Bildiriler (Ankara : Bilgisayar Dergisi, 1985) 89.
Konuyla ilgili ayrıntılı bilgiler Bilgi Ağları
bölümündedir.

IV.BÖLÜM:

BİLGİAĞLARI

Bilgi enformasyon hizmetinin ham maddesidir. İnsanlık asırlardan beri bilgi üretmiş ve bunun sonucu bilim, teknoloji ve kültür alanında şu anda bulunduğu düzeye gelmiştir.

Bilgi patlaması, bilgiye olan bağımlılığın artışıyla bilgisayar ve telekomünikasyon teknolojilerindeki gelişmelerin sonucu endüstri toplumundan enformasyon toplumuna doğru bir geçiş söz konusu olmuştur.¹ Mal üretme aşamasından hizmet üretme aşamasına geçen toplum "Enformasyon Toplumu" ve yoğun emek ve endüstri yerine hizmet ve bilgi endüstrisinin geçtiği dönemde "Enformasyon Çağı" olarak adlandırılmaktadır. Günümüzde;

".....bilgi tıpkı ilkel toplumlarda olduğu gibi yeniden bir ölüm-kalım sorunu haline gelmiştir. İnsanoğlu ya bugüne kadar izlediği yola devam edecek, böylece de ulaştığı bütün nimetler, yarattığı bütün eserlerle birlikte yok olacaktır; ya da doğayı gelişigüzel sömürmekten vazgeçip doğada" doğal dengenin bir parçası, bir ögesi olarak yaşamayı kabul edecektir. Bu da yeni bir yaşam biçimini getirmekte, yeni bilgilere gereksinim duyurmaktadır. İşte "Enformasyon Toplumu" böyle bir bocalamanın sonucu olarak ortaya çıkmış, böylesine büyük sorunlarla karşı karşıya bulunan bir toplumdur".²

Yöneticiler, araştırmacılar, iş adamları, öğrenciler, kısaca bu toplumun her kesiminden insanın, bilgiye gereksinimi bulunmaktadır. Kullanılan her bilgi yeni bir bilginin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. İlk çağlarda sözle iletilen bilgi, uygarlık düzeyine bağlı olarak değişik ortamlara kaydedilmiş bu bu paylaşımı da beraberinde getirmiştir.

Bilgi aktarımında kullanılan ilk iletişim ortamı dildir. Bunu ikinci büyük aşama yazının bulunuşu izlemiştir. Matbaanın ortaya çıkışıyla da bilginin kaydı kolaylaşmış, bilgi kayıt materyallerini çok sayıda elde edilmesi sağlanmış, zaman ve mekan, iletişimde sorun olmaktan çıkmış ve bunların sağlanması gittikçe daha ucuza maledilebilmiştir. Kitle iletişim araçları, bilgi birikimi ve paylaşımı açısından yeni bir dönem açmış; üretilen bilginin geniş halk kitlelerine yayımı sağlanmış; bu, yeni bilgilere gereksinim duyulmasına yol açmış; bilgi üreticilerini bu gereksinimleri karşılamak üzere yeni bilgiler üretmek konusunda uyarmıştır. Telekomünikasyon ise bilgi akımının, gereksinim duyan kişiler arasında kesintisiz ve hızlı sağlanmasına yol açmıştır.³

Bilginin çokluğu ve denetiminin zorlaşması karşısında üretilen bilgilerle kullanıcıları bir araya getirmek üzere enformasyon hizmetleri ortaya çıkmıştır. Enformasyon hizmetinde bilgi izlenir, seçilir, toplanır, düzenlenir, değerlendirilir, güncel tutulur ve en önemlisi duyurulur.

Bilgilerin bulunduğu, organize edildiği ve kullanıma sunulduğu kuruluşlar kütüphaneler daha genel belirlemek istersek bilgi ve belge merkezleridir. Ancak teknolojik gelişmeler bilgi alışverişinde kütüphanelerin üstlendiği bu rolü değiştirmiştir. Kişi ya da kuruluşların bilgi gereksinimlerini ücret karşılığında bilgisayarda depolayarak satan kuruluşlar ortaya çıkmıştır. Önceleri bilimsel ve teknik alandaki bilgilerden oluşan veri tabanları daha sonraları ekonomi, tıp ve sosyal bilimler konularını da içermeye başlamıştır.*

Teknolojik gelişmeler, bilgisayarlar, kısaca enformasyon teknolojisinin her alana olduğu gibi kütüphanecilik alanına da girmesi, klasik kütüphanecilik işlemlerine etkinlik kazandırmıştır. Enformasyon teknolojisinin kütüphanecilikte devrim denilebilecek asıl önemi, enformasyonun elektronik formda hazırlanmasını ve dağıtımını mümkün kılmasıdır. Bunun sonucu ortaya çıkan enformasyon sistemi ve olanaklarından bazıları şunlardır:

1. Çevrimiçi Bibliyografik Veri Tabanları
2. Seçimli Bilgi Yayımı (Selective Dissemination of Information) Sağlayan Sistemler
3. Dokümanların Elektronik Teslimi (Electronic Document Delivery)
4. Veri Bankaları
5. Uzman Sistemler

6. Videotekst ve Teletekst Uygulamaları

7. Elektronik Dergiler.⁶

Bilginin sürekli artışına teknolojik gelişmeler de eklendiğinde, bilgi ve belge merkezlerinin kendi dermelerine dayanarak hizmet sunmaları imkansız hale gelmiştir. Geleneksel işbirliği uygulamaları gelişme göstermiş, bilgi ve kaynak paylaşımı yerel, ulusal ve uluslararası alanlarda yapılmaya başlamıştır. Bilgi ve belge merkezleri, karşılıklı bilgi alışverişinin yapıldığı büyük sistemlerin (bilgi ağları, ulusal ve uluslararası enformasyon sistemlerinin) alt sistemi olarak çalışmaya başlamışlardır.

4.1. BİLGİ AĞI TANIM AMAÇ VE YAPILARI

4.1.1. TANIMLAR

"Ağ" terimi genellikle aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır:

"İki veya daha fazla organizasyonun bazı ortak amaçlar için iletişim kanalıyla ortak bilgi değişim programında birbirlerine bağlanmış olmalarıdır."⁶

Bilgisayarlarla herbiri diğerinin kaynaklarını kullanabilen bu sistemler arasında telekomünikasyon bağlantıları bulunmaktadır.⁷

Değişik ağ yapıları görülmektedir. Bunlar:

- a) Merkezi (yıldız)
- b) Merkezi olmayan (dağınık)
- c) Halka şeklinde
- d) Hiyerarşik ağ yapılarıdır.⁶

Ağlar, işlevlerine, (kataloglama, ödünç verme),

taşıdıkları sinyallere, (analog, sayısal), mantıksal yapılarına, (merkezi, dağınık), konularına (tıp, tarım) ve kapsadıkları coğrafik alanlarına (yerel, ulusal, uluslararası) göre sınıflandırılabilir. Kütüphanecilik alanında da bu tür bilgiyağları bulunmaktadır.

Bu sistemlerin gelişmesinde bilginin önem ve değerinin anlaşılması, bilgi birikim ve artış hızı, teknolojik gelişmeler ve ekonomik nedenler rol oynamıştır.¹⁰

4.1.2. AMAÇLAR

Uluslararası enformasyon sistemlerinin amaçları şöyle belirlenmiştir:

a) Ülkenin büyüklüğü ve bilgi üretimi ne olursa olsun, her ülkede üretilen bütün bilgilerin sisteme girmesini sağlamak, yeni bilgi kaybını önlemek, ya da en aza indirmek,

b) İşlemlerde tekrarı önlemek,

c) Üretilen her bilgi/belgeyi kaynağında yakalamaya çalışmak; böylece belge ile ilgili en sağlıklı bilgiyi toplamak ve denetimi gerçekleştirmek; kapsamı ve güncelliği korumak,

d) İş bölümü, ortak çalışma ve kaynak paylaşımı suretiyle bilgi denetimi ve bilgi akımında ekonomi sağlamak,

e) Üretilmiş ve üretilmekte olan bilginin, gelişmiş ülkeler lehine ve az gelişmiş ülkeler aleyhine işleyen akımı ve kullanımı sorununu çözümlemek; bilgidен yararlanmada eşitlik ve denge sağlamak,

f) Bütün ülkelerin bilginin denetimi ve kullanıma sunulması alanındaki yatırımlarını akıllıca yapmalarını

sağlamak,

g) Üretilen her belgenin, üretildiği yerde denetim altına alınması (gerek bibliyografik denetim, gerek konu denetimi) sayesinde belgelerin değişik dillerde üretiliyor olmasına çözüm yolu bulmak,

h) Ortak bir dil kullanmak suretiyle, bilgi akımını kolaylaştırmak,

ı) Bilgisayar donanımı sayesinde işlemleri kolaylaştırmak ve bilgi akışını hızlandırmak,

i) Ortak standartlar kullanmak suretiyle bilgi alışverişini kolaylaştırmak, ayrıca bütün ulusları standardlaşmaya zorlamak,

j) Ortak bir girişime katkı sağlamak suretiyle, uluslararası bilgi değişimi konusunda iyi niyeti geliştirmek,

k) Ulusal enformasyon sistemlerinin gelişmesine katkıda bulunmak, öncülük etmek, zorlamaktır.¹¹

Bu sistemlerin oluşması ve işlerliğini sürdürmesi için ortak çalışma ilkesinin benimsenmesi, siyasal ve parasal destek zorunluluğu ile yönetim-denetim konusunun çözümlenmesi gerekmektedir.¹²

Bir ülkenin böylesi bir sisteme katılma kararını hükümet düzeyinde bir imza ile açıklaması o ülkeye aşağıda belirlene sorumlulukları vermektedir:

- Sisteme katılan ülke, kendi ülkesi içinde, ilgili konuda üretilmekte olan her türlü ve her biçimdeki bilgi/belgeleri toplamak, belgelerin bibliyografik ve içerik belirten kayıtlarını hazırlamak zorundadır.

- Bu işlemleri yaparken, her ülke, sistemin işlerliği için gerekli olan ve önceden saptanan belirli kurallara ve standartlara uymak zorundadır.

- Bu işlemlerin yapılabilmesi için, ilgili hükümetin bu işlemlerin gerektirdiği insan gücü (nitelik ve nicelik olarak), fiziksel yerleşme alanı ve sistemin girdisini oluşturan belgelerin sağlanması yönünde bağlayıcı ve zorlayıcı önlemler alması, sonuç olarak yeterli parasal desteği sağlaması ve uluslararası sisteme girdi verecek ulusal alt sistemin etkin ve sağlıklı gelişebilmesi için gerekli ortam ve mekanizmayı gerçekleştirmesi ya da bu yönde yasal, yönetsel girişimlerde bulunması zorunludur.

- Yukarıda sayılan işlemleri yürütecek ulusal bir merkezin yine ilgili ve yetkili hükümet kuruluşunun kararı ile kurulması gereklidir.

- Ulusal merkez, kendisinden beklenen yükümlülükleri yerine getirebilmek için sürekli olarak ilgili hükümet yetkililerince desteklenmelidir.¹³

4.2. TÜRKİYE

Günümüzde, kalkınmışlığın ölçüleri arasında, bir ülkenin sermaye birikimi, beyin potansiyeli, fiziksel altyapısı ve temel sanayinin durumuyla birlikte enformasyon sisteminin ne ölçüde gelişmiş olduğuna da önemli bir gösterge olarak bakılmaktadır.¹⁴

Teknolojik gelişme ve genel olarak kalkınma ancak, üretim ne olursa olsun bu üretimin yapıldığı alandaki mevcut bilgi birikimine ulaşıldığı ölçüde başarılı olur. Bunun

bilincinde olan ülkeler ihtiyaç duydukları bilgiye zamanında sahip olma çabası içindedirler. Türkiye gibi gelişme aşamasındaki ülkelerin çoğu, fiziksel alt yapı ve sanayiye verdikleri önemi, bilgi konusuna göstermemişlerdir.¹⁵

15-20 yıllık bir zamanı kapsayan bir Ulusal Bilim Politikasının belirlenmesi ve bunun uygulamaya konulmasıyla Türkiye'nin bilimsel potansiyelini harekete geçirmek amacıyla üniversiteler TÜBİTAK ve diğer araştırmacı kamu kuruluşlarından bilim adamı ve uzmanın katılımıyla hazırlanan Türk Bilim Politikasında Türkiye'de enformasyon konusuna ilişkin sorunlar aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

- Bilimsel ve teknik enformasyon dahil enformasyonun her türünün önem ve yararı konusunda ülkemizde bilinç eksikliği vardır.

- Konunun önem ve önceliği, boyutları gözönüne alındığında devlet, hükümet desteğinin kaçınılmaz olduğu görülür. Oysa, ülkemizde konu bu düzeyde ele alınmamış ve etkinlik kazanmamıştır.

- Konuya ilişkin tüm alt ve üst yapı sorunlarını çözebilecek, koordinasyonu sağlayacak bir yapı mevcut değildir.

- Ulusal sistemin planlanıp geliştirilmesi, ülkede mevcut kaynak, kurum ve imkanların bir sistem yaklaşımı içinde bütünleşip birleştirilmeleri için düzenlemeler gereklidir.

- Ulusal enformasyon sistemi içinde bilgi/belgelerin ekonomik ve kolay bir biçimde akışını sağlayacak bilgi ağının oluşturulması gerekmektedir.

- Bundan sonra dünyada mevcut bilgi/belgelere erişmek için uluslararası sistemlerle bağlantı gerekmektedir.

- Enformasyon konusunda eğitim Türkiye'de çok yetersiz düzeydedir.¹⁶

Sorun alanları belirlendikten sonra konuyla ilgili alınacak tedbirler aynı yayın içinde şu şekilde sağlanmıştır:

- Ülkenin Enformasyon Politikası, Bilim ve Araştırma Politikasının bir parçası olarak yürütülmektedir. Enformasyon konusunda toplumu bilinçlendirmek amacıyla ilkokuldan üniversite sonrasına kadar enformasyon eğitimi için gerekli tedbirler geliştirilmelidir.

- Ulusal Enformasyon Sisteminin planlanması ve en kısa vadede uygulamaya geçilmesi için çalışmalar başlatılmalıdır. Bunun için üst düzeyde yaptırım gücü olan bir yapıya ihtiyaç vardır.

- TURDOK'un konuyla ilgili tecrübesinden yararlanılmalı ve bu kuruluşun Ulusal Teknoloji Merkezi'ne dönüşmesi için gerekli planlama ve hazırlıklar yapılmalıdır.

- Enformasyon sistemini çalışması için gerekli insan gücü eğitimi burslarla ve eğitim kuruluşlarıyla sağlanmalıdır.

- Uzun vadeli bir ihtiyaç olarak ülkede enformasyon teknolojisinin geliştirilmesi için A+G çalışmaları planlanmalı ve teşvik edilmelidir.

- Bilginin üretiminden tüketimine kadar tüm süreç içinde ve her türlü çalışma ve hizmetlerde kullanılacak standartların, kuralların belirlenmesi ve ulusal ölçekte kullanılmasının sağlanması gerekmektedir.

- Ulusal Enformasyon Sisteminin istenen düzeyde başarıya ulaşması, uluslararası enformasyon sistemleri, bilgi bankaları, veri tabanlarına bağlantısı ile gerçekleşecektir. Gerekli düzenlemelerin yapılıp özellikle tıp, tarım, enerji gibi öncelikli alanlarda çevrim içi bağlantılar için ön gelişmalara başlanmalıdır.¹⁷

Enformasyon alanında ana amaç Enformasyon Toplumu oluşturmak ülke kalkınmasına hizmet edecek teknolojik gelişmenin A+B bağı olduğu, bunun da enformasyonsuz yapılamayacağı gerçeğinden hareketle, konunun devlet, hükümet düzeyinde ele alınması, gelişmesinin plan-programlara alınması ve Ulusal Enformasyon Sisteminin kurulmasıdır.¹⁸

Yukarıda değinilen uluslararası enformasyon sistemlerine bağlanmak için bazı koşulların yerine getirilmesi gerekmektedir. Ülkemiz için de geçerli olan bu koşullar şunlardır:

a) Siyasal Destek: Uluslararası enformasyon sistemlerine katılmak için ön koşul siyasal destektir.

b) Parasal Destek: Sisteme katılmanın gerektirdiği insan gücü, fiziksel yerleşim alanı, teknik olanaklar vb. öğelerin sağlanması zorunludur.

c) Yasal Destek: Belirli bir konuda, çeşitli kurumlarca çeşitli biçimlerde üretilen ve erişimi güç olan bazı belge türlerinin sistemde yer almasını sağlayacak yasal düzenlemeler.

d) Ülkenin Teknolojik Düzeyi: Bilgisayar ve telekomünikasyon alanındaki teknoloji düzeyi ve teknolojik

olanaklar sistemlerden yararlanmayı hızlandırır ve kolaylaştırır.

e) Standardlaşma

f) Eğitim,

- Ulusal merkezlerde görev yapacak kişilerin eğitimi,
- Kullanıcıların eğitimi,
- Bilgi üretici ve biliyayım ile doğrudan ve dolaylı kişilerin eğitimi.¹⁹

4.2.1. Uygulamalar

Ülkemiz halen değişik bilgi merkezleri aracılığı ile farklı bilgi bankalarına ve EARN'ne bağlıdır.

EARN

Türkiye Üniversiteleri bilgisayarlarının birbirine bağlanması fikri, 1970'li yıllarda ortaya atılmış fakat PTT'nin telekomünikasyon yetersizlikleri, farklı sistemleri birbirine bağlamak için protokollerin bulunmaması ve bilgi, deneyim eksikliği bunun gerçekleşmesini engellemiştir. 1980'li yılların ortalarında uzak erişimli terminal bağlantıları gerçekleştirilmiş bunda Ege Üniversitesi önderlik yapmıştır. Sonuçta Ege, Yıldız ve Anadolu Üniversiteleri bilgisayar bağlantısı fikri ortaya atılmıştır.²⁰ Bu konuda çalışmalar yapılırken 1984 yılı Şubat ayındaki EARN toplantısından sonra, üniversitelerimizin EARN'e bağlanması durumunda, bunların birbirlerine de bağlanabileceği düşüncesi oluşmuştur. Ege ve Yıldız Üniversiteleri diğer üniversite yetkilileri ile görüşmüş ve sonuçta EARN'e başvurulmuştur. Başvuru kabul edilmiş ve Ege Üniversitesi kanalıyla EARN'le bağlantı kurulmuştur.²¹

24 saat kesintisiz çalışabilen büyük bir sistem donanımı, personel, sistem ve telekomünikasyon açısından deneyimli oluşu EGE Üniversitesinin merkez seçilmesindeki başlıca etmenlerdir. Sistem donanımı açısından ülkemizde 12 üniversite ile TÜBİTAK'ın bu ağa katılabileceği saptanmıştır. Ağa katılmanın yararları şöyle sıralanabilir:

- Müşterek projelerle ilgili bilgi almak vb. için mesaj alışverişlerinin başlaması EARN'le BITNET'in olanaklarından da faydalanmak.²²

- Elektronik posta, telekonferans, kütük aktarımı, çevrimiçi sorgulama ve güncleme, düğüm yöntemi gibi kolaylıklardan faydalanmak.

- Uygulamalara erişim, uzaktan erişimli veri tabanı sorgulama/güncleme uygulamaları, kütüphane dizgelerine uzaktan erişim olanaklarına kavuşmak.

- Üniversitelerimizin, dünya üniversiteleriyle anında ilişkiye geçerek en son teknoloji ve yenilikleri içeren bilgi erişimi ve aktarımı olanaklarına kavuşması²³ ve yine üniversitelerimizin bu bağlantıyla birbirlerine hizmet sunması.²⁴

EARN'ün amacı Avrupa Akademik topluluğunun kendi global bilgisayar ağını yaratması ve bu yolla Amerika'daki BITNET'e bağlamaktır.²⁵

EARN, BITNET ilke ve teknolojisini kabul etmiş bir sistemdir. Aralarındaki tek fark EARN'ün devlete ait

araştırma kuruluşlarına da açık olmasıdır.

BITNET 1981 yılında kurulmuş ve ABD ve Kanada'daki 50 civarındaki üniversitenin daha yakın gelişmesini sağlamıştır.

BITNET'e üyelik konusunda temel politika şöyle belirlenmiştir:

- BITNET, kısıntısız her üniversite ve koleje açıktır. Ağ, ARPANET gibi spesifik alanlarla ilgili değildir,

- Ticari amaçla kullanılmaz,

- Ağa katılırken her düğüm noktası bir başkasıyla hat bağlantısını sağlamak ve bunun işletim giderlerini karşılamakla yükümlüdür,

- Her düğüm noktası en azından bir başka noktanın bağlantısını kabul etmek ve bu noktadan gelen veri trafiğini kısıtlamasız ücretsiz olarak aktarmak zorundadır.²⁶

EARN, ISO ve CCITT'nin yeni uluslararası standartlarını kullanmayı ve pratik hale geldiğinde EARN'ün üye ülkelerin halka açık paket anahtarlamalı iletişim ağlarından yararlanmayı hedeflemektedir.²⁷

1986 yılı Ekim ayında ülkemizdeki üniversite bilgi ağlarının birbirine bağlanması amacıyla kurulan TÜVAKA, EARN'e bağlanmıştır. Halen 20 üniversite YÖK ve TÜBİTAK bu ağla 3500 merkeze (Üniversite, Enstitü, Araştırma Kurumu, Şirketler, Hastahaneler ve Askeri Kuruluşlar) ulaşabilmektedir.²⁸

EARN içinde elektronik posta hizmetleri sağlanmakta,

yaklaşık 1100 tartışma grubu aralarında haberleşebilmekte, program kütüphaneleri, ülkeler arasında ağ kanalıyla getirilebilmekte ve veri tabanlarıyla aranılan bilgilere ulaşılabilir. 27

Ülkemiz halen EARN ağını kullanıcı durumundadır. Bilkent Üniversite Kütüphanesi dışında bu ağa dermesini açmış bilgi merkezi bulunmamaktadır. BLISSNET kullanılarak ağ içinde bu kütüphanenin yayınları taranabilmektedir. TÜBİTAK'da dizayn çalışmaları biten ve 1991'de işletilmesi planlanan 3 veri tabanı projesi oluşturmuştur.

a) Bibliyografik Veri Tabanı: Tezleri özetleri ile beraber bibliyografik kimlikleri de içermektedir.

b) Çevre Enformasyon Sistemi: Çevrecilik konusunda tez, makale vb. yayınları içermektedir.

c) Oşinografik Veri Tabanı: Denizlerimizle ilgili bilgilerin yer alacağı bir veri tabanı olacaktır. 28

Ülkemizin içinde bulunduğu bir başka proje de INTERNET'tir. Birleşmiş Milletler UNESCO desteği ile Avusturya, Bulgaristan, Macaristan, Yugoslavya, Arnavutluk, Çekoslavakya, Malta, Polonya ve İtalya arasında bilimsel, teknolojik, endüstriyel, çevresel alanlarda bilgi alışverişini sağlayarak doğu-batı bütünleşmesini kolaylaştırmak amacıyla 1987'de oluşturulmuş bir Avrupa Bölgesel İşbirliği projesidir. 29

23.7.1990 tarihinde ülkemiz de teknoloji transferi için bir enformasyon sistemi oluşturma projesi olan INTERNET'e katılmıştır. TOBB, ETİBANK, KOSGEB, Sanayi Bakanlığı proje

içinde yer almıştır. DPT'nin koordinatörlüğü altında sayısı 10-12'ye ulaşan alt projeler sürdürülmektedir.³¹

Ancak yapılan görüşmeler sonucu gerek ülke içindeki gerekse diğer ülke dışındaki bilgisayarların birbirleriyle iletişim kurmalarının ve mevcut veri tabanlarından yararlanmanın güç olduğu ortaya çıkmıştır.

Daha önceki bölümde de aktardığımız gibi ülkemizde bazı bilgi merkezleri bilgi bankalarına bağlanmıştır.

YÖK Uluslararası Bilgi Tarama ve Dokümantasyon Merkezi ABD'de bulunan DIALOG bilgi bankasından araştırmacıların ihtiyaç duyduğu konularda tarama yapmaktadır. Araştırmacılar kitlesi hedef alındığından ücret talep edilmemektedir. Dokümantasyon Merkezi Avrupa ve Amerika'daki diğer bilgi merkezlerine de bağlanmayı planlamaktadır.³²

Bilgi bankalarına bağlı diğer bir kuruluş da TÜBİTAK/TURDOK'tur. Türkiye'de gelişen teknolojiye uyum sağlayabilmek için 1984 yılında dış ülkelerdeki bilgi merkezlerine bağlanmıştır. TÜBES olarak tanımlanan "TURDOK-Bilgi Erişim Sistemi" ilk olarak YÖK Dokümantasyon Merkezi gibi ABD'deki DIALOG Bilgi Hizmetleri Merkezi'ne bağlanmıştır. TÜBES sonraları ABD ve Avrupa'daki bazı bilgi merkezleri ile de iletişim kurarak bağlı olduğu merkez sayısını 8'e çıkarmıştır. Bu merkezlerden çoğu aynı veri tabanlarını kapsamlarına almakla beraber, kendilerine özgü yeni ürün ve hizmetler sunarak kullanıcının seçme olanağını, dolayısıyla satışlarını arttırmaya çalışmaktadırlar.³³

TUBES, bilgi merkezi bilgisayarlarının yayın taraması için kullandığı süreye, kullanılan veri tabanının saat ücretine elde edilen bilgi-belge sayısına (PTT veri hatlarını zamanı ücretini katmadan) göre bilgi erişim ücreti saptanmakta ve aylık fatura ile kullanıcıya gönderilmektedir.

TUBES'in bağlı olduğu bilgi merkezleri ve özellikler aşağıda belirtilmiştir.

DIALOG Information Services-ABD: 1972 yılından bu yana 300'e yakın veri tabanı ve 152 milyon kayıdıyla hizmet sunmaktadır. Veri tabanı özelliğine göre günlük, haftalık ve 3 aylık sürelerle güncelleştirme yapılmaktadır. Bilgisayar kullanımı, ekonomi, güncel olaylar, hukuk, teknoloji, tıp, sosyal bilimler vb. konularla, kitap, biyografi indeksleri, kişi, kuruluş ve firma rehberleri gibi özet bilgiler verir.

ESA/IRS (European Space Agency / Information Retrieval Services) İtalya: 1966 yılında Avrupa'nın ileri gelen endüstri kuruluşlarının bilgi gereksinimlerinin karşılanması amacıyla kurulmuştur. 120 veri tabanında 33 milyon kayıt vardır.

BRS Information Technologies-ABD : ABD ve Avrupa oldukça sık kullanılan bir bilgi merkezidir. 150 veri tabanında bilgisayar, doğal ve sosyal bilimler , tıp , iş dünyası vb. konularda bilgi vardır.

TELESYSTEM-QUESTEL-Fransa : Patent, kimya, sosyal ve beşeri bilimler, doğal ve uygulamalı bilimler ve teknoloji konularında 40 milyon bilgi içeren merkeze her yıl 5 milyon

kayıt eklenmektedir.

ORBIT Search Services- ABD : Patentlerle ilgili bilgi veren bir merkezdir. 100'e yakın veri tabanı ve 75 milyonun üzerinde kayıt içermektedir.

PERGAMON Financial Data Services- İngiltere : İş dünyasındaki çok çeşitli etkinliklere ilişkin bilgiler içerir. Oluşturulan veri tabanlarıyla pazarlama ve satış olanakları, rakip firmalar ve pazar analizleri, mali kontrol ve kredi kontrolü, standartlar ve ticari markalar ilgili bilgilere ulaşılabilmektedir.

STN International- Federal Almanya : 1984 yılından beri 47 veri tabanıyla 32 milyonun üzerinde kayda ve 8 milyonun üzerinde kimyasal maddenin yapısına ulaşmak mümkündür. INKADAT - Federal Almanya : Federal Almanya Ulusal Veri tabanı (BIBLIODATA) yanında kimya, fizik, sosyal bilimler, yer bilimleri vb. konularda bibliyografik ve sayısal değerleri kapsayan 25 veri tabanından oluşmuştur.³⁴

Bilgi bankalarına bağlı bir kuruluş da TOBB'dir. 19.1.1989 tarihli TINIC (Trade Information Network for Islamic Countries) toplantısından sonra bilgi bankalarına bağlama çalışmaları başlamıştır. Bunu takiben 4.7.1988'de ECHO, Temmuz 1989'da DATA STAR, 22.8.1989'da UN-ITC, Mart 1990'da PERGAMON, Nisan 1990'da ESA-IRS ve Şubat 1991'de ise OECD'ye bağlantılar gerçekleştirilmiştir.³⁵

TOBB, TUBES'in de bağlı olduğu PERGAMON,ESA/IRS dışında

4 bilgi bankasına ulaşmaktadır. Bunlar aşağıda tanıtılmıştır:

UN-ITC: Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Merkezi .
200'ün üzerindeki ülkeye ait mal bazında ticari istatistik, ihracat/ithalat karşılaştırmaları, uluslararası oda ve borsalar, pazar profili, fiyatlar vb. bilgileri içermektedir.
ECHO: AT Enformasyon Hizmetleri Merkezi. AT araştırmaları, ihaleler, istihdam, çevre, enerji vb. konularında 26 veri tabanını içermektedir. BO üzerinde ülkenin kamu ihaleleri günlük olarak elde edilebilmektedir.

DATA-STAR : Firma bilgileri, yatırımlar, pazar durumu, tıp, eczacılık, kimya, teknoloji, iş dünyası, sanayi konularında 26 veri tabanını içermektedir.³⁶

Bu bilgi bankalarına üyelik yanında TOBB-BİM, 1985 yılında gerekli alt yapıyı sağlayarak veri tabanlarını oluşturmuştur. Bunlar, dış ticaret , dış ticaret istatistikleri, oda ve borsalar, yabancı sermaye , tır, ticaret sicili ve telebilgi sistemi konularındadır.

Ancak bu veri tabanlarındaki bilgilerin gizlilik dereceleri bulunduğundan yabancı kuruluşlar tarafından sorgulanmasını engellemektedir. Kısaca TOBB bu sistemlere henüz bilgi verememektedir.³⁷

1990 yılı içinde Milli Kütüphane de 3 bilgi bankasına bağlanmıştır. Yurtdışı bilgi bankaları iletişim ağına girmek için önce TÜBİTAK ve YÖK'ün abone olmadığı bilgi bankalarının tesbiti için bu kuruluşlarla görüşmeler yapılmış, sonuçta BRS

ORBIT, DATA-STAR, ESA-IRS, PERGAMON INFO LINE, BLAISE-LINE, USA Library Congress, JICST üzerinde karar kılınmıştır. Bunlardan üçü için akreditif (DATA-STAR, BLAISE, BRS ORBIT) açılarak abone ücretleri yatırılmış ve şifre numaraları alınmıştır.³⁶

BLAISE-LINE-İngiltere : 1977 yılında çevrimici olarak gelişmeye başlamıştır. Veri tabanları haftalık ve aylık olarak güncelleştirilir. Resmi yayınlar, konferanslar, süreli yayınlar, haritalar, müzik, göze kulağa hitap eden materyaller veri tabanında yer alır.

Milli Kütüphane, çoğunluğunun gazetecilerin oluşturduğu kullanıcı kesimine ücretsiz olarak bilgi bankaları aracılığı ile hizmet sunmaktadır.³⁷

Kendi veri tabanını oluşturma çalışmalarını kütüphane bilgi birikiminden yararlanarak hazırlamaya başlayan Milli Kütüphane, dermesini bilgisayar ortamına aktarmak için çalışmalara başlamıştır. Bu çalışma sonucu ülkemizdeki araştırmacılar bilgisayar kanalıyla Milli Kütüphane Bilgi Bankası'ndan her tür bilgiye ulaşabileceklerdir.⁴⁰

4.3. AVRUPA TOPLULUĞU

Ekonomik gelişmenin önemli unsurlarından biri olan enformasyon, ekonomik çalışmalarda temel faktör olarak evrensel bir niteliğe sahiptir. Avrupa'nın entegrasyonunda da ülkeler enformasyona gittikçe artan ölçüde bağımlı olmaktadır.

Topluluk düzeyinde uzmanlaşmış bir enformasyon pazarında oluşması için bir takım gelişmeler yapılmak zorundadır. İş hayatında ve politikada karar verme aşamasında, bilimsel ve teknik gelişme için mesleki, kültürel, sosyal ve ekonomik açılarından bireyler ve topluluklar verilerin işlenerek enformasyon haline dönüştürülmesine gereksinim duymaktadırlar.

AT içinde enformasyona ve enformasyon teknolojisine önem verilmiştir. Çünkü, ekonomik ve sosyal etkinlikleri için gerekli enformasyon artmıştır. Bu enformasyona hızla gelişen yeni enformasyon teknolojisiyle ulaşılabilecektir. Bu teknoloji, endüstri, ticaret vb. alanlarla uluslararası hareketlilik içinde özelleşmeye doğru gitmektedir.

Daha önce de belirttiğimiz gibi ekonomik açıdan bilginin tartışılmaz bir önemi vardır. Teknik, resmi, ticari ve mali bilgiler bir takım kuruluşlarca yüksek ücretlerle satılmaktadır. Kısaca enformasyon, ülkeler arasında, toplumda iş hayatında önemli bir güç oluşturmaktadır.

4.3.1. UYGULAMALAR

EURONET

24 Haziran 1971 yılında topluluğun aldığı bir kararla Avrupa Bilimsel ve Teknik Enformasyon Bilgi Ağı (EURONET) oluşturuldu.⁴¹ Amaç, AT'da bilimsel ve teknik enformasyonun toplanması ve yayımı için bir bilgi ağı oluşturmaktır.⁴² Bu

kararla, bilimsel ve teknik dokümantasyon ve enformasyon çalışmalarında üye ülkelerin koordinasyonu sağlanmıştır.

Üye ülkelerin çalışmaları sonucu, 7 milyon ECU'lük bütçesi olan bir Etkinlik Planı hazırlanmıştır. Planın ana stratejisi 3 alanda üye ülkeler arasındaki koordinasyonun başarısına dayanıyordu.

- Değişik konu alanlarında sistemlerin oluşumu ve gelişimi,

- Enformasyon hizmetlerine çevrimiçi ulaşım için paylaşılmış bilgi ağının oluşumu,

- Enformasyon teknolojisinde kullanılan araçların ve bilgilerin gelişimi.

EURONET projesi, enformasyon hizmetlerine çevrimiçi ulaşım konusunda odaklandı. Amacı da uygun ekonomik şartlarda bilimsel ve teknik enformasyon kullanımı için Topluluğa yayılan hizmetlerin etkili ve etkin sağlanması olarak tanımlanmıştır.⁴³

EURONET projesiyle aşağıda belirlenen konularda başarı elde edilmesi bekleniyordu:

I. İletişim Kolaylıkları: 1975 yılında Topluluk üye ülkeleri PTT idareciyle EURONET için kontrat imzalamıştır. Bu anlaşmayla :

- özellikle bilimsel ve teknik enformasyon için uluslararası veri geçişleri oluşturulacak,

- Üye ülkelerin PTT'leri ortak bir teknoloji uygulayacak

- EURONET için, Topluluk içinde veri geçişleriyle

genel PTT amaçlarına dayanan bir bilgiağı oluşturulacak,

-Bilgisayar ve telekomünikasyon ekipman ve işlemlerinin standardizasyonu sağlanacaktır.

II. Ortak Kumanda Dili : EURONET'le pekçok farklı sisteme tek ulaşım noktasıyla erişim kolaylığı sağlanacaktır. Bu ise çok dilde kumanda dillerinin ortadan kaldırılması demektir.

III. Veri Tabanı Geliştirme : EURONET değişik veri tabanlarının gelişimi için imkan sağlar.

IV. Veri Tabanı Oluşturmak için Şartların Uyumu : EURONET'de bulunan enformasyon hizmetlerini sağlama koşullarını ve terimlerin uyumu için bir rehber hazırlanacaktır.

V. Çok Dilde Yaklaşım : Böylece çok dilde araçların (değişik konu alanlarında seçilmiş çok dilde sözlükler, veri bankaları terminolojisi oluşturma vb.) oluşturulacak ve uygulamaya konulacaktır.⁴⁴

EURONET, veri tabanı paylaşımıyla,

- Topluluk kullanıcıları eşit ulaşım olanağı bulacak,
- Kullanıcılar, istedikleri enformasyon merkezini seçebilecek,

- Standardizasyon sağlanacak,

- Kullanıcılar desteklenecek,

- Hizmetlerin gelişiminde kullanıcıların tavsiyeleri

gözönüne alınacaktır.⁴⁵

EURONET, 15.11.1979'da bilimsel ve teknik alanda Avrupa telekomünikasyon bilgiağı pilot projesi olarak çalışmaya

başlamış, 13.2.1980'de EURONET-DIANE (Direct Information Access Network for Europe) olarak resmen tanınmıştır. Şubat 1980'de 23 merkezle 150 veri tabanına ulaşılmaktaydı. Bu sistem 33.3.1980'de ticari uygulamaya geçmiştir.⁴⁶

Ticari uygulamayla beraber yaklaşık 2000 üye sistemi kullanım için kontrat imzalamıştır. 26 bilgisayara depolanmış teknik, ekonomik ve sosyal bilgileri içeren 270 bibliyografik veri tabanına sahip olan EURONET 1984 yılında kapanmış bunun rolünü IPSS (International Packet Switched Service) ile birbirine bağlı ulusal ağlar üstlenmiştir.⁴⁷

IPSS, İngiliz telekominikasyon ağı ile uluslararası paket anahtarlama ağlarına kullanıcıların erişim kolaylığı sağlamaktadır. önceleri Amerika'da bilgisayarlar ve bilgiağları bundan yararlanırken sonraları diğer ülkeler de yararlanmaya başlamıştır.⁴⁸

BÖLÜM NOTLARI

1. Ahmet Çelik "Enformasyon Teknolojisi ve Kütüphanecilik
Türk Kütüphaneciliği I.3 (1987) 126,127,129
2. Berrin U.Yurdadağ "Enformasyon Çağında Kütüphaneler ve
Kütüphanecilik" A.Ü.DTCF Dergisi XXXIII, 1-2 (1990) 543
3. agm. 540-542
4. Mustafa Akbulut "Bilgi Sistemleri ve Veri Bankaları"
Bilgisayar 8/51,(Temmuz 1985) 90.
5. Ahmet Çelik ...agm. 127-128
6. The ALA Glossary of library and Information Science Ed.
Heartsill Young (Chicago : ALA, 1983).
7. HARROD's Librarian's Glossary of Terms Used in
Librarianship, Documentation and the Book Crafts and
Reference Book (Vermont:Grafton Book, 1984)
8. Yaşar Tonta "Bilgi Ağları ve Kütüphanelerarası İşbirliği"
Türk Kütüphaneciliği I,3 (1987) 140.
9. Yaşar Tonta ... agm. 140.
10. Sönmez Taner Uluslararası Enformasyon Sistemleri
(Ankara : TURDOK, 1979 17-20)
11. Sönmez Taner ... age. 17-20; Tuncer Yılmaz "Uluslararası
Enformasyon Sistemleri" Türk Kütüphaneciliği IV, 2 (1990)
70.
12. Sönmez Taner ... age. 20-21.
13. age. 22.
14. age. 65-66.
15. Türk Bilim Politikası 1983-2000 (Ankara : TC Devlet

- Bakanlığı, 1983) 75.
16. Türk Bilim Politikası ... age. 75.
 17. age. 82.
 18. age. 117-119.
 19. Sönmez Taner ... age. 69-70.
 20. Oğuz Manas "Türkiye Üniversite ve Araştırma Kurumları Ağı (TÜVAKA) ve Dünya Üniversite ve Araştırma Kurumları Bilgisayar Ağları" Bilgisayar 69 (1987)17
 21. agm. 20
 22. Oğuz Manas, Sıtkı Aytaç "Üniversitelerarası Bilgisayar Ağı" 2. Türkiye Bilgisayar Kongresi 15-18 Mayıs 1985 Bildiriler (Ankara : Bilgisayar Dergisi) 1985 89.
 23. Oğuz Manas agm.20
 24. Melike Aygun "Araştırma Kütüphanelerinde Enformasyon Teknolojisi" Lisans Tezi Ankara Üniversitesi, 1987 81
 25. Oğuz Manas, Sıtkı Aytaç ...agb 89
 26. Yaşar Tonta ... agm 146.
 27. agm 146.
 28. Ufuk özlü (TÜBİTAK Bilgisayar Mühendisi) ile 25.2.1991 tarihli görüşme.
 29. Ufuk özlü agg
 30. Celal Aslan (Sanayi Bakanlığı Teknoloji D.Bşk.) ile 26.2.1991 tarihli görüşme.
 31. Çiğdem Harrison (TÜBİTAK Uzmanı) ile 25.2.1991 tarihli görüşme .
 32. Nilüfer Tuncer "Belge Sağlayan Kuruluşlar : Yök Dokümantasyon Merkezi ve BLDSC" Türk Kütüphaneciliği II. 2(1988)53.

33. Imre, Yıldız "TUBES Bilgi Erişim Sistemi ve Bilgi Bankaları" Bakış Dergisi 3
34. agg.3-6
35. C. Aydoğan Arkış (TOBB-BİM Sistem Analisti) 26.2.1991 tarihli görüşme.
36. TOBB Bilgilendirme Hizmetleri (Broşür) Ankara:TOBB,19..
37. C. Aydoğan Arkış agg.
38. Milli Kütüphane Bilgi Bankası (Nedir Nasıl Çalışır) Haz. Altınay Sernikli (Ankara : Milli Kütüphane Başkanlığı, 1990). 9
39. Şebnem Özden (Milli Kütüphane CD-ROM Sorumlusu) 20.2.1991 tarihli görüşme.
40. Milli Kütüphane Bilgi Bankası...age
41. David Overton Common Market Digest: An Information Guide to the European Communities (NewYork : Facts on File, 1984) 296; Topluluk kararı: OJ C122 24.6.1971.
42. Barry Mohan "One Year of EURONET-DIANE Experience and Expectations" AGARD CP225 11/1.
43. G.W.P. Davies "Data Base Sharing in the EURONET Environment" AGARD CP225 11/1.
44. G.W.P. Davies... agm 11/1-2.
45. agm 11/2-3.
46. David Overton ... age 297; Barry Mohan ... age 11/1.
47. David Overton ... age 11/2; Yaşar Tonta ... age 145.
Topluluğun bağlı bulunduğu diğer sistemler için EK-C'ye bkz.
48. A.J.Meadows vd. Dictionary of New Information Technology (London:Kagan Page, 1982).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Günümüzde bilgi evrensel bir niteliğe sahip bulunmaktadır. Bilgiler paylaşıldığı ölçüde değerlidir. Paylaşım bilginin daha çoğalmasını ve etkin bir kullanım alanı bulmasını sağlamaktadır.

Bilginin üretimi tek başına önemli bir unsur oluşturmaz. Üretilen bilginin kaydedilmesi, denetim altına alınması ve bilgi akımına katkıda bulunması da gerekmektedir. Bilginin kullanımında, denetiminde ekonomiyi sağlamak ise, iş bölümü, ortak çalışma ve kaynak paylaşımı ile mümkündür.

Enformasyon Çağı olarak adlandırılan yaşadığımız dönemde büyük bir bilgi birikimi ile karşı karşıya kalan değişik sosyal düzey ve meslek grubunda birey Enformasyon Toplumu'nu oluşturmaktadır. Bu toplumda bilgi herkes için gereklidir.

Toplumun bilgi ihtiyaçlarını karşılayacağı yerler, bilgi ve belgelerin bulunduğu, denetim altına alındığı ihtiyaç duyulduğu merkezlerdir. Merkezler; artan enformasyonu denetimde güçlük çekmektedirler. Yayın sayı ve türüne paralel artış gösteren fiyatlarla, fiziki ve maddi güçlükler sonucu yeterli hizmet sunamama, enformasyonu denetim altında tutmak, bilgi ve belge merkezlerinin birbirlerinin dermelerinden haberdar olması amacıyla işbirliği çalışmaları başlatılmıştır.

Çalışmalar, önceleri toplu kataloglar oluşturmak, bibliyografyalar hazırlamak gibi bibliyografik denetim

alanında başlamış; sonraları ödünç verme, personel eğitimi, tecrübelerin paylaşımı alanlarında devam etmiş; bilgisayarların her alana olduğu gibi bilgi-belge alanına da girmesi sonucu bilgi akışı hızlanmış; bu alışveriş bilgisayarlar aracılığı ile gerçekleştirilmeye başlanmıştır.

Bilgi ve belge alanında olduğu gibi diğer alanlarda da ülkeler beraber çalışma isteği göstermişler ve uluslararası organizasyonlar oluşturmuşlardır. Bunlardan biri de ekonomik amaçla, ülkeler arasında köklü ilişkiler kurarak birleşik bir toplum oluşturmak üzere kurulan ve 1987 yılında Türkiye'nin tam üyelik için başvurduğu Avrupa Topluluğu (AT) dur.

Ülkemiz var olan tüm sektörleriyle AT'na hazırlanmak bu pazarda kendisini kabul ettirmek, yer bulmak zorundadır. Türkiye'nin söz sahibi olması gereken sektörlerden biri de kütüphane ve enformasyon hizmetleridir.

Enformasyon, ülkeler arasında, toplumda iş hayatında önemli bir güç unsurudur. Özellikle ekonomik açıdan bilginin önemi büyüktür. Teknik, resmi, ticari ve mali konulardaki bilgiler yüksek ücretle bilgi ve belge merkezleri de yerlerini almalıdırlar.

AT'da bilimsel, teknolojik, kültürel ve ekonomik açıdan hazine oldukları kabul edilen ve bu konularla ilgili bilgilere ulaşımında aracı rolleri kabul edilen kütüphaneler, enformasyon zinciri içinde gerçek rollerini üstlenememişlerdir. Kütüphanelerin homojen yapı göstermemesi, teknik eşitsizlikler, mesleki eğitim, çok dilde katalog veri

tabanlarına erişim, yeni teknolojilerin uygulanışı, kütüphane türleri, standartlar, iletişim, coğrafik farklılıklar, kültür farklılıkları vb. bunda etken olmuştur.

Genelde, ülkemiz kütüphaneleri de benzer sorunlarla karşı karşıyadır. Kütüphane koşullarındaki insan gücü, bütçe ve teknoloji dağılımındaki eşitsizlikler, kullanılan kataloglama ve sınıflama sistemlerindeki farklılıklar, iletişim ve standardizasyon eksiklikleriyle değişik bakanlıklara bağlı bulunma gibi faktörler ve en önemlisi enformasyonun her türünün önem ve yararı konusunda ülkemizde var olan bilin eksikliği, konunun devlet ve hükümet desteğinden yoksun bulunması ülkemizin, bu alanda belli bir düzeye gelmesini engellemiştir.

Son yıllara kadar ülkemizde işbirliği çalışmalarını daha çok bibliyografik kontrol araçlarını hazırlama yönünde geliştirmiştir. Çalışmalar tek taraflı ve destekten yoksun olarak bazı kuruluşların gayretleriyle oluşturulmuştur. Bu durum yapılan çalışmaların devamını engellemiştir. Günümüzde konuyla ilgili ümit verici çalışmalar yapılmakla beraber alt ve üst yapı sorunlarını çözebilecek, koordinasyonu sağlayacak yapının bulunmaması, ulusal enformasyon sisteminin oluşturulmaması, eğitim eksikliği ve plansızlık, gerçekleştirilen etkinliklerin verimliliğini ve devamlılığını olumsuz yönde etkilemektedir.

AT'da topluluk düzeyinde 1970'li yıllarda bilgi ağları, 1980'lerde ise kütüphanecilik ve enformasyon hizmetleri

alanında gelişmeler başlamış ve hız kazanmıştır. Bilginin, ekonomik gelişme ve gelişmelerde temel unsur olduğunun ve Avrupa'nın bütünleşmesi sürecinde gittikçe artan ölçüde bilgiye bağımlı bulunduğunun fark edilmesi bu gelişmelerin başlamasına neden olmuştur.

Bunun için kütüphane sektöründe, üye ülkeler düzeyinde başlangıç için uyum gelişmeleri yapılacak; Topluluk düzeyinde işbirliğini arttırmak için program düzenlenecek, kütüphanelere yardım amacıyla gelişmeler hızlandırılacaktır.

Gelişmelerin amacı, Avrupa kaynaklı hizmetlerin ve enformasyon ürünlerinin kullanımını arttırmaktır. Amaç doğrultusunda geriye dönük incelemeler yapılmış, uluslararası düzeyde toplantılar düzenlenerek sorun alanları saptanmış ve çözüm yolları önerilmiştir. öneriler doğrultusunda proje kapsamında gelişmeler düzenlenmiştir.

Kütüphane sektörünün önem ve büyüklüğü, teknolojilerin kütüphanelere etkisi; enformasyon toplumunun ihtiyaçları; kaynakların verimli kullanımı için uluslararası yaklaşım alanları; ve başlangıç etkinliklerini oluşturan temel bir yapı belirlenmiştir.

1987 yılında yapılan bir toplantıda Topluluğun etkinlik gelişmelerini, daha iyi hizmet sunmak için her türlü engeli aşarak modern kütüphane hizmetlerine ulaşma; yeni teknolojileri kütüphanelere güncel ve düzenli uygulama; ulusal politikaların birbirine uyumu ve standardizasyon alanında sürdürmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Konuyla ilgili olarak dört anahtar problem alanı belirlenmiştir. Bunlar şunlardır:

1. Uluslararası değişim için makinece okunabilir formda bibliyografik kayıtların hazırlanması,
2. Kütüphane sistemlerinin birbirine bağlanması,
3. Kütüphanelerarası ödünç verme sisteminin kurulması,
4. Kütüphane çalışanlarının bilgilerinin sürekli güncel tutulması.

Bu dört alanla ilgili Etkinlik Planı'nda aşağıdaki çözümler yer almıştır:

1. İletişim standartlarının denenmesi ve gelişmelerin desteklenmesi,
2. Prototipler, uygulamalı projeler için fonlar oluşturulması,
3. Özel amaçlı katalog veri tabanları veya dosyalarının gelişimi ve/veya problemlerin analizi için yardım edilmesi,
4. Rehberlik, metodoloji, kütüphane standard/kural ve uygulamalarının geliştirilmesi,
5. Özel alanlarda araştırmaların yapılması,
6. Uluslararası çalışmaların teşvik edilmesi.

Çözümleri içeren beş etkinlik alanı belirlenmiştir. Bu Etkinlik Planı için beş yıllık bir süreye dağılan toplam 33 milyon ECU'luk bütçe ayrılmıştır.

Belirlenen etkinlik alanları oluşturan projeler şunlardır:

- I. Kütüphane bilgi kaynakları projeleri,
- II. Veri tabanlarını içeren sistemlerin uluslararası

- bilgiyağları ile birleştirilmesi projeleri,
- III. Yeni enformasyon teknolojileri ile kütüphane hizmetlerini yenileştirme projeleri,
- IV. Kütüphaneler için yeni teknolojilere dayalı ürün, hizmet ve araçların üretim ve gelişimini destekleyici projeler,
- V. Üye ülkelerde kütüphanelerden sorumlu kişiler arasında tecrübelerin değişimini destekleyici projeler.

Türkiye, AT'na üyelikle hem yoğun bilgi birikimi içine girecek, hem de Toplulukta var olan enformasyon sistemleriyle kendi sistemlerini ve bu alandaki ulusal politikasını uyumlu hale getirmek zorunda kalacaktır.

AT Türkiye Temsilciliği Ankara Bürosu Dokümantasyon Merkezi, Başkanlık Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) AT Dokümantasyon Merkezi, TOBB Kütüphane ve Dokümantasyon Merkezi, AT konusunda bilgileri ve Topluluğun yayınlarını sağlamakta ve duyurmaktadır.

Topluluğun kütüphanecilik ve enformasyon hizmetleri alanında aldığı kararlara ve sistemlerine katılım konusunda gelişmeler henüz gerçekteşmemiştir. DPT'nin hazırladığı Beş Yıllık Kalkınma ve İcra Planlarıyla Yıllık Programlarda, Toplulukla ilişkiler daha çok ekonomik boyutta ele alınmış son yıllarda bilim, teknoloji, eğitim ve kültür alanlarında ortak projelere katılım imkanlarının araştırılacağı ibaresi yer almaktadır. Araştırmalardan sorumlu tutulan bakanlıklar arasında ise Kültür Bakanlığı dolayısıyla Kütüphaneler Genel

Müdürlüğü bulunmamaktadır.

Aynı planı ve programlarda bilgiağları oluşturma ve uluslararası ağlara katılım ve enformasyon teknolojisi konusu yoğunlukla Bilim-Araştırma-Teknoloji ve Bilgi İşleme; kütüphaneler Eğitim ve Kültür başlıkları altında incelenmiştir. Son yılları içeren planlarda Milli Kütüphane merkez olmak üzere araştırma kurumları ve üniversite kütüphaneleri arasında bilgiağları kurulacağına dair saptamalar yapılmıştır. Ancak henüz konuyla ilgili çalışmalar gerçekleştirilmemiştir.

Ülkemizin zengin bir enformasyon kaynakları potansiyeli bulunmaktadır. Kimi araştırma kuruluşu ve kütüphanelerimiz gelişmiş ülkelerin bilgi bankalarına ve EARN bilgiğine katılmıştır. Bunlar genelde plansız yapılan çalışmalar bütünüdür.

Kanımızca Türkiye, AT'da mevcut sistemlere katılım için gerekli hazırlıklara şimdiden başlamalıdır. Çalışmaların belli plan ve programlar dahilinde gerçekleştirilmesi, sorumlu kişi ve kuruluşların saptanması, yeterli bütçe sağlanması, sorun oluşturan alanlarla bunların çözümü için amaç ve hedeflerin belirlenmesi, çalışmaların projeler oluşturularak yürütülmesi gerekmektedir.

Ülkemizde kalkınma planları hazırlamakla görevli birim DPT'dir. Bilgi ve belge bilim hizmetlerinin planlaması, ulusal düzeyde gerçekleştirileceğinden ve uluslararası enformasyon sistemlerine katılımın ön koşullarından siyasi

desteğin sağlanması açısından DPT tarafından yapılmalıdır.

DPT içinde Kütüphane ve Enformasyon Hizmetleri konusunda oluşturulacak Birim'de konuyla ilgili yurt içi ve dışı etkinlikler, plan ve programlar mali, koordine ve kontrol çalışmaları yapılmalıdır. Birime konuyla ilgili tüm alt ve üst yapı sorunlarını çözebilecek ve koordinasyonu sağlayacak yetki ve sorumluluk verilmelidir. Bunun yanında gerekli mali kaynak, insangücü ve teknoloji ile de donatılmalıdır.

Birim genelde;

- Bilgi ve belge bilim alanında çalışanları, kuruluşları, dernekleri biraraya getirmeli, sorun alanlarını, amaçları, çözüm yollarını belirlemeli, uygulanabilir plan ve programları hazırlamalı,

- Ulusal enformasyon sistemini oluşturmak üzere mevcut kaynak, kurum ve imkanları, sistem yaklaşımı içinde bütünleştirmeli ve geliştirmeli,

- Bilgi ve belgelerin ekonomik ve hızlı akışını sağlamak amacıyla ulusal bilgi ağının oluşturulması yoluna gitmeli,

- Ülkemizde enformasyon konusunda var olan bilinç eksikliğini gidermek üzere genelde topluma yönelik, özellikle bu konuda çalışacak kişilerin eğitimi üzerinde durmalı,

- Uluslararası sistemlere katılım için ön hazırlıkları yapmalıdır.

Birim uluslararası sistem katılım çerçevesinde dar kapsamda, AT'na katılımı ulaşılmak istenen amaç ve hedeflere ulaşmak amacıyla,

- Kütüphane ve enformasyon hizmetleri sektöründe var olan ve hazırlanacak mevzuatımızın Topluluk mevzuatıyla uyumunu sağlamalı,

- Topluluğun anılan konudaki ortak politikalarına, plan ve programlarına katılım koşullarını araştırmalı,

- Genelde bilgi ve belge bilim alanında yapılacak gelişmeleri AT'nun aldığı kararlarla karşılaştırmalı sürdürmeli,

- Katılımla, işgücünün serbest dolaşımı da gerçekleşeceğinden bu sektörde çalışanların, Topluluk standartlarına uygun eğitilmesi konusunda çalışmalar yapmalı,

- Standardizasyon konusuna önem vermeli,

- Anılan sektördeki etkinlikleri, diğer sektörle (ör.bilgi işlem, kültür, haberleşme vb.) koordineli yürütmelidir.

- Etkinlikleri, projeler kapsamında ele almalı ve yeterli bütçe tahsis etmelidir.

Kütüphanecilik ve enformasyon hizmetleri konusundaki etkinlikler, AT ve Türkiye'de hız kazanma tarihleri paralellik göstermektedir. Topluluğun anılan konudaki gelişmeleri mevcut dokümantasyon merkezlerinde eksik bulunmaktadır. Oluşturulacak Birim ilgili dokümanların sağlamalı ve bu yeni gelişmelere geç kalmadan katılım gerçekleştirilmelidir.

Örgütlenme, dar anlamda AT, genelde dünya çapında kütüphane ve enformasyon hizmetleri alanında ülkemizin ilerlemesini sağlayacak, aynı zamanda AT'na girişimizi kolaylaştıracaktır.

AVRUPA TOPLULUĞUNDA KÜTÜPHANELER İÇİN ETKİNLİK PLANI

I. Kütüphane Bilgi Kaynakları Projeleri- öncelikle ulusal bibliyografyaların ve uluslararası önemi bulunan dermeleri içeren toplu katalogların makinece okunabilir hale getirilmesi.

Bazı AT ülkelerinde makinece okunabilir formdaki ulusal bibliyografyalar ya eksiktir veya yayınlarına ara verilmiştir. Bazı ülkeler ise bibliyografyalar ve bazen de ulusal toplu kataloglar oluşturmuşlardır. Makinece okunabilir kayıtların bulunmayışı kütüphane kataloglarının değişimini ve kaynak paylaşımını engellemektedir.

Güncel bilgilerin toplanmasının yanısıra AT'da eski tarihli dokümanların da saptanması, makinece okunabilir kayıtlar haline getirilmesi ve ülkeler arasında bunların değişiminin yapılması gerekmektedir. Bu tür eksiklikler kültürel alışverişte bu bilgi ve belgelere ulaşımı engellemektedir.

Bu etkinlik hareketinin hedefleri şunlardır:

- a) Yeni enformasyon teknolojilerini kullanarak temel bibliyografik kayıtların dağıtımını ve artışını desteklemek, bilgisayara dayalı katalog çalışmalarını hızlandırmak,
- b) Makinece okunabilir kataloglama alanında etkili standartlara sahip olmak,

- c) Kütüphane otomasyonu alanında üye ülkeler arasındaki eşitsizliği ortadan kaldırııcı çalışmalar yapmak,
- d) Ulusal öncelikleri dikkate almak,
- e) Uluslararası dermelere ulaşımı daha iyi hale getirmektir.

özetlemek gerekirse ulusal bibliyografyaları ve toplu katalogları makinece okunabilir formatlara kaydetmek, bunların değişimini sağlamak, geriye dönük olarak bu çalışmaları sürdürmektir.

Yürütme Mekanizmaları:

Projelerin seçiminde ulusal bibliyografya veya toplu kataloglarla ilgili projelere öncelik verilmeli, üye ülkelerde bu konudan sorumlu birimler oluşturulmalıdır.

Geriye dönük hazırlanacak projelerde, uzmanlar bu dermelerin uluslararası önemini onaylamalıdır.

Bütçe

Bu projeler için Topluluk 10 milyon ECU ayırmalıdır. Bunun 2/3'ü ulusal bibliyografya ve toplu kataloglar için, 1/3'ü ise geriye dönük kapsamlı projelerde kullanılmalıdır.

II. özel Kütüphane işlemleri için veri kaynaklarını içeren sistemlerin uluslararası bilgi ağları ile birleştirilmesi projeleri.

AT'da hizmet sunan farklı sistemler arasında bilgi ağı oluşturmak bu programın ana hedefidir. Bu hedefe ulaşmak için

pratikte, AT ülkeleri arasında uluslararası bilgiağı uygulamaları için gelişim ve teorik çalışmalarının yapılması gerekir.

Hedefler :

a) Kütüphanelerarası işbirliği için ihtiyaç duyulan uluslararası standartları genelde uygulamakı ve gelişmeleri teşvik etmek,

b) Sistemler arasında uluslararası pilot bağlantıları desteklemek ve tecrübe sahibi olmak,

c) Yenilikleri teşvik etmek,

d) Kütüphane bilgiağı uygulamalarındaki OSI için uygulama çalışmaları yapmak.

Kapsam :

Bu çalışmaların şu alanları kapsaması düşünülmüştür. Kütüphanelerde kullanılması için OSI uygulamalarının pratik, teknik ve teorik çalışmaları; bu tür protokollerin test uygulamaları; işlemlerin denenmesi; yazılım geliştirme çalışmaları; işbirliği çalışmaları için rehberlik hizmetlerinin gelişimi.

Yürütme Mekanizmaları :

Uygulamalar, birden fazla ülkede işbirliği yapan kütüphanelerin kısa bir süre için kurulmuş komitelerince yapılmalıdır.

işbirliği yapan kuruluşlar veya organizasyonlar diğer AT ülkelerinde benzer amaçlara sahip en azından bir kuruluşla beraber çalışmalıdır.

Bütçe :

Bu konu için hesaplanan bütçe 7 milyon ECU'dur.

III. Yeni Enformasyon Teknolojilerini kullanarak kütüphane hizmetlerini yenileştirmek için yönlendirici projeler.

Bu etkinlik hareketi, programa katılan değişik türde ve büyüklükteki kütüphanelere potansiyel fırsatlar sağlar, ulusal önceliklere izin verir, kullanıcılara anında ve doğrudan yaklaşım olanağı imkanı tanır, kütüphane çalışanlarının bilgilerini güncel tutmalarına yardımcı olur.

Hedefler :

- a) Kütüphanelere yenilikleri mümkün olduğunca çabuk uygulamak,
- b) Yeni teknolojileri içeren hizmetleri teşviki etmek,
- c) Yeni teknoloji uygulamalarının yararlarını kütüphanelere fon sağlayan birimlere tanıtmak,
- d) Kütüphane çalışanlarının bilgilerini güncel tutmak,
- e) Ulusal düzeyde çok yönlü ve yan etkilere sahip olmak,
- f) Kütüphane hizmetlerinde üye ülkeler arasındaki eşitsizlikleri en az düzeye indirmektir.

Yeni kütüphane hizmetleri bu etkinlik alanında yer almaktadır. Bu hizmetler; videodisk ürünleri veya CD-ROM'un kullanımını içeren pilot hizmetler; dışardan ulaşım için

kütüphanelerde OPACs (Online Public Access Catalogues) uygulaması; iş gevreleri gibi değişik gruplar için enformasyon hizmetleri; belirli hizmetlere ulaşım için uygun sistemlerle iletişim bağlantıları; kütüphanelerarası ödünç verme sistemleri vb.dir.

Yürütme Mekanizmaları :

Bu kategorideki projelerde, ulusal bir değer ifade eden ve önceliği bulunan konuların seçimi söz konusudur. Kütüphaneler ve işbirliğine katılan diğer kuruluşlar Topluluğun kriterlerini sağlamak zorundadırlar.

Bütçe :

6 milyon ECU ayrılmıştır. Projelere 3 yıldan fazla yardım yapılamıyacağı belirlenmiştir. Üye ülkeler için ortalama 3-4 olmak üzere en az 20 projenin desteklenmesi gerektiği bildirilmiştir.

IV. Kütüphaneler ve bunların yönetiminde etkili olan yeni teknolojilere dayalı ticari ürün, hizmet ve araçların üretimi ve gelişimini destekleyici projeler.

Yeni teknolojileri içeren ürünlere kütüphaneler de gereksinim duyarlar. Gerçekte AT'daki kütüphanelerin bir pazar olarak önemi fazladır. (20.000'i büyük ve orta büyüklükte olan yaklaşık 75.000 kütüphane vardır) Ulusal sınırları aşmaya ve dil engellerini gözmeğe yardımcı, Avrupa kütüphanelerinde geliştirilmiş yeni teknoloji ve ürünlerin satışı desteklenmeye değer görülmüştür. Bunların

etkisi büyük çapta olacaktır.

Hedefler :

a) Yeni enformasyon teknolojilerinin kullanımını bir temele dayandırmak ve özellikle kütüphaneler için ticari ürün ve hizmetlerin üretimini desteklemek. Ürün ve hizmetler bu kategorideki hedeflerle uyum içinde ve birden çok AT kütüphanesine yönelik olmalıdır,

b) Bu tür ürünleri kabul eden kütüphaneleri çoğaltmak ve böylece pazarı genişletmek,

c) Bu ürünleri sağlayan endüstriden hizmet ve ürünler için kütüphanelerin ihtiyaçlarını belirtmelerine olanak sağlamak,

Projeler, Yönetim Enformasyon Sistemi için yazılım geliştirmek; çok dilde konu listelerinin meydana getirmek ve geliştirilmesi için pazar oluşturmak; CD-ROM'ların kütüphane uygulamaları için yazılım standartlarını geliştirmek, kütüphanecilerin eğitimi için kurslar düzenlemek vb.lerini hedefler.

Bütçe :

Bu etkinlik alanı için ayrılması planlanan Topluluk bütçesi 3 milyon ECU'dur. Bütçe 12-15 projeyi içermektedir.

V. Üye ülkelerde kütüphanelerden sorumlu kişiler arasında bilginin yayımı ve tecrübelerin değişimini yönlendirici projeler.

Çoğu AT ülkesinde kütüphaneciler ve kütüphaneler

arasında işbirliği ve uluslararası bağlantılar mevcuttur. Ancak bazı ülkeler de bu konuda yeterince araştırma ve çalışma yapılmamıştır.

Hedefler :

a) Bulguların, sonuçların, uygulanması yayımı ve araştırmaları teşvik etmek,

b) Mesleki toplantı ve konferanslar yoluyla uluslararası haberleşmeyi teşvik etmek.

c) Kütüphane çalışanlarının bilgi ve becerilerini modernize etmektir.

Kapsam :

Aşağıda belirtilen konular bu kategori kapsamına alınmıştır.

A. AT ülkelerini kapsayan araştırmalar.

1. Kütüphanecilerin statüsü ve mesleki eğitim durumu; kütüphane sektörü için yönetim, politika yapıları ve kanunların karşılaştırmalı olarak incelenmesi; kütüphanelerarası ödünç verme için AT'da hizmetlerin standartları ve çalışmaların uyumunu geliştirme vb. incelemeler.

2. Destekleyici özel programlarla ilgili araştırmalar. ör:Koruma ve muhafaza alanında; elektronik medyaların özelliklerinin incelenmesi vb. mikroformların çevrim içi kayıtları gibi uygulamaya yönelik incelemeler. Standardlaşma için diğer hazırlık çalışmaları, OSI uygulamaları gibi.

B. Seminer, Toplantı vb.lerinin Organizasyonu:

1. AT'da işbirliğinin artmasına yardımcı olaylar. Ders programlarının birbirine uyumu için kütüphanecilik bölümü görevlilerinin temasta bulunmaları; yayıncı kağıt üreticileri vb. endüstrilerle işbirliği yapmak için seminerler.
2. Bilginin yayımı ve dağıtımı. Yeni ürünlerin tanıtılması, yeni enformasyon teknolojilerinin kütüphanelerde uygulanması konusunda bölgesel konferans ve seminerler.
3. Farklı kategorilerde sonuçlandırılmış projeler için veya yeni projeleri değerlendirmek için geçici uzmanlar paneli oluşturulması.

C. Programın hedefleriyle yakından ilgili amaçlar için, AT'da karşılıklı inceleme gezileri yapmak. Bunun için anahtar görevlerdeki personelin değişimi.

Bütçe :

4 milyon ECU bu etkinlik hareketi için ayrılmıştır.

Genelde bu etkinlik planının uygulanması için aşağıda belirtilen yapı teklif edilmiştir.

- I. Üye Ülkelerden en azından ulusal, halk ve yüksek eğitim kuruluşlarının kütüphanelerini temsilen hükümetten iki kişinin oluşturduğu Tavsiye Komitesi. Bu komite kendi altı komitelerine yardımcı olabilecektir.

II. Teknik Konular için geçici Uzmanlar Paneli kurulması.

Bu Panel:

- Proje seçiminde tavsiye,
- Projeleri yöneltme,
- Proje sonuçlarını değerlendirme konularında görev yapacaktır.

Uzmanlar Paneli değişik sayıda kişilerden oluşturulabilir. Bu kişiler Tavsiye Komitesinin yardımıyla seçilirler.

Planın uygulanması için 5 yıllık sürenin üstüne çıkılabilir ve belirlenen etkinlik alanlarını sırasıyla uygulamak gerekmez, herhangi birinden uygulamaya başlanabilir.

GENEL BİLGİ HİZMET PİYASASI KURULMASI İÇİN ETKİNLİK PLANI

1989-1990

1. AVRUPA BİLGİ PİYASASININ İNCELENMESİ (IMO)

IMO; belirli bir yetki dahilinde, kitlesel bilgi piyasasının anlaşılmasını istatistiksel olarak arttırılmasını sağlamak ve komitenin etkinlik yönündeki çabaları hakkında bilgi vermek üzere kurulmuştur. IMO'nun amacı, üye ülkelerin bu gelişmelere ilgi gösteren şirket ve diğer organizasyonların gelişmelerini birleştirmektir. IMO, gelişmelerini üye ülkeler, şirketler ve organizasyonlarla yürütmektedir. IMO'nun gelişmeleri şöyle sıralanabilir:

- İstatistikleri toplayarak bilgi piyasasındaki kaliteyi ve hazır bulundurulmuş istatistikleri arttırmak için, üye ülkelerin uzmanları ile birlikte çalışmak,

- Bilgi piyasasındaki verileri toplamak ve idarecileri bilgilendirmek.

Tahsis edilen para 1.800.000 ECU.

2. TEKNİK İDARİ ve KANUNİ ENGELLERİN ORTADAN KALDIRILMASI

Komite, bilgi sağlayanlar ve kullanıcılar için veri tabanları hizmetlerini kolaylaştırma, standardlaştırma ve standardizasyon konusunda anlaşma sağlanması yollarını araştıracaktır. Komite, kanuni ve idari engelleri araştırıp

bunları ortadan kaldırıcı yollar bulmalıdır.

Kurul, bilgi hizmetlerinin yayılmasını destekleyecektir. Bunu da , posta veya telekominikasyon servisleri ile ortak hareketleri teşvik ederek yayımcı ve posta yetkilileri ile kitlesel telekominikasyon rejimi üzerinde gaba sarfederek sağlayacaktır.

Tahsis edilen para 1.500.000 ECU .

3. KAMU ve ÖZEL SEKTÖR ARASINDAKİ DİYALOĞUN ARTTIRILMASI

Kuralların ve önerilerin hazırlanması için çalışmalar ve seminerler yapılarak ;

- Avrupa Bilgi Hizmetlerinin kurulması teşvik edilmeli,
- Dıştan alınabilecek bilgilerle, konusunda alınacak kararlarla kamu sektörüne yardım edilmeli,
- Kamu sektörünün verilerini kendi yararına kullanmak için özel sektör teşvik edilmeli ,
- Üye ülkelerin tecrübe transferi artırılmalı,
- Kamu sektörü politikasını daha açık hale getirilmeli .

Tahsis edilen para : 200.000 ECU.

4. PİLOT ya da TANITIM PROJELERİNİN UYGULAMAYA KONULMASI

OJ ND C188 17.7.1987 tarihli karara göre komite:

- Alınan cevapları toplar ve analiz eder,
- Benzer ya da tamamlayıcı amaçlar doğrultusunda uzmanların yardımıyla görüşleri biraraya getirir, hazırlık ve fizibilite çalışmaları için teklifleri değerlendirir,
- Büyük şirketler , küçük ya da orta büyüklükte

sorumlular farklı ülkelerden oluşan üyeler arasında anlaşma sağlar,

- Yukardaki kararın oluşturduğu amaçlar doğrultusunda pilot ya da tanıtım projeleri uygulamaya koyar,

- özelleştirilmiş bilgi çalışması için, 5 yıllık kalkınma planında başlatılan projelere devam eder.

Tahsis edilen para : 23.000.000 ECU.

5. AVRUPA BİLGİ HİZMETLERİ KULLANIMININ ARTMASI

- Toplulukta bilgi sağlayanlardan pekçok dilde mümkün olan hizmetler hakkında tarafsız bilgiler toplamak,

- Bilgi sağlayanlarca kolay elde edilemeyen konular hakkında kullanıcıları eğitmek ve yol göstermek,

- Bilgi sağlayanlarca önerilirse, yeni hizmetler için yol açmak ,

- Topluluk bilgi hizmetleri kullanımı için performans artırıcı kampanyalar oluşmak gibi hizmetlerle üye ülkeler ve özel sektörde bilgi sağlayanların çabalarını arttırmak.

Tahsis edilen para : 7.000.000 ECU.

6. 27 Eylül 1985 tarihli Konsey kararına dayalı olarak

kütüphanelerin etkinliklerinin belirlenmesi :

AT'da kütüphanelerin dayanışmasını sağlamak için proje hazırlamak, kütüphane kullanımı için destek sağlamak, yeni bilgi teknolojilerinin uygulanmasını teşvik etmek.

Tahsis edilen para : 2.500.000 EC

AT'NUN BAĞLI OLDUĞU ENFORMASYON SİSTEMLERİ

AGRA EUROPE

AT için önemli olan tarım, balıkçılık, gıda üretimi ve etkileyen gelişmeleri kapsayan uluslararası bilgi hizmetlerini sağlar. Düzenli dergiler, özel raporlar ve tetkikler yayınlar, yıllık olarak yapılan Avrupa Tarımına Bakış Konferansını destekler ve birkaç çevrimiçi ve videotex veritabanından bilgi yayımı yapar.

AGDATA

AGDATA, Kanada ve ABD'deki tarımsal ürünler hakkında bilgi sağlayan bilgisayarla okunabilir bir veri tabanıdır. Tarımsal ürün fiyat bilgileri haftalık, günlük vb. zaman periyodları içerecek şekilde düzenlenmiştir. Bunlara anahtar bir numarayla ulaşılır. Veriler tarım ekonomistleri ve istatistikçilerin ilgileri temel alınarak seçilir. AGDATA, ticari olarak zaman paylaşımına uygundur.

THE SGB DATA BASE

Banka, para ekonomi ve diğer ilgili konular hakkındaki süreli yayın ve diğer literatürdeki bibliyografik referans ve özetleri içerir. Bilgisayar ile okunabilir bir yapıya sahiptir. The DATA BASE, Data-Star'dan online araştırma ile halk tarafından kullanılabilir.

AGREP DATA BASE

AGREP, AT'nun üye ülkelerindeki mevcut tarımsal araştırma projeleriyle ilgili bilgileri içerir. Üye ülkelerde ilerleme projeleri üstüne bilgi hazırlayan ve sunan ulusal giriş merkezlerinin bir işbirliği sistemiyle derlenir. Bu bilgi AT Komisyon'unda bilgisayarda toplanır, işlenir ve sonuçta oluşturulan veri tabanı ulusal merkezlere dağıtılır. AGREP'e, çevrimiçi ulaşılmaktadır.

The CJUS DATA BANK

AT Adalet Mahkemesi tarafından 1954'den beri verilmiş bütün kararların tamamını ve bibliyografik özetlerini içeren bir dosyadır. Dosyada, Honeywell Bull's Euris'den girilen CELEX çevrimiçi dokümantasyon sisteminin bir parçası olarak İngilizce, Fransızca ve Almanca inceleme yapılabilir. CJUS'a the Legal Data Processing Group Adalet Mahkemesi tarafından kullanılmak üzere bir veri tabanı üretir.

EURYDICE

EURYDICE, Topluluk ve üye devletler ve bazı durumlarda bölgesel ve mahalli düzeylerde eğitim politikası yapanlar arasındaki hızlı bilgi değişimini geliştirmek için kurulmuştur. Brüksel'de Merkez birimin koordinesiyle üye devletlerdeki ulusal bilgi birimlerinden oluşan EURYDICE, aşağıdaki konuları içine alan bilgilere öncelik tanır.

Okuldan çalışma hayatına geçiş; yabancı dillerin öğretimi ve öğrenimi; göçmenlerin ve ailelerinin eğitimi; öğrencilerin yüksek eğitimi sorunları ve durumları.

EURYDICE, faaliyetlerine, bilgi seminerleri ve toplantılarını düzenleme ve EURYDICE kullanıcılarına önemli yayınlardan politik bilgi sağlamaya yönelik güncel gazeteler yayınlama görevleri de ilave edilmiştir.

ENDOC

ENDOC, bir veya daha fazla çevresel konu alanlarıyla ilgili bilgi ve belgeleri organize eder veya yayar. Merkez, özetleme ve indeksleme, güncel ve geriye dönük literatür araştırılması ve referans hizmetleri sağlar. Çevrimiçi tarama yapılabilir.

ENREP

ENREP, AT üye devletler yürütülen çevresel araştırma projeleri hakkında bilgi içerir. Veriler, ülkelerdeki bilgi kaynaklarından toplanır, bilgisayar tarafından işlenir ve manyetik bant ve basılmış şekilde çevresel araştırma merkezlerine kolaylıkla gönderilir. Veri tabanı, Euronet DIANE'da bulunan ECHO'dan ticari olarak da çevrimiçi kullanılabilir.

EURO ABTRACTS

EURO ABTRACTS, AET tarafından parasal olarak desteklenen bilimsel ve teknik araştırma projelerinin yayınlanmış sonuçlarını kapsayan aylık bir özetler dergisidir. EURATOM ve AET tarafından yapılan araştırmalar kömür ve çelik araştırmaları çevrimiçi sağlanır.

ECHO

Euronet-DIANE uluslararası bilgi ağından paket yayın alışverişi ile araştırma yapılan çevrimiçi bilgi ağıdır. GRIPS/DIRS kumanda dili kullanılarak, AT'ın ürettiği envanter ve müracaat veri tabanı ve diğer bilgisayar hizmetlerinde kullanılmayan diğer dosyalara giriş sağlar. ECHO, Avrupa'da bilginin çevrimiçi kullanımını etkin olarak sağlamak ve desteklemek için AT komisyonunun bir kararı sonucu olarak kurulmuştur.

EURONET-DIANE

AT Komisyonu tarafından yardım gören, desteklenen ve düzenlenen EURONET-DIANE, AT bilgi ihtiyacına hizmet eden ana çevrimiçi sistemlerini destekleyen uluslararası bir paket alışverişi yapılan bilgi ağıdır. Bir genel kumanda dili (CCL) kullanılarak, EURONET-DIANE, 50 ana bilgisayarın kaldırabildiği yaklaşık 500 veri tabanı için çevrimiçi girişe izin verir. Veri tabanlarıyla, bilimsel, teknik, hukuk, sosyal ve ekonomik bilgilerin geçişi için geniş bir alan oluşturur. Ayrıca, araştırmalar için merkezi bir yardım bürosu, serbest bir veri tabanı araştırma servisi ve uygulamalı kursları da bulunmaktadır. EURONET-DIANE'yi geliştirmek için, Komisyon, ana üyeleri ve genel hizmetlerin gelişmesini destekleyenler arasında koordinasyonu, dil ve mesafe engellerini aşmak için teşvik edici çalışmalar yapar. EURONET DIANE, Belçika, Danimarka, Fransa, Almanya, Yunanistan, İrlanda, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, İsveç, İsviçre ve İngiltere'ye hizmet verir. 30'dan daha fazla diğer

ülke, uluslararası bilgiğine girebilir.

ECDIN

ECDIN, kimya ve çevre üstüne bilgisayarla okunabilir bir veri bankasıdır. Ticari kimyasal maddeler, toksik doğal ürünler, önemli toksiklikteki bileşikler ve bunların yan ürünlerini içeren 60000'den fazla madde hakkında veri ve bilgi sağlar.

HTM-DB

HTM-DB, yüksek sıcaklık materyallerindeki özelliklerin deneysel olarak bilgisayara kaydedildiği bir veri bankasıdır. Halen pilot aşamasındadır. Ölçülmüş test sonuçları, uygun test metodları, test edilen materyalin gerçek karakteristikleri, kendine has karakteristikleri ve diğer etkili parametreleri içeren tam bir dosyadır.

EURODICAUTOM

EURODICAUTOM, bilim ve teknik terimlerini, kavramlarını, ifadelerini ve AET'nin resmi dillerindeki çoğu kısaltmalarını kapsayan terminolojik bir veri bankasıdır. Veri bankası, özel terimlere karşılık arayan terminolojistler ve bilim ve teknik terimlerine çevirilerinde ihtiyaç duyan tercümanlara hizmet etmek için hazırlanmıştır. EURODICAUTOM, ECHO aracılığı ile çevrimiçi ve halkın kullanımına açık bir sistemdir.

THE COMEXT DATA BANK

Avrupa Ekonomik Topluluğunun yabancı ticareti ve üye devletleri arasındaki ticareti kapsayan zaman serili veriye sahip makine ile okunabilir bir dosyadır. Zaman serileri, Topluluk üye devletleri tarafından işlem ve giriş için EUROSTAT'ta açıklanan istatistiklerden çıkarılmış ve Birleşmiş Milletlerin SITC ve Topluluk NIMEXE ürün sınıflama sistemine göre sınıflanmıştır. Veri Bankası, ticari olarak çevrimiçi kullanılabilir; ayrıca, COMEXT istatistikleri, manyetik bant, mikrofiş veya basılmış yayınlar için kullanışlıdır.

CRONOS DATA BANK

CRONOS DATA BANK, Avrupa Ekonomik Topluluğu dışındaki endüstrileşmiş ve gelişmiş ülkeler gibi Avrupa'daki ülkeler için ekonomik zaman serilerine ait büyük bir dosyadır. EUROSTAT yayınlarını üretmek için kullanılır ve çevrimiçi olarak da kullanışlıdır. Veri Bankası, veri idaresinin bir geçidini, tekrar düzeltmeyi ve bir defada alınan miktar da veya karşılıklı ilişkisi olan mod'larda hesap kapasitelerini belirten CRONOS veri tabanı idare sisteminin altında tutulmaktadır.

SIGLE

SIGLE, üye devletlerdeki eski veya geleneksel olmayan literatürün bulunması, tanıtılmasını ve koleksiyon geliştirmek için hazırlanmış uluslararası bir bilgi ağıdır. Herbir SIGLE merkezi, kendine bağlı ülkelerde yayınlanmış

eski literatürleri toplar, standardizasyon kurallarına göre kodlar ve kataloglar ve merkezi veri işleme birimine SIGLE veri tabanına veri sağlar. Bilgisayarla okunabilir veri tabanı, herbir SIGLE merkezine dağıtılmaktadır ve INKA (Enformasyon sistemi Karlsruhe) yoluyla halk tarafından da kullanılır. Ek olarak SIGLE merkezleri, doküman dağıtım ve müracaat hizmetleri sağlar ve geleneksel olmayan literatürlerin üreticileri tarafından kataloglanmasını ve sınıflandırılmasını geliştirir.

TED

TED, AT resmi gazetesinde yayınlanmış kamu işleri anlaşmaları ve kamu malzeme anlaşmaları için istekleri listeleyen bilgisayara dayalı bir veri tabanıdır. Euronet-DIANE ile ECHO'dan çevrimiçi araştırma yapılabilir.

EUDISED

Eğitim konusunu içermesi düşünülen EUDISED, eğitim bilgisini işlemekle ve dağıtmakla ilgili ulusal eğitim kuruluşlarının bilgisayara bağlı olduğu bir bilgi ağıdır. 9 dilde bir kavramlar diziniyle verilerin bilgisayarda kullanılabilmesi için formatlar ve standartlar geliştirilmiştir. Bilgi ağı şimdilik, esas olarak, eğitim araştırması ve gelişmesi alanında etkindir. 16 Avrupa ülkesi monitörler kullanılarak EUDISED R&D'ye katılır. Çalışma programlarındaki proje tarifleri veya makina ile okunabilir bantlar merkezi bir işlemciden geçirilir, halk tarafından çevrimiçi kullanılabilir ve bir abstrak bülteninin

yayınlanması için kullanılan EUDISED, R&D veri tabanına eklenir.

TEXTLINE

TEXTLINE, Finsbury Veri hizmetleri Ltd.'den çevrimiçi yapılan bir iş bilgi veri tabanıdır. Gazete ve dergilerle şirketler, endüstriler, ekonomiler, kamu kuruluşları ve AET ile ilgili diğer evrensel kaynaklardan hazırlanmış bilgi özetlerini içerir. Birkaç paket alışverişi yapılan bilgi ağı içine girebilen, veri tabanı, standard şirket hafıza kuvvetlendirme usulü, SIC endüstrisi ve ürün kodları, geniş konu kodları, tayin edilmiş anahtar kelimeler ve Boolean işlemleriyle serbest metin aramasıyla yaygın indeksleme sağlayan girişe önem verir. Ayrıca, TEXTLINE'a dahil olan haber makalelerinin başlık özetleri, NEWSLINE olarak bilinen ayrı bir dosyada yayın gününde çevrimiçi olarak kullanılabilir.

CELEX

CELEX, topluluk hukukuyla ilgili dokümanların yeniden düzenlenmesini kolaylaştırmak için AET tarafından oluşturulmuş enstitülerarası bilgisayarlaştırılmış bir dokümantasyon sistemidir. 3 dilde ulaşılabilen, CELEX, aşağıdaki dosyaları kapsar:

Avrupa Topluluğu kurulduğundan beri kabul edilmiş bütün topluluk antlaşmalarını ve bağlayıcı kanunları kapsayan ve mevcut topluluk kanunu belgelerinin toplayan yasa dosyası; Avrupa Topluluğu Adalet Mahkemesinin tüm dava yükünü kapsayan

mahkeme hukuku dosyası (CJUS); parlamento faaliyetleri dosyası; Avrupa Parlamentosu önermelerini ve kararlarını, Ekonomik ve Sosyal Komitenin düşünceleri ve Komisyon teklifleriyle sözlü teklifleri kapsayan parlamento tekliflerinin dosyası. CELEX, Euronet-DIANE'den aracılığı ile halk tarafından kullanılabilir.

FSTA

FSTA, gıda bilimi ve teknolojisinin bütün alanlarında dünyadaki süreli ve diğer literatürün abstraktlarını ve indekslerini sağlar. FSTA, bir basılı yayınlarla, ticari açıdan çevrimiçi bir veri tabanı ve manyetik bantlarda hazırlanmış olarak bilgileri sunar.

LEARNED INFORMATION LTD.

LEARNED, çevrimiçi enformasyon alanında yayıncılık, veri tabanı üretimi ve dağıtımıyla, danışmanlık ve diğer hizmetleri sağlar. Yayınları arasında, Eusidic Database Guide, Online Review, Electronic Publishing Review, The Electronic Library ve Information Today bulunmaktadır. LEARNED INFORMATION, Euronet-DIANE yoluyla kullanılabilen veri tabanları için bir rehber olan ve MEF veri tabanı ve onun yerini tutan basılı dergiyi dağıtan DIANE Guide veri tabanı üretir.

SYDDONI S.A.

SYDDONI, Fransız kanuni enformasyonunun birincil ve ikincil kaynaklarını kapsayan bilgisayarla okunabilir

dosyaları derler ve muhafaza eder. Dosyalar: 1) SYD, 1962'den beri aile, mülkiyet, gayri menkul mal, zirai ve ticari hukuku; 2) SOC, sosyo ekonomik ve gelişme hukuku; 3) ECO, rekabet, tüketim, dağıtım ve fiyat düzenlemelerini içeren ekonomik hukuku ve 4) DIF, vergi hukukunu kapsar. SYDONI dosyaları, ticari zaman paylaşımıyla çevrimiçi araştırma için kullanılabilir.

AGRIS

Üretilmiş tarımsal dokümanlarla ilgili bilginin koleksiyonunu, depolamasını ve yeniden düzenlenmesi için hazırlanmıştır. AGRIS, Roma'daki AGRIS Merkezine bibliyografik veri sağlayan dünya çapında 130 ulusal ve bölgesel giriş merkezlerinden oluşan bir sistemdir. Sistemin belli başlı ürünleri, aylık olarak bilgisayarla basılmış olan yayın AGRINDEX ve bunun yerini tutan AGRIS çevrimiçi veri tabanıdır.

EDC

AT'ın resmi yayınlarının temsili bir koleksiyonu muhafaza eder ve kullanılabilir hale getirir. Bu dokümanlara girişi sağlamak için, çevrimiçi olarak kullanılabilen bilgisayarla okunabilir bir indeks olan EDCKEY'i de muhafaza eder.

EUROLEX

EUROLEX, İngiltere başta olmak üzere Avrupa ve AT ülkelerine çevrimiçi bilgi hizmeti sağlar. Çevrimiçi yaklaşımla resmi araştırma konularında kullanıcılar tam metin

halinde bilgilere ulaşırlar. Kanunlarla ilgili tüm materyallere anahtar kelimeler yardımıyla ulaşılır. Veri işlem tecrübesi bulunmayan kullanıcılar için düzenlenmiştir. Terminallerle EUROLEX'e ulaşılabilir.

EURIS

EURIS AET'yi ilgilendiren veri tabanlarına geçirmiş ulaşma imkanı sağlar. Dosyalar, kanunlarla ilgili dokümanları kapsayan CELEX veri tabanında EURIS'e geçiş için kullanışlıdır. COMEXT, AT'nun dış ticari istatistiklerini içeren veri tabanı ile CIS (Congressional Information Services index veri tabanına EURONET aracılığı ile erişim sağlanabilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA

- Advanced Research Workshop on the Impact of New Information Technologies on Library Management, Resources and Cooperation in Europe and North America (1984 : Lüksemburg). Ed.H. Liebaers vd.(Dordrecht: NATO,1985).
- AGARD Index of Publications Loughtan: AGARD, 1952
- Akbulut, Mustafa "Geleceğin Türkiye'sinde Gerekli Bir Bilgi Bankası Kurulması" Yeni Bir Yüzyıla Girerken Meselelerimiz İstanbul: Aydınlar Ocağı, 1987, 57-63
- Akbulut, Mustafa "Teknolojik Gelişmelerin Bilgi Denetim ve Yayımına Etkisi" Bilgisayar 49 (Mayıs 1985) 34
- Akbulut, Mustafa "Bilgi Sistemleri ve Veri Bankaları " Bilgisayar 8 51 (Temmuz, 1985)90-92.
- The ALA Glossary of Library and Information Science. Ed. Hearsill Young. Chicago : ALA, 1983.
- Artukoğlu, Adil "Türkiye'de Kütüphanelerarası İşbirliği" Doçentlik Tezi H.Ü. Kütüphanecilik ve Dokümantasyon Enstitüsü, 1974.
- Aybaş, O. Tekin Kütüphanelerarası İşbirliği Ankara : Türk Kütüphaneciler Derneği, 1967.
- Aybaş, O. Tekin "Kütüphane Hizmetlerinde Merkezileşme" TKDB, XX,4 (1971) 220-230.
- Aybaş, O. Tekin Toplu Kataloglar ve Türkiye Uygulaması Ankara : TÜBİTAK / TURDOK, 1979.
- Aygün, Melike "Araştırma Kütüphanelerinde Enformasyon Teknolojisi" Lisans Tezi Ankara Üniversitesi, 1989

Avrupa Konseyi : Teşkilatı Amaçları Çalışmaları Ankara :

Avrupa Konseyi Basın ve Enf. Müd.lüğü, 1972.

Avrupa Topluluğu Nedir? 2.bs. Ankara : Avrupa Topluluğu

Komisyonu Enformasyon Temsilciliği, 1979.

Avrupa Topluluğu Sözlüğü Ankara : Türkiye Avrupa Milli

Topluluğu Yayını 1984.

Avrupa Topluluğu Üyelğine Hazırlanmak İçin Yapılması

Gerekenler. İstanbul : İktisadi Kalkınma Vakfı 1987.

Avrupa Topluluğu ve Türkiye . Ed. ömer Bozkurt Ankara :

TODAI, 1987.

Avrupa Topluluğu ve Türkiye-AET İlişkileri Haz. Hilmi Dursun

Ankara : TBMM,1984.

Avrupa Topluluğu ve Türkiye-AT İlişkileri İstanbul :

İktisadi Kalkınma Vakfı, 1987.

Avrupa Topluluğu ve Türkiye'nin Tam Üyeliği Sorunu : Makro

Bir Değerlendirme Haz. Ahmet Ertürk vd. İstanbul :

TUSİAD, 1987.

Avrupa Topluluğunun Sosyal Politikası Çev. Melek Eğilmez

Ankara : A.T. Basın ve Enf. Bürosu 1978.

Avrupa Ekonomik Topluluğu Birinci Eğitim Semineri İstanbul :

İktisadi Kalkınma Vakfı , 1980.

Bayramoğlu, N. Nisa Avrupa Topluluğu Ülkeleri ve Türkiye'nin

Tanıtımı Ankara : TBMM, 1987.

Baydur, Gülbün "Ulusal Enformasyon Sisteminde Bibliyografik

Denetim" TÜBİTAK-TURDOK Ulusal Enformasyon Sistemi...

Ankara: TÜBİTAK, 1983.

Baysal, Jale "Bir Sistem Modeli ve Türkiye" TÜBİTAK-TURDOK

Ulusal Enformasyon Sistemi... Ankara: TÜBİTAK, 1983.

Boaz, Martha Strategies for Meeting the Information Needs of Society in the Year 2000 Colorado : Libraries Unlimited, 1981.

Bozyigit, Müslim "Bilgisayar Ağlarında Konum ve Teknolojik özellikleri örnekler" TÜBİTAK-TURDOK Ulusal Enformasyon Sistemi... Ankara: TÜBİTAK, 1983.

Bozkurt, Ömer Avrupa Topluluğu ve Türkiye Ankara : TODAİ, 1987

Birand, Mehmet Ali Türkiye'nin Ortak Pazar Macerası 1959-1985 İstanbul : Milliyet, 1985.

Commission of the European Communities. Communication from the Commission to the Council and draft resolution on the bringing into effect of a plan of action at Community level aimed at library cooperation based on the application of new information technologies COM(89)234 Final 16.5.1989.

Commission of the European Communities. Communication from the Commission together with a draft decision concerning the Establishment at Community level of a policy and a plan of priority actions for the development of an Information services market COM(87)360 Final/1 27.7.1987 ve Final/2 Büksek 29.2.1987.

Concerning the Establishment of a plan of action for setting up an information services market OJ L288 26.7.1988 39-43.

Costers, L. - A. Bossers "Library Network in Europe" Advanced Research Workshop on the New Information Technologies... Ed.H. Liebaers vd. Dordrecht : NATO, 1985 149-157.

Council Decision of 27 Nov. 1984 adapting a Community programme for the development of the specialized information market in Europe OJ L314 24.11.1984 19-23.

Çapar, Bengü "Planlı Kalkınma Döneminde Kütüphane Hizmetlerine Yasalar Açısından Genel Bir Bakış" TKDB XXX,1(1981) 24-32.

Çapar, Bengü "Türkiye'de Kütüphane Hizmetlerinin Planlamasına Genel Bir Bakış" A.Ü. DTCF Kütüphanecilik Bölümü XXV. Yıl Anı Kitabı Ankara : A.Ü. DTCF, 1981 20-26.

Çelik, Ahmet "Enformasyon Teknolojisi ve Kütüphanecilik" Türk Kütüphaneciliği I, 3 (1987) 125-132

Davies, G.W.P. "Data Base Sharing in the EURONET Environment" AGARD CP 225 11/1-5.

"Devlet Planlama Teşkilatı Kuruluş ve Görevleri Hakkında, Kanun No.91" TC.Resmi Gazete, 5 Ekim 1960

Directory of Community Legislation in force and other acts of the Community Institutions : V.1 official journal of the European Communities Brüksel : EC, 1990.

Directory of the Commission of the European Communities office for the Official Publications of the EC, Luxemburg : EC, 1987.

Dissertation Abstracts International: The Humanities and Social Sciences Michigan: University Microfilms International, 1938-

Documents 1989 Lüksemburg : EC, 1990.

Encyclopedia of Information Systems and Services 1985-1986

Ed. John Schmittroth B. ed. Michigan : GALE, 1985.

Enformasyon Bilişim Teknolojisi Haberleşme ve Veri İşleme

Alanlarındaki Avrupa Topluluğu Mevzuatı Der. İnci Ak,
Hülya Büyükakan Ankara : DPT, 1988.

Epir, Bülent "Bilgisayar Sistemlerinde Bilgilerin
Gizliliğinin Korunması, Güncelliği ve Sınırlar ötesi
Bilgi Akımı" TÜBİTAK-TÜRDOK Ulusal Enformasyon
Sistemi... Ankara: TÜBİTAK, 1983.

Doğan, Orhan vd. Lisans Tezleri Bibliyografyası Ankara:Türk
Kütüphaneciler Derneği, 1974

First Draft for Discussion Plan of Action for Libraries
in the EC Lüksemburg, 8 October 1987 Revision 2.

Goskel, A. " The Creation of a European Library" Advanced
Research Workshop on the New Information Technologies...
Ed.H. Liebaers vd. Dordrecht : NATO, 1985 50-69.

Güçlü, Meral ve Ferhan Kalpaklıoğlu "Ulusal Enformasyon
Sistemi İçinde Sanayi Kesiminin Yeri" TÜBİTAK=TÜRDOK
Ulusal Enformasyon Simpozyumu... Ankara: TÜBİTAK, 1983.

HARROD's Librarian's Glossary of Terms Used in Librarianship,
Documentation and the Book Craft and Reference Book.5.ed
Vermont : Grafton Book, 1984

Haseki, Nazan "Ulusal Enformasyon Sistemini Oluşturan
Unsurlardan İnsan Gücü:İstanbul Kütüphanelerinde Çalışan
Kütüphaneciler" TÜBİTAK-TÜRDOK Ulusal Enformasyon
Sistemi... Ankara: TÜBİTAK, 1983.

Hopkins, Michael and George Bingham The Business use of
European Communities Information in the United Kingdom
Londra : British Library Board, 1987

"A Fresh Books for Culture in the European Community"
Bulletin of the European Communities Supplement 4/87

Luxemburg:EC, 1988

Information Science Abstracts New York: Plenum Publishing,

1975-

Karasar, Niyazi Araştırmalarda Rapor Hazırlama Yöntemi
Kavramlar İlkeler Teknikler 3.bs Ankara:Torunoğlu Ofset,
1981.

Karasar, Niyazi Bilimsel Araştırma Yöntemi 2.bs Ankara:

Hacettepe-Taş Kitapçılık, 1984.

Kroller, Franz "LIBER and Research Library Cooperation in
EUROPE" Advanced Research Workshop on the New
Information Technologies ... Ed. H. Liebaers vd.
Dordrecht : NATO , 1985 70-78.

Kütüphane Kanunu Tasarısı (Taslak) Ankara : 1975 teksir.

Kütüphaneler Komitesi Raporu Ankara : Milli Eğitim

Bakanlığı, 1961.

Kütüphanelerde Yasal Düzenlemeler ve Standardlaşma : Komite
Toplantıları 23-25 Şubat 1988 Ankara : Kütüphaneler ve
Yayımlar Genel Müdürlüğü , 1988.

Library and Information Science Abstracts Londra: The Library
Association, 1969-

Library Literature New York, H.W.Wilson, 1933-

Mahon, Barry "One Year of EURONET-DIANE Experience and
Expectations" AGARD CP 304 11/1-3.

Manas, Oğuz - Sıtkı, Aytaç "Üniversitelerarası Bilgisayar
Ağı" III. Türkiye Bilgisayar Kongresi Bildiriler 15-18
Mayıs 1985 Ankara : Bilgisayar Dergisi, 1985.

Manas, Oğuz "Türkiye Üniversite ve Araştırma Kurumları Ağı
(TÜBİTAK) ve Dünya Üniversite ve Araştırma Kurumları

- Bilgisayar Ağları" Bilgisayar 69 (1987) 17,20
- Martyn, John Information Involments of the European Community Londra : Information Research Group, Polytechnic of Central, 1987.
- Mastroddi, F.A. "Experiments in Electronic Publishing and Document Delivery : Results of the EEC's DOCTEL Programme" Interlending and Document Supply 16(4)1988 121-128.
- Meadows, A.J.vd. Dictionary of New Information Technology London: Kagan Page, 1982
- Milli Kütüphane Bilgi Bankası (Nedir, Nasıl Çalışır) Haz. Altınay Sernikli Ankara : Milli Kütüphane Başkanlığı, 1990.
- Nevzat, Güran Türkiye - Avrupa Topluluğu ilişkileri Ankara: DPT, 1990.
- Noel Emile Avrupa Topluluğu Organları Nasıl Çalışır : AET Antlaşmasının Temel Maddeleri 3.bs. Ankara : AT Komisyonu Enformasyon Bşk, 1980.
- Ortak Pazar ve Sorunlarımız Ankara : Şeker - İş, 1971.
- Overton, David Common Market Digest : An Information Guide to the European Communities NewYork : Facts on File, 1984.
- önen, Dâuz Türkiye'yi Uluslararası Ekonomik Kuruluşlara Üye Yapan Antlaşmalar Ankara : A.Ü. SBF, 1974.
- özdemir, Hikmet "Bilim Politikası ve Enformasyon" TÜBİTAK-TURDOK Ulusal Enformasyon Sistemi... Ankara: TÜBİTAK, 1983.
- özdil, Asuman Nesibe Ankara'da Halk Kütüphaneleri Arasında

işbirliği Lisans Tezi Ankara, 1987 .

özümit, Kasım "Enformasyon Teknolojisi Faaliyetler ve
Sonuçları: Bilgi Birikimi " TÜBİTAK-TÜRDOK Ulusal
Enformasyon Sistemi... Ankara:TÜBİTAK, 1983.

Poronikoff, Olga "Surveys of New Technologies for European
Libraries" Advanced Research Workshop on the New
Information Technologies ... Ed. H. Liebaers vd.
Dordrecht : NATO , 1985 236-243.

"Resolution Council and the Ministers with responsibility for
cultural affairs meetings within the council of
27.9.1985 on collaboration between libraries in the
field of data processing" OJ C271 23.10.1985.

Russon, David " Libraries and Electronic Document Delivery"
Advanced Research Workshop on the New Information
Technologies...Ed.H. Liebaers vd. Dordrecht : NATO,
1985 219-226

Sağlamtuğ, Tülin "Avrupa Topluluğunun Kültür Politikası ve
Kütüphaneler" Türk Kütüphaneciliği III, 4(1989)176-188

Savaş, Vural Türkiye ve AET İstanbul : AR, 1983.

Savaşçı, Abdullah ve Nurten Eke Türk Kütüphanecilik
Bibliyografyası Ankara: Güven Matbaası, 1976

Soluberg, Ingeborg "An Intelligent Gate Way to Library
System" Advanced Research Workshop on the New
Information Technologies...Ed.H. Liebaers vd. Dordrecht:
NATO, 1985 170-176

Summary the First Draft for Discussion of a Plan of Action for
Libraries in the EC Lüksemburg:1988

Taner, Sönmez Uluslararası Enformasyon Sistemleri Ankara :
TÜRDOK, 1979.

TOBB Bilgilendirme Hizmetleri (Broşür). Ankara:TOBB, 19..

Tonta, Yaşar "Bilgi Ağları ve Kütüphanelerarası İşbirliği"
Türk Kütüphaneciliği I,3(1987) 139-156.

Tonta, A.Yaşar "Bir Ulusal Enformasyon Sisteminde Enformasyon
Transfer Döngüsünün önemi ve Türkiye'de Durum" TÜBİTAK-
TÜRDOK Ulusal Enformasyon Sistemi... Ankara:
TÜBİTAK,1983.

Toplulukta Tek İç Pazar Oluşumunun Tamamlanması : Beyaz
Raporun Yayınlanışından Bugüne Gelişmeler İstanbul :
IKV , 1987.

Tuncer, Nilüfer "Belge Sağlayan Kuruluşlar: Yök Dokümantasyon
Merkezi ve BLDSC " Türk Kütüphaneciliği II,2(1988)51-60.

TUBES (Broşür) Ankara: TÜBİTAK-TÜRDOK, 19..

TÜBİTAK-TÜRDOK Ulusal Enformasyon Sistemi I Ulusal Simpozyumu
(Ankara: TÜBİTAK, 20-21 Aralık 1983) Ankara: TÜBİTAK,
1983.

Türk Bilim Politikası 1983-2000 Ankara : TC Devlet
Bakanlığı, 1983.

Türkiye-AET ilişkileri Ankara : Avrupa Topluluğu Yayınları,
1976.

Türkiye-AET Ortaklığının 20 Yılı: 16-17 Mayıs 1985
tarihlerinde İstanbul'da yapılan toplantılardaki
konuşmalar İstanbul : IKV , 1985.

Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni Ankara: Türk
Kütüphaneciler Derneği, 1952-1986

Türk Kütüphaneciliği Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği,

1987-

Türk Standardları Enstitüsü TS 1212 Yazılı Belgelerde

Bölmülerin ve Alt Bölmülerin Numaralanması Ankara: 1974

Türk Standardları Enstitüsü Türk Standardları Kataloğu 1988

Ankara: 1989

Türkiye-AET Ortaklığı Temel Verileri Çev. Mustafa Aksoy

Ankara : Avrupa Topluluğu Komisyonu, 19..

Türkiye Avrupa Topluluğu İlişkileri: Görüş ve

Değerlendirmeler Ankara: TOBB, 1987.

Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu Arasında Bir Ortaklık

Yaratan Anlaşma Ankara Anlaşması Ankara : 19..

Türkiye Bibliyografyası Ankara: Milli Kütüphane, 1928-

T.C.Başbakanlık DPT Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı 1990-

1994 Ankara: 1990

T.C.Başbakanlık DPT Avrupa Ekonomik Topluluğu özel ihtisas

Komisyonu Raporu Ankara: 1983

T.C.Başbakanlık DPT Avrupa Topluluğu ile ilişkiler Başkanlığı

Dokümantasyon Merkezi Toplu Kataloğu 1989 Ankara:1990

T.C.Başbakanlık DPT Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1985-

1989 Ankara: 1985

T.C.Başbakanlık DPT Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı 1979-

1983 Ankara: 1979

T.C.Başbakanlık DPT İcra Planları 1963-

T.C.Başbakanlık DPT Kalkınma Planı Birinci Beş Yıl 1963-1967

Ankara: 1963

T.C.Başbakanlık DPT Kalkınma Planı İkinci Beş Yıl 1968-1972

Ankara: 1968

T.C.Başbakanlık DPT Yeni Strateji ve Kalkınma Planı. Üçüncü

Beş Yıl 1973-1977 Ankara:1973

T.C.Başbakanlık DPT Yıllık Programlar 1963-

Türkiye Makaleler Bibliyografyası Ankara: Milli Kütüphane,
1952-

Türkiye Tez Kataloğu 1987-1990 Ankara: Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi, 1990

Vandamme, Jacques Roma Antlaşmasından Avrupa Birliğine
İstanbul : İKV, 1987.

Yıldız, İmre "TUBES Bilgi Erişim Sistemi ve Bilgi Bankaları"
Bakış Dergisi 3-6

Yılmaz, Tuncer "Uluslararası Enformasyon Sistemleri" Türk
Kütüphaneciliği IV,2(1990) 70-72.

Yurdadağ, U.Berir "Enformasyon Çağında Kütüphaneler ve
Kütüphanecilik" A.Ü.DTCF Dergisi XXXIII, 1-2 (1990) 539-
556

Yüksel, Ali Sait Ortak Pazar İlişkilerimiz Ne Durumda Nereye
Gidiyor? Eskişehir : Eskişehir Sanayi Odası, 1979.

Yüksel, Ali Sait Türkiye İlişkileri Açısından AET
Eskişehir: E.i.T.i.A., 1975.

özdil, Asuman Nesibe "Bilgiyağları-AT ve Türkiye" Yüksek
Lisans Tezi
Danışman Prof.Dr. Mustafa Akbulut

SUMMARY OF THESIS

Turkey which applied to the European Community for full membership, shall make preparations for adjustments in economic field as well as others.

One of these areas is the documentation and information. In EC countries planned studies have been organized, targets been set and implementations been started.

In our country in the field of library and information services optimistic but rather unplanned studies are being carried out in recent years.

It is important that undertaken and ongoing studies in the above field be organized immediately in order that Turkey can participate the systems now available in the world and specifically in the EC countries.

This organized activity will make Turkey eligible to participate in the activities of EC in this field. Consequently, this participation will both contribute to Turkey's progress in those areas and thus will make entry easier into the EC.